

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΛΟΓΙΑΣ,
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΞΥΛΟΥ & ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Καρδίτσα 2023

**ΠΜΣ: ΠΟΛΥΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ
ΒΙΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ:
ΑΠΟΨΕΙΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΧΡΗΣΗ ΜΕ ΤΑ ΧΗΜΙΚΑ
ΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ**

Ζωή Κοντού – Α.Μ. 00024

Επιβλέπων καθηγητής: Σαμαράς Δημήτριος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ.....	9
1.1. Ιστορική Αναδρομή	9
1.2. Ορισμός Φαρμακευτικών Φυτών.....	13
1.3. Χρήσεις Φαρμακευτικών Φυτών	14
1.4. Σύγκριση φαρμακευτικών φυτών και χημικών σκευασμάτων.....	17
2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	20
2.1. Δραστικές Ουσίες Φαρμακευτικών Φυτών	20
2.2. Τα Σημαντικότερα Φαρμακευτικά Φυτά.....	23
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	39
3.1. Μέθοδος έρευνας.....	39
3.2. Ερευνητικό Εργαλείο – Δείγμα Έρευνας.....	39
3.3. Διεξαγωγή της Έρευνας.....	41
3.4. Αξιοπιστία ερωτηματολογίου	41
4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	43
4.1. Περιγραφική Στατιστική.....	43
4.1.1. Προσωπικά-Δημογραφικά χαρακτηριστικά	43
4.1.2. Ιατρικό προφίλ	47
4.1.3. Γνώση για τα φαρμακευτικά φυτά	50
4.1.4. Χρήση φαρμακευτικών φυτών	53
4.2. Επαγωγική Στατιστική.....	63
4.2.1. Ανάλυση εγκυρότητας	63
4.2.2. Ανάλυση αξιοπιστίας	64
4.2.3. Περιγραφικά στοιχεία παραγόντων και 95% διαστήματα εμπιστοσύνης	65
4.2.4. Έλεγχοι κανονικότητας	66
4.2.5. Συσχέτιση παραγόντων με δημογραφικά χαρακτηριστικά	67
Φύλο	67
Ηλικία	68
Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	71
Περιοχή διαμονής	72
Μορφωτικό επίπεδο	73
Επάγγελμα	75
4.2.6. Συσχέτιση παραγόντων με ιατρικό προφίλ	76

Συχνότητα χρήσης βιταμινών	76
Διαταραχές ή ασθένειες	77
Λήψη φαρμακευτικής αγωγής	83
Κατανάλωση κάποιου φαρμακευτικού φυτού κατά την ασθένεια	84
Επίδραση φαρμακευτικού φυτού στην ασθένεια	87
5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	90
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	94
ABSTRACT	94
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	95
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....	97
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....	105

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Έλεγχος αξιοπιστίας Cronbach's Alpha	41
Πίνακας 1: Προσωπικά-Δημογραφικά χαρακτηριστικά	43
Πίνακας 2: Ιατρικό προφίλ	47
Πίνακας 3: Γνώση φαρμακευτικών φυτών.....	50
Πίνακας 4: Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες.....	53
Πίνακας 5: Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	54
Πίνακας 6: Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	55
Πίνακας 7: Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	56
Πίνακας 8: Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες.....	57
Πίνακας 9: Λόγοι χρήσης φαρμακευτικών φυτών.....	58
Πίνακας 10: Μορφή φαρμακευτικών φυτών.....	59
Πίνακας 11: Απόψεις για τη χρήση φαρμακευτικών φυτών γενικά	60
Πίνακας 12: Πρόθεση αντικατάστασης φαρμακευτικών βοτάνων αντί των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων.....	62
Πίνακας 13: Θα συστήνατε τη χρήση φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς;.....	62
Πίνακας 14: Αποτελέσματα Παραγοντικής ανάλυσης με περιστροφή Varimax και υποχρεωτική εξαγωγή 3 παραγόντων για το ερωτηματολόγιο «Απόψεις για τη χρήση φαρμακευτικών φυτών γενικά»	63
Πίνακας 15: Αποτελέσματα ανάλυσης αξιοπιστίας.....	64
Πίνακας 16: Περιγραφικά στοιχεία και 95% δ.ε. των παραγόντων κοινωνικής δικαιοσύνης.....	65
Πίνακας 17: Έλεγχος κανονικότητας των παραγόντων	66
Πίνακας 18: Παράγοντες * Φύλο, independent samples t-test.....	67
Πίνακας 19: Παράγοντες * Ηλικία, ANOVA.....	69
Πίνακας 20: «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» * Ηλικία, Post-Hoc LSD	70
Πίνακας 21: «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία» * Ηλικία, Post-Hoc LSD.....	70
Πίνακας 22: Παράγοντες * Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, independent samples t-test	71
Πίνακας 23: Παράγοντες * Περιοχή διαμονής, ANOVA	73

Πίνακας 24: Παράγοντες * Μορφωτικό επίπεδο, ANOVA	74
Πίνακας 25: «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» * Μορφωτικό επίπεδο, Post-Hoc LSD	74
Πίνακας 26: Παράγοντες * Επάγγελμα, ANOVA	75
Πίνακας 27: Παράγοντες * Συχνότητα χρήσης βιταμινών, συσχετίσεις Spearman ..	77
Πίνακας 28: Παράγοντες * Αναπνευστικού, συσχετίσεις Spearman	77
Πίνακας 29: Παράγοντες * Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες, συσχετίσεις Spearman	78
Πίνακας 30: Παράγοντες * Παχυσαρκία, συσχετίσεις Spearman	78
Πίνακας 31: Παράγοντες * Διαβήτης, συσχετίσεις Spearman	79
Πίνακας 32: Παράγοντες * Καρδιαγγειακή νόσος, συσχετίσεις Spearman	79
Πίνακας 33: Παράγοντες * Καρκίνος, συσχετίσεις Spearman	80
Πίνακας 34: Παράγοντες * Αυτοάνοσα νοσήματα, συσχετίσεις Spearman	80
Πίνακας 35: Παράγοντες * Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες, συσχετίσεις Spearman	81
Πίνακας 36: Παράγοντες * Καμία ασθένεια-διαταραχή, συσχετίσεις Spearman	82
Πίνακας 37: Παράγοντες * Άλλη ασθένεια-διαταραχή, συσχετίσεις Spearman	83
Πίνακας 38: Παράγοντες * Λήψη φαρμακευτικής αγωγής, independent samples t-test	83
Πίνακας 39: Παράγοντες * Κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού, independent samples t-test	86
Πίνακας 40: Παράγοντες * Επίδραση φαρμακευτικού φυτού, independent samples t-test	88

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Φύλο.....	44
Γράφημα 2: Ηλικία	44
Γράφημα 3: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	45
Γράφημα 4: Περιοχή διαμονής.....	45
Γράφημα 5: Μορφωτικό επίπεδο.....	46
Γράφημα 6: Επάγγελμα.....	46
Γράφημα 7: Συχνότητα χρήσης βιταμινών.....	48
Γράφημα 8: Σας ταλαιπωρούν κάποιες από τις ακόλουθες διαταραχές-ασθένειες;..	48
Γράφημα 9: Λαμβάνετε φαρμακευτική αγωγή;	49
Γράφημα 10: Κατά την διάρκεια της ασθένειας καταναλώνετε κάποιο φαρμακευτικό φυτό;.....	49
Γράφημα 11: Η κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού πώς επηρέασε την ασθένεια; .	50
Γράφημα 12: Γνωρίζετε τα φαρμακευτικά φυτά;.....	51
Γράφημα 13: Πόσο καλά είστε ενημερωμένος για τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών;.....	52
Γράφημα 14: Από ποια πηγή προέρχεται η πληροφόρησή σας για τα φαρμακευτικά φυτά;.....	52
Γράφημα 15: Γνωρίζετε τα παρακάτω φαρμακευτικά φυτά;	53
Γράφημα 16: Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες ...	54
Γράφημα 17: Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	55
Γράφημα 18: Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	56
Γράφημα 19: Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες.....	57
Γράφημα 20: Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες.....	58
Γράφημα 21: Λόγοι χρήσης φαρμακευτικών φυτών	58
Γράφημα 22: Μορφή φαρμακευτικών φυτών	59
Γράφημα 23: Απόψεις για τη χρήση φαρμακευτικών φυτών γενικά.....	61
Γράφημα 24: Πρόθεση αντικατάστασης φαρμακευτικών βοτάνων αντί των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων.....	62

Γράφημα 25: Θα συστήνατε τη χρήση φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς;.....	62
Γράφημα 19: Error bars παραγόντων.....	66
Γράφημα 27: Error bars, «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» * Φύλο.....	68
Γράφημα 28: Error bars, «Παράγοντες» * Ηλικία.....	71
Γράφημα 29: Error bars, «Παράγοντες» * Οικογενειακή κατάσταση.....	72
Γράφημα 30: Error bars, «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» * Μορφωτικό επίπεδο.....	75
Γράφημα 31: Error bars, Παράγοντες* Λήψη φαρμακευτικής αγωγής.....	84
Γράφημα 32: Error bars, Παράγοντες * Κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού.....	87
Γράφημα 33: Παράγοντες * Επίδραση φαρμακευτικού φυτού.....	89

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας μου, θα ήθελα να απευθύνω τις θερμές ευχαριστίες μου σε όσους στάθηκαν δίπλα μου πολύτιμοι αρωγοί σ' αυτή την επίπονη προσπάθεια και με βοήθησαν να την φέρω εις πέρας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Δρ. Δημήτριο Σαμαρά, Επίκουρο Καθηγητή του Τμήματος Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για την καθοδήγηση, τις συμβουλές και για τη υποστήριξη που μου πρόσφερε, χωρίς την οποία δε θα είχαν προκύψει τα αποτελέσματα της εργασίας αυτής.

Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους συνεπιβλέποντες καθηγητές μου τον Δρ. Μάριο Τρίγκα Επίκουρο καθηγητή του Τμήματος Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και τον Δρ. Ιωάννη Καζόγλου Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για τις σημαντικές συμβουλές και την άμεση ανταπόκριση κάθε φορά που χρειαζόμουν τη βοήθειά τους, έτσι ώστε να επιτευχθεί η βέλτιστη δομή και ροή της παρούσας εργασίας.

Ο κύκλος των ευχαριστιών μου δεν μπορεί να κλείσει χωρίς τους φίλους και τις φίλες, γνωστοί και άγνωστοι που αφιέρωσαν χρόνο να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο ώστε να αποτελέσουν το δείγμα της παρούσας έρευνας.

Τέλος, ένα πολύ μεγάλο, βαθύ και θερμό ευχαριστώ οφείλω στους δικούς μου ανθρώπους και ιδιαίτερα στον σύζυγό μου και τους γιους μου Παναγιώτη και Κωνσταντίνο που χωρίς την αγάπη και τη συμπαράστασή τους, η εκπόνηση και η ολοκλήρωση της εργασίας μου δε θα ήταν ποτέ δυνατή.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα φαρμακευτικά φυτά χρησιμοποιούνται στα πλαίσια της υγειονομικής περίθαλψης από την απαρχή της ανθρωπότητας. Μέχρι σήμερα, έχουν διεξαχθεί ποικίλες μελέτες παγκοσμίως, που επαληθεύουν την αποτελεσματικότητα των φαρμακευτικών φυτών και σκευασμάτων. Τις τελευταίες δεκαετίες, το ενδιαφέρον για τα φυτά με θεραπευτικές ιδιότητες και δράσεις έχει αναζωπυρωθεί έντονα, στα πλαίσια αναζήτησης ενός πιο υγιεινού τρόπου ζωής και επιδιώκοντας να περιοριστούν οι ανεπιθύμητες παρενέργειες που έχει αποδειχθεί ότι έχουν πολλά συνθετικά φάρμακα.

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο την εξέταση ορισμένων σημαντικών φαρμακευτικών φυτών και των ιδιοτήτων τους. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθούν οι απόψεις των Ελλήνων πολιτών για την χρήση και τις θεραπευτικές ιδιότητες των φαρμακευτικών φυτών, καθώς επίσης να γίνει σύγκρισή τους με τα χημικά σκευάσματα. Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού τίθενται τα εξής ερωτήματα:

1. Ποιος ο βαθμός γνώσης για τα φαρμακευτικά φυτά των Ελλήνων πολιτών;
2. Ποιος ο βαθμός χρήσης των φαρμακευτικών φυτών από τους ερωτηθέντες;
3. Σε ποιο βαθμό μπορούν τα φαρμακευτικά φυτά να αντικαταστήσουν τα χημικά σκευάσματα σύμφωνα με τις απόψεις των πολιτών;
4. Σε ποιες ασθένειες βοηθούν περισσότερο τα φαρμακευτικά φυτά σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων;

Οι υποθέσεις που έγιναν για το υπό μελέτη θέμα σύμφωνα με τα παραπάνω ερωτήματα είναι οι εξής:

Υπόθεση 0. Τα φαρμακευτικά φυτά δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τα χημικά σκευάσματα

Υπόθεση 1. Τα φαρμακευτικά φυτά μπορούν εν μέρη να αντικαταστήσουν τα χημικά σκευάσματα

Με την ολοκλήρωση της θεωρητικής εξέτασης του θέματος αυτού και του ερευνητικού μέρους της εργασίας, επιδιώκεται να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και να δοθεί ώθηση για περαιτέρω έρευνα στον τομέα των φαρμακευτικών φυτών και των φυτικών σκευασμάτων, προκειμένου να αξιοποιηθεί η γνώση και η εμπειρία αιώνων, προς όφελος του σημερινού ανθρώπου και του περιβάλλοντος.

1. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ

1.1. Ιστορική Αναδρομή

Οι θεραπευτικές ιδιότητες πολλών φυτών είναι γνωστές στον άνθρωπο από την αρχαιότητα. Η συνειδητοποίηση της χρήσης των φαρμακευτικών φυτών, προέκυψε ως αποτέλεσμα των πολυετών αγώνων ενάντια στις διάφορες ασθένειες και παθήσεις. Μέχρι την εμφάνιση της ιατροχημείας τον 16ο αιώνα, τα φυτά ήταν σχεδόν η μοναδική πηγή θεραπείας και προφύλαξης (Castiglioni, 2019). Ωστόσο, σήμερα η φθίνουσα αποτελεσματικότητα των συνθετικών φαρμάκων και οι αυξανόμενες αντενδείξεις της χρήσης τους, κάνουν τη χρήση των φυσικών φαρμάκων ξανά επίκαιρη. Είναι πλέον αναγνωρισμένη επιστημονικά η ενεργός θεραπευτική δράση πολλών φυτών, τα οποία συμπεριλαμβάνονται στη θεραπεία και πρόληψη πολλών παθήσεων (Castiglioni, 2019).

Τα φαρμακευτικά φυτά και η παρασκευή φαρμάκων από αυτά, μαρτυρούνται για πρώτη φορά το 5.000 π.Χ., σε μια πλάκα των Σουμερίων, στην οποία αναφέρονται πάνω από 250 φυτά (π.χ. μανδραγόρας, παπαρούνα κ.ά.) και 12 συνταγές (Petrovska, 2011). Το 2.500 π.Χ., τοποθετείται η καταγραφή 365 φαρμακευτικών φυτών, πολλά εκ των οποίων χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα (π.χ. κανέλα, καμφορά, τζίνσενγκ κ.α.). Θεραπείες βασισμένες σε φυτά αναφέρονται και σε ινδικά ιερά βιβλία (Wiart, 2007). Στα ομηρικά έπη (800 π.Χ.), γίνεται αναφορά σε πάνω από 60 είδη φυτών που χρησιμοποιούνταν για θεραπευτικούς σκοπούς. Ο Ιπποκράτης στα έργα του ταξινομεί σχεδόν 300 φυτά σύμφωνα με τη φαρμακευτική δράση τους. Για παράδειγμα, η αψιθιά και το κενταύριο (*Centaurium erythraea Rafn*) εφαρμόζονταν κατά του πυρετού, το σκόρδο κατά των παρασίτων του εντέρου, το όπιο και ο μανδραγόρας χρησιμοποιήθηκαν ως ναρκωτικά, το σέλινο, ο μαϊντανός, τα σπαράγγια και το σκόρδο ως διουρητικά κλπ. (Gorunovic & Lukic, 2001).

Ο Θεόφραστος (371-287 π.Χ.) ίδρυσε τη βοτανική επιστήμη με τα βιβλία του «De Causis Plantarum» («Περί φυτών αιτιών») και «De Historia Plantarum» («Περί φυτών ιστορία»). Στα βιβλία αυτά, ταξινόμησε περισσότερα από 500 φαρμακευτικά φυτά που ήταν γνωστά εκείνη την εποχή. Μεταξύ άλλων, αναφέρθηκε στην κανέλα, στο ρίζωμα της ίριδας, στη μέντα, στο ρόδι, στο κάρδαμο κ.ά. Η έντονη ενασχόλησή του με τα φυτά και τις ιδιότητές τους, του προσέδωσε τον χαρακτηρισμό «πατέρα της βοτανικής» (Petrovska, 2012).

Στην αρχαιότητα, ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τα φαρμακευτικά φυτά ο Διοσκουρίδης, ο οποίος, ως στρατιωτικός γιατρός του Στρατού του Νέρωνα, μελέτησε φαρμακευτικά φυτά όπου κι αν ταξίδευε με τον Ρωμαϊκό Στρατό. Γύρω στο 77 μ.Χ. έγραψε το έργο «De Materia Medica». Αυτό το κλασικό έργο της αρχαίας ιστορίας, προσφέρει άφθονα δεδομένα για τα φαρμακευτικά φυτά που αποτελούσαν τη βασική ουσία *materia medica* μέχρι τον ύστερο Μεσαίωνα και την Αναγέννηση. Εκτός από την περιγραφή των διαφόρων φυτών, παρέχονται οι ονομασίες τους σε άλλες γλώσσες, σε συνδυασμό με τις τοποθεσίες όπου εμφανίζονται ή καλλιεργούνται. Τα πιο αγαπημένα εγχώρια φυτά του Διοσκουρίδη είναι τα εξής: ιτιά, χαμομήλι, σκόρδο, κρεμμύδι, μολόχα, κισσός, τσουνκίδα, φασκόμηλο, κόλιανδρος, μαϊντανός κ.α.

Επίσης, βιβλίο για τα φαρμακευτικά φυτά έγραψε και ένας σύγχρονος του Διοσκουρίδη, ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος (23-79 μ.Χ.). Στο έργο του, «Historia naturalis», αναφέρθηκε σχεδόν σε 1000 φυτά με θεραπευτικές ιδιότητες. Τα έργα του Πλίνιου και του Διοσκουρίδη ενσωμάτωσαν όλες τις γνώσεις για τα φαρμακευτικά φυτά εκείνη την εποχή (Gorunovic & Lukic, 2001).

Ο πιο διακεκριμένος Ρωμαίος γιατρός και φαρμακοποιός, ο Γαληνός (131-200 μ.Χ.), συνέταξε τον πρώτο κατάλογο φαρμάκων με παρόμοια ή ταυτόσημη δράση (παράλληλα φάρμακα), τα οποία είναι εναλλάξιμα, στο βιβλίο του «De succedanus». Από τη σημερινή σκοπιά, ορισμένα από τα προτεινόμενα υποκατάστατα δεν ανταποκρίνονται σε φαρμακολογικό πλαίσιο και δεν είναι απολύτως αποδεκτά. Ο Γαληνός εισήγαγε επίσης πολλά νέα φυτικά φάρμακα στη θεραπεία που ο Διοσκουρίδης δεν είχε περιγράψει.

Κατά τον Μεσαίωνα, τα μοναστήρια ανέλαβαν τον ρόλο της θεραπείας των ασθενειών και της παρασκευής των φαρμάκων, με φυτά που καλλιεργούσαν συνήθως μέσα στα μοναστήρια (π.χ. φασκόμηλο, γλυκάνισο, μέντα κ.α.). Ο Κάρολος ο Μέγας, στα «Καπιτουλάρια», έκανε λόγο για το ποια φαρμακευτικά φυτά έπρεπε να καλλιεργηθούν στις εκτάσεις του κράτους. Τα φυτά στα οποία αναφέρθηκε, χρησιμοποιούνται μέχρι τη σημερινή εποχή (π.χ. φασκόμηλο, θαλασσινό κρεμμύδι, ίριδα, μέντα, παπαρούνα, ελώδης μολόχα κ.α.). Ο μεγάλος αυτοκράτορας εκτιμούσε ιδιαίτερα το φασκόμηλο (Tucakov, 1990).

Οι Άραβες εισήγαγαν πολλά νέα φυτά στη φαρμακοθεραπεία, κυρίως από την Ινδία, ενώ η πλειονότητα αυτών των φυτών έχουν πραγματική φαρμακευτική αξία και χρησιμοποιούνται σε όλες τις φαρμακοποιίες του κόσμου μέχρι σήμερα. Οι Άραβες χρησιμοποιούσαν αλόη, θανατηφόρο νυχτολούλουδο (*belladonna*), καφέ, τζίντζερ,

σαφράν, κουρκουμά, πιπέρι, κανέλα, κ.α. Ορισμένα φάρμακα με ισχυρή δράση αντικαταστάθηκαν από φάρμακα με ήπια δράση, για παράδειγμα, το Σέννα (*Senna alexandrina*) χρησιμοποιήθηκε ως ήπιο καθαρτικό, στη θέση των καθαρτικών Ελλέβορος ο Εύοσμος (*Helleborus odoratus*) και *Euphorbia* που χρησιμοποιούσαν μέχρι τότε.

Ο Μάρκο Πόλο (1254-1324), ταξιδεύοντας στην Κίνα και στην Περσία, ο Βάσκο Ντε Γκάμα με τα ταξίδια του στην Ινδία και άλλοι εξερευνητές της Αμερικανικής Ηπείρου εισήγαγαν στην Ευρώπη ποικίλα φαρμακευτικά φυτά (π.χ. κόκκινη πιπεριά, κινίνη κ.α.). Έκτοτε, έγιναν απόπειρες να καλλιεργηθούν φαρμακευτικά φυτά, εγχώρια και εισαγόμενα.

Ο Παράκελσος (1493-1541) ήταν ένας από τους υποστηρικτές των χημικά παρασκευασμένων φαρμάκων από ακατέργαστα φυτά και ορυκτές ουσίες. Ωστόσο, πίστευε ακράδαντα ότι η συλλογή αυτών των ουσιών θα έπρεπε να προσδιορίζεται αστρολογικά. Ενώ οι παλιοί λαοί χρησιμοποιούσαν τα φαρμακευτικά φυτά κυρίως σε απλές φαρμακευτικές μορφές – ως αφεψήματα ή διαλύματα - στο Μεσαίωνα, και ιδιαίτερα μεταξύ του 16ου και του 18ου αιώνα, η ζήτηση για σύνθετα φάρμακα άρχισε να αυξάνεται. Τα σύνθετα φάρμακα περιλάμβαναν φαρμακευτικά φυτά μαζί με φάρμακα ζωικής και φυτικής προέλευσης (Gorunovic & Lukic, 2001).

Τον 18ο αιώνα, στο έργο του «Species Plantarum» (1753), ο Linnaeus (1707-1788) παρείχε μια σύντομη περιγραφή και ταξινόμηση των ειδών που περιγράφονταν μέχρι τότε, αλλάζοντας το σύστημα ονομασίας των φυτών. Έως τότε, η ονοματοδοσία των φυτών γίνονταν με το εξής σύστημα: αρχικά δηλώνονταν το γένος του φυτού και ακολουθούσε η περιγραφή των χαρακτηριστικών του (π.χ. *Salix pumila angustifolia altera*). Το σύστημα που εισήγαγε ο Linnaeus (διωνυμικό σύστημα), περιλάμβανε αρχικά το όνομα του γένους του φυτού και έπειτα του είδους του (Jancic & Lakušic, 2002).

Στις αρχές του 19ου αιώνα, τα φαρμακευτικά φυτά και οι χρήσεις τους βρίσκονται σε καμπή. Οι απαρχές της επιστήμης της φαρμακολογίας σηματοδοτούνται με την ανακάλυψη και τεκμηρίωση των συστατικών και ιδιοτήτων της παπαρούνας, του ροδιού, της κινίνης κ.α. Καθώς οι χημικές μέθοδοι αναβαθμίζονταν, άρχισαν να ανακαλύπτονται και άλλες δραστικές φυτικές ουσίες (π.χ. βιταμίνες, αιθέρια έλαια, ταννίνες κ.α.) (Castiglioni, 2019). Στις αρχές του επόμενου αιώνα, τα φαρμακευτικά φυτά κινδύνευαν να εκλείψουν από τις θεραπείες. Σε αυτό συνέβαλαν οι θεμελιώδεις αλλαγές κατά τη διαδικασία ξήρανσης των φαρμακευτικών φυτών εξαιτίας της

καταστροφικής δράσης των ενζύμων, δεδομένου ότι η θεραπευτική δράση των φαρμακευτικών φυτών εξαρτιόταν από τον τρόπο ξήρανσης. Παράλληλα, με την απομόνωση ενεργών συστατικών (π.χ. γλυκοσιδών, αλκαλοειδών κ.α.), πολλά φυτά που είχαν απομονωθεί, αντικαθιστούνταν. Όμως, σύντομα προέκυψε η διαπίστωση ότι παρόλο που τα καθαρά αλκαλοειδή έχουν ταχύτερη δράση, τα αλκαλοειδή φάρμακα έχουν πιο ολοκληρωμένη και μακροχρόνια δράση. Έτσι, τον 20ο αιώνα, άρχισαν να προτείνονται διάφορες τεχνικές για τη σταθεροποίηση των φρέσκων φαρμακευτικών φυτών, ιδιαίτερα εκείνων με ασταθή φαρμακευτικά συστατικά (Kovacevic, 2000). Επιπλέον, καταβλήθηκε μεγάλη προσπάθεια για τη μελέτη των συνθηκών παραγωγής και καλλιέργειας φαρμακευτικών φυτών.

Λόγω χημικών, φυσιολογικών και κλινικών μελετών, πολλά ξεχασμένα φυτά και φάρμακα που λαμβάνονταν από αυτά αποκαταστάθηκαν ως προς τη φαρμακευτική τους χρήση, όπως: ρίκινος, κολχικό, ακόνιτο, στραμώνιο κ.α. Τα ενεργά συστατικά των φαρμακευτικών φυτών είναι προϊόν του φυσικού εργαστηρίου. Ο ανθρώπινος οργανισμός δέχεται καλύτερα το φάρμακο που λαμβάνεται από αυτά, φυσικά, δεδομένου ότι ο άνθρωπος είναι αναπόσπαστο μέρος της φύσης (Nelson, Lehninger & Cox, 2008).

Σήμερα, σχεδόν όλες οι φαρμακοποιίες στον κόσμο απαγορεύουν φυτικά φάρμακα πραγματικής φαρμακευτικής αξίας. Υπάρχουν χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Γερμανία) που έχουν ξεχωριστές φυτικές φαρμακοποιίες (Petrovska, 2012). Ωστόσο, στην πράξη, χρησιμοποιείται πάντα πολύ μεγαλύτερος αριθμός ανεπίσημων φαρμάκων. Η εφαρμογή τους βασίζεται στις εμπειρίες της παραδοσιακής ή λαϊκής ιατρικής ή στα νέα επιστημονικά ερευνητικά και πειραματικά αποτελέσματα (συμβατική ιατρική). Πολλά φαρμακευτικά φυτά εφαρμόζονται ως αυτοθεραπεία ή κατόπιν σύστασης γιατρού, είτε ανεξάρτητα είτε παράλληλα με συνθετικά φάρμακα (συμπληρωματική ιατρική). Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και η ασφαλής χρήσης των φαρμακευτικών φυτών, είναι απαραίτητη η γνώση της ακριβούς διάγνωσης της νόσου καθώς και των ενδεδειγμένων φαρμακευτικών φυτών, δηλαδή της φαρμακολογικής επίδρασης των συστατικών τους (Petrovska, 2011).

Φυτικά φάρμακα και φυτοπαρασκευάσματα, με καθορισμένα δραστικά συστατικά, και θεραπευτική δράση, εφαρμόζονται ως θεραπευτικά μέσα. Το σχετικό νομικό πλαίσιο για τα φάρμακα και τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα, ορίζει ότι τα ξηρά ή φρέσκα μέρη φαρμακευτικών φυτών (φυτικές ουσίες) μπορούν να χρησιμοποιούνται για την παρασκευή φυτικών φαρμάκων και φυτικών επεξεργασμένων προϊόντων (Mukherjee,

2015). Φυτικές ουσίες μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή ομοιοπαθητικών φαρμάκων.

1.2. Ορισμός Φαρμακευτικών Φυτών

Φαρμακευτικό φυτό είναι κάθε φυτό που σε ένα ή περισσότερα από τα όργανά του περιέχει ουσίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για θεραπευτικούς σκοπούς ή που είναι πρόδρομες ουσίες για τη σύνθεση χρήσιμων φαρμάκων. Αυτή η περιγραφή καθιστά δυνατή τη διάκριση μεταξύ φαρμακευτικών φυτών, των οποίων οι θεραπευτικές ιδιότητες και τα συστατικά έχουν τεκμηριωθεί επιστημονικά, καθώς και των φυτών που θεωρούνται φαρμακευτικά αλλά δεν έχουν ακόμη υποβληθεί σε ενδελεχή επιστημονική μελέτη (Evans, 2009).

Πολλά φυτά χρησιμοποιούνται στην παραδοσιακή ιατρική εδώ και πολλά χρόνια. Μερικά φαίνεται να λειτουργούν, αν και μπορεί να μην υπάρχουν επαρκή επιστημονικά δεδομένα για να επιβεβαιωθεί η αποτελεσματικότητά τους. Τέτοια φυτά θα πρέπει να χαρακτηρίζονται ως φαρμακευτικά φυτά. Ο όρος «ακατέργαστα φάρμακα φυσιικής ή βιολογικής προέλευσης» χρησιμοποιείται από φαρμακοποιούς για να περιγράψει ολόκληρα φυτά ή μέρη φυτών που έχουν φαρμακευτικές ιδιότητες. Ένας ορισμός των φαρμακευτικών φυτών, θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα (Sofowora, Ogunbodede & Onayade, 2013):

- φυτά ή μέρη φυτών που χρησιμοποιούνται για ιατρική χρήση σε γαληνικά παρασκευάσματα (π.χ. αφεψήματα κλπ.),
- φυτά που χρησιμοποιούνται για την εκχύλιση καθαρών ουσιών είτε για άμεση φαρμακευτική χρήση είτε για ημισύνθεση φαρμακευτικών ενώσεων,
- φυτά τροφίμων, μπαχαρικών και αρωματοποιίας που χρησιμοποιούνται για ιατρική χρήση (π.χ. τζίντζερ),
- μικροσκοπικά φυτά, όπως μύκητες, που χρησιμοποιούνται για την απομόνωση φαρμάκων, ιδιαίτερα αντιβιοτικών. Ένα παράδειγμα είναι η ερυσίβη (*Claviceps purpurea*, που αναπτύσσεται στη σίκαλη),
- ινώδη φυτά, όπως βαμβάκι, λινάρι, γιούτα, που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή χειρουργικών επιδέσμων (Sofowora et al., 2013).

1.3. Χρήσεις Φαρμακευτικών Φυτών

Στις σύγχρονες βιομηχανίες φαρμάκων, τα παραδοσιακά φαρμακευτικά φυτά εξακολουθούν να κατέχουν καίρια θέση λόγω της συνδυασμένης δράσης τους σε ενώσεις με τις λιγότερες παρενέργειες. Τα τελευταία 50 χρόνια, τα ζωτικά φάρμακα που δημιουργούν επανάσταση στη σύγχρονη ιατρική πρακτική προέρχονται κυρίως από φυτά (Jain, Uniyal, Mitra & Janmeda, 2020).

Η προσθήκη φυτικών φαρμάκων στα εθνικά προγράμματα υγειονομικής περίθαλψης προωθείται και εγκρίνεται από τον ΠΟΥ, λόγω της οικονομικής αποδοτικότητάς τους και των επαληθευμένων λιγότερων παρενεργειών τους, σε σχέση με τα τεχνητά σύγχρονα φάρμακα (Ahad, Shahri, Rasool, Reshi, Rasool & Hussain, 2021). Έτσι, τα φάρμακα που λαμβάνονται από τη διαλογή βιολογικά ενεργών παραγόντων από φυτικά εκχυλίσματα με υψηλή φαρμακευτική αξία, ενίσχυσαν τον ρόλο τους στη θεραπεία των ανθρώπινων ασθενειών (Kala, 2009).

Τα παραδοσιακά φάρμακα είναι γνωστά από την παλιά πρακτική του συνδυασμού γνώσης, πρακτικής και δεξιότητας που πηγάζει από την εμπειρία, την προϋπάρχουσα θεωρία του ιατρικού συστήματος. Χρησιμοποιούνται για τη διατήρηση της ψυχικής και σωματικής ασθένειας, σε επίπεδο πρόληψης, διάγνωσης, βελτίωσης και θεραπείας (Booker, Johnston & Heinrich, 2012).

Τα παραδοσιακά φάρμακα παρασκευάζονται με τη χρήση φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών και διαφόρων άλλων οργανικών υλών, ενώ τα φυτικά φάρμακα αναπτύσσονται μόνο από τα κύρια φαρμακευτικά φυτά που χρησιμοποιούνται για θεραπεία από την παραδοσιακή ιατρική (Booker et al., 2012).

Τα φυσικά προϊόντα υγείας είναι πανταχού παρόντα σήμερα και χρησιμοποιούνται σε ποικίλα είδη προϊόντων (καλλυντικά, φαρμακευτικά προϊόντα, ενισχυτικά/συμπληρώματα διατροφής, βιταμίνες, ομοιοπαθητικά, βότανα και παραδοσιακά φάρμακα), όπως φαίνεται στο Σχήμα 1 (Sofowora et al., 2013).

Τα φυτά και τα βότανα είναι πολύπλοκα και περιέχουν πολλά ζωτικά συστατικά. Έχει παρατηρηθεί ότι απλές ενώσεις που απομονώνονται από ένα βότανο έχουν συνήθως μικρή ισχύ, ενώ ένα μείγμα απομονωμένης βιοδραστικής ένωσης έχει μεγαλύτερη επίδραση (Pang, Benishin, Lewanczuk & Shan, 2002). Πολλαπλές μεμονωμένες χημικές ουσίες σε σχετικά χαμηλές ποσότητες περιλαμβάνουν ένα εκχύλισμα ή μείγμα βοτάνων. Τα συνδυασμένα συστατικά μπορούν να δράσουν μαζί με συνεργατικό τρόπο, για να παράγουν μια πιο ισχυρή και αποτελεσματική φαρμακολογική δράση

από κάθε μεμονωμένη χημική ουσία από μόνη της (Shan, Rodgers, Lai & Sutherland, 2007).

Σχήμα 1: Διαφορετική χρήση των φαρμακευτικών φυτών (Sofowora et al., 2013).

Πολλά φυτά και τα συστατικά τους έχουν μακρά ιστορία χρήσης στη σύγχρονη «δυτική» ιατρική και σε ορισμένα συστήματα της παραδοσιακής ιατρικής και αποτελούν πηγές σημαντικών φαρμάκων, όπως η ατροπίνη, η κωδεΐνη, η διοξίνη, η μορφίνη, η κινίνη. Η χρήση φυτικών φαρμάκων στις ανεπτυγμένες χώρες επεκτάθηκε ιδιαίτερα στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Τα τελευταία χρόνια, η χρήση των πληροφοριών της παραδοσιακής ιατρικής για την έρευνα των φυτών έχει και πάλι λάβει μεγάλο ενδιαφέρον. Επίσης, η χρήση τέτοιων πληροφοριών έχει επίσης τεθεί υπό ολοένα και περισσότερο έλεγχο και τα δικαιώματα σε αυτούς τους πόρους έχουν αναγνωριστεί από τους περισσότερους ακαδημαϊκούς και βιομηχανικούς ερευνητές (Yazarlu, Iranshahi, Kashani, Reshadat, Habtemariam, Iranshahy & Hasanpour, 2021). Η επιθυμία να αξιοποιηθεί η σοφία των παραδοσιακών θεραπευτικών συστημάτων έχει οδηγήσει σε αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για τα φυτικά φάρμακα, ιδιαίτερα στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική, όπου τα φυτικά προϊόντα έχουν ενσωματωθεί στα λεγόμενα εναλλακτικά, «συμπληρωματικά», «ολιστικά» ή «εναλλακτικά» ιατρικά

συστήματα (Taylor, 2000). Έρευνες για επιλεγμένα φυτά και βότανα είναι διαθέσιμες από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένου του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (WHO, 1999).

Οι μονογραφίες του ΠΟΥ, περιγράφουν κάθε βότανο με διάφορα κριτήρια (συμπεριλαμβανομένων συνωνύμων και δημοτικών ονομάτων) και το μέρος του βοτάνου που χρησιμοποιείται συνήθως, τη γεωγραφική του κατανομή, δοκιμές που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και τον χαρακτηρισμό του βοτάνου (συμπεριλαμβανομένης της μακροσκοπικής και μικροσκοπικής εξέτασης και τις δοκιμές καθαρότητας), τα δραστικά συστατικά, τη δοσολογία, τις συνιστώμενες ιατρικές χρήσεις, τη φαρμακολογία, τις αντενδείξεις και τις ανεπιθύμητες ενέργειες (WHO, 1999).

Κατά το τελευταίο μέρος του 20ου αιώνα, το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την αυτοφροντίδα είχε ως αποτέλεσμα μια τεράστια αύξηση στη δημοτικότητα των παραδοσιακών θεραπευτικών μεθόδων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης φυτικών θεραπειών. Στην ευρωπαϊκή αγορά υπάρχουν πολλά προϊόντα που προέρχονται από φαρμακευτικά φυτά, τα οποία έχουν αναγνωριστεί και ξεχωρίσει για τις ιδιαίτερες βιολογικές τους ιδιότητες, όπως αντιοξειδωτικές, αντισηπτικές, διουρητικές, ηρεμιστικές, αποχρεμπτικές, χωνευτικές κλπ. (Verpoorte, 2000).

Μερικά από αυτά τα φυτά έχουν χρησιμοποιηθεί στην παραδοσιακή ιατρική από την αρχαιότητα και διατίθενται στην αγορά ως αφεψήματα, δισκία ή/και εκχυλίσματα. Η στάση των πολιτών απέναντι σε αυτά τα προϊόντα είναι θετική. Η θετική στάση προέρχεται από την πεποίθηση ότι τα φυτικά προϊόντα, καθώς σε μεγάλο βαθμό είναι «φυσικής» και όχι «συνθετικής» προέλευσης, είναι πιο ασφαλή από τα τεχνητά φάρμακα και έτσι, αποτελούν μέρος ενός υγιεινού τρόπου ζωής που υιοθετείται τελευταία όλο και περισσότερο (Schulz, Hänsel & Tyler, 2001).

Στη σύγχρονη εποχή, τα φαρμακευτικά φυτά αποτελούν πηγή τόσο υγειονομικής περίθαλψης όσο και εισοδήματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 70-90% των άγριων ή φυτικών πόρων ανταποκρίνεται στη ζήτηση της αγοράς (Ahmad, Aqil, & Owais, 2006). Με βάση τις κοινωνικές προτιμήσεις και τις ανθρώπινες ανάγκες, υπήρξαν πολλές αλλαγές στο διεθνές εμπόριο φαρμακευτικών φυτών τις τελευταίες δεκαετίες (Rafieian-Kopaei, 2012). Πολλές χώρες χρησιμοποιούν φυτικές πρώτες ύλες για την επεξεργασία φυτικών εκχυλισμάτων όπως καλλυντικά, διαλύτες για εκχυλίσματα τροφίμων, αιθέρια έλαια, φυτικά έλαια και φαρμακευτικά προϊόντα (Sofowora et al., 2013).

Επίσης, διαπιστώνεται ότι μέχρι στιγμής, η χρήση των φαρμακευτικών φυτών εστιάζει κυρίως στη θεραπεία παρά στην πρόληψη ασθενειών. Ωστόσο, στην πρόσφατη βιβλιογραφία υπάρχει σημαντική αναφορά σχετικά με έρευνες που μελετούν τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών και των συστατικών τους σε επίπεδο πρόληψης (Sofowora et al., 2013). Επισημαίνεται ωστόσο, ότι σε ορισμένες περιπτώσεις το χάσμα μεταξύ θεραπείας και πρόληψης είναι πολύ λεπτό. Γενικότερα, η διεύρυνση της χρήσης των φαρμακευτικών φυτών και σε επίπεδο πρόληψης, αποτελεί μια σημαντική προοπτική για το άμεσο μέλλον, που συνάδει με τις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις των ανθρώπων διεθνώς, στα πλαίσια ενός πιο υγιεινού, «φυσικού», τρόπου ζωής (Shakya, 2016).

1.4. Σύγκριση φαρμακευτικών φυτών και χημικών σκευασμάτων

Τα φαρμακευτικά φυτά μπορούν να χορηγηθούν με πολλούς τρόπους: ολόκληρο το φυτό ή μέρη του φυτού ή με εκχύλιση ενός ή περισσότερων συστατικών με διαλύτες για να δώσουν βάμματα, τσάι ή άλλα εκχυλίσματα. Τα συνθετικά φάρμακα συντίθενται χημικά στο εργαστήριο για την παραγωγή φαρμάκων που δεν βρίσκονται στη φύση. Το ένα τέταρτο αυτών των φαρμάκων προέρχονται από φυτά με την εξαγωγή του δραστικού συστατικού από ένα φυτό, την αναπαραγωγή της δομής του στο εργαστήριο και τη μαζική παραγωγή του (Karimi, Majlesi & Rafieian-Kopaei, 2015).

Τα φυτικά φάρμακα θεωρούνται λιγότερο ισχυρά από τα συνταγογραφούμενα φάρμακα. Τα τελευταία περιέχουν συνήθως ένα ενεργό συστατικό υψηλής συγκέντρωσης, ενώ τα φυτικά μπορεί να έχουν πολλά δραστικά συστατικά που είναι παρόμοια με χημικά. Τα φυτικά συστατικά λειτουργούν συνεργατικά για να ενισχύσουν ή να μειώσουν τη δράση κάθε μεμονωμένου συστατικού (Shakya, 2016).

Υπάρχουν ορισμένα φαρμακευτικά φυτά των οποίων οι δράσεις προσεγγίζουν αυτές των φαρμακευτικών προϊόντων. Οι μηχανισμοί με τους οποίους γενικά δρουν τα φυτά αυτά δεν έχουν αποσαφηνιστεί πλήρως, ωστόσο, τα περισσότερα φαρμακευτικά φυτά διαθέτουν αντιοξειδωτική δράση (Rafieian-Kopaei & Baradaran, 2013). Χάρη σε αυτή τους την ιδιότητα, τα φυτά έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση διαφόρων καταστάσεων, όπως ο καρκίνος, η νόσος Alzheimer, η αθηροσκλήρωση, ο διαβήτης και καρδιαγγειακές παθήσεις (Karimi et al., 2015).

Τα φυτικά φάρμακα περιέχουν πολλές διαφορετικές ενώσεις, μερικές από τις οποίες έχουν μεγάλη πολυπλοκότητα. Φυτικές ουσίες, όπως πολυσακχαρίτες, βλεννώδεις ουσίες και τανίνες μπορεί να ρυθμίζουν και να τροποποιούν τις επιδράσεις των «ενεργών συστατικών». Έχει αποδειχθεί ότι τα εκχυλίσματα ολόκληρων φυτών δεν μπορούν να μιμηθούν με τη χορήγηση καθαρών και απομονωμένων συστατικών των βοτάνων (Nasri, 2013). Ένα χημικό σκεύασμα συνήθως σχεδιάζεται για να προκαλέσει μια συγκεκριμένη αντίδραση και οι «παρενέργειες» του συνήθως μεταφράζονται ως «κίνδυνος» έναντι του «οφέλους» της κύριας επίδρασης.

Τα φυτικά φάρμακα συνήθως τείνουν να έχουν πολλές συμπληρωματικές ή συνεργατικές δράσεις σε φυσιολογικά συστήματα ταυτόχρονα, οι οποίες βρίσκονται συνήθως στην ίδια γενική θεραπευτική κατεύθυνση. Επιπλέον, αυτές οι ενέργειες σπάνια έχουν αρνητικές επιπτώσεις (Haq, 2004). Από την άλλη, τα συνθετικά φάρμακα αντιμετωπίζουν τα συμπτώματα που προκαλούνται από συγκεκριμένες ασθένειες. Ωστόσο, η κατεύθυνση που έχει ένα φυτικό φάρμακο συνήθως είναι να βοηθήσει τη διαδικασία επούλωσης του ίδιου του σώματος.

Τα φυτικά φάρμακα συνήθως δρουν ήπια, «υποστηρίζουν» τα συστήματα και τις διαδικασίες που έχουν καταστεί ανεπαρκείς ή προσπαθούν να βοηθήσουν στην εξάλειψη των υπερβολών που έχουν κυριαρχήσει (Kazemipoor, Wan Mohamed Radzi, Cordell & Yaze, 2012). Η ανακούφιση των συμπτωμάτων είναι μόνο ένα τμήμα των θεραπευτικών ιδιοτήτων των φαρμακευτικών φυτών. Για παράδειγμα, η αρθρίτιδα συνήθως αντιμετωπίζεται με στεροειδή αντιφλεγμονώδη φάρμακα, που έχουν πολλές ανεπιθύμητες ενέργειες. Η προσέγγιση των βοτάνων σε αυτές τις καταστάσεις προκαλεί ύγρανση του ξηρού αρθρικού υμένα, διέγερση της κυκλοφορίας στις πληγείσες περιοχές, διευκόλυνση της αποβολής μέσω των νεφρών και των ηπατικών/χοληφόρων οδών, διατροφική τροποποίηση του μεταβολισμού κλπ. (Kazemipoor et al., 2012).

Συνολικά, υποστηρίζεται ότι η πλειονότητα των φαρμακευτικών φυτών είναι ασφαλή για κατανάλωση (εκτός από τις περιπτώσεις εγκυμοσύνης, όπου χρειάζεται πρώτα η γνώμη του γιατρού). Ωστόσο, οι ακόλουθες απλές οδηγίες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην περίπτωση χρήσης φαρμακευτικών φυτών ως αυτοθεραπεία:

- Θα πρέπει να αποφεύγονται νέες ή μη αποδεδειγμένες θεραπείες.
- Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο βότανα/φυτά που συνιστώνται σε έγκυρα βιβλία βοτάνων.

- Οι αλληλεπιδράσεις και οι αντενδείξεις των φαρμακευτικών φυτών θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε ατομική βάση, όπως συμβαίνει και με τα συνθετικά φάρμακα.
- Η χρήση των φαρμακευτικών φυτών πρέπει να διακόπτεται εάν εμφανιστούν ανεπιθύμητες ενέργειες, όπως και με τα συνθετικά φάρμακα.
- Τόσο οι ασθενείς όσο και οι γιατροί, δεν πρέπει να κάνουν χρήση των φαρμακευτικών φυτών για περίπλοκες καταστάσεις χωρίς την απαιτούμενη γνώση (Karimi et al., 2015).

Είτε συνθετικό είτε φυτικό είναι κάποιο φάρμακο, τα πιο σημαντικά κριτήρια για τη χρήση του είναι α) η ασφάλεια, β) η αποτελεσματικότητα και γ) η ποιότητα (καθαρότητα, ισχύς και σταθερότητα) (Haq, 2004).

Στο μέλλον, η χρήση φυτικών και συνθετικών φαρμάκων με συμπληρωματικό τρόπο μπορεί να μειώσει τις τοξικότητες και να μεγιστοποιήσει τα θεραπευτικά αποτελέσματα. Όχι μόνο οι θεραπείες, αλλά ολόκληρο το σύστημα θα πρέπει να λειτουργεί με συμπληρωματικό, ηθικό και περιεκτικό τρόπο (Shakya, 2016), ώστε οι ασθενείς να λαμβάνουν τις πιο αποδοτικές και παραγωγικές θεραπείες.

2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1. Δραστικές Ουσίες Φαρμακευτικών Φυτών

Τα φυτά παράγουν πολλές χημικές ουσίες που είναι βιολογικά ενεργές. Ορισμένες από αυτές τις χημικές ουσίες ενισχύουν τη δική τους επιβίωση. Ορισμένα φυτά παράγουν χημικές ουσίες που δρουν ως ζιζανιοκτόνα για να αναστέλλουν την ανάπτυξη ανταγωνιστικών φυτών, όπως το σαλικυλικό οξύ που παράγεται από τις ιτιές. Παρακάτω δίνονται αρκετά παραδείγματα ενεργών φυτικών συστατικών, με φαρμακευτικές χρήσεις για τον άνθρωπο.

Αλκαλοειδή: Αυτή η ομάδα βρίσκεται σε μια μεγάλη ποικιλία φυτών. Περιέχουν μόρια αζώτου που τα καθιστούν πολύ ενεργά. Πολλά από αυτά τα φυτά έχουν χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία γνωστών φαρμάκων που χρησιμοποιούνται για ιατρικούς σκοπούς. Ένα τέτοιο παράδειγμα, η βινκριστίνη, η οποία προήλθε από τη Μυρτιά της Μαδαγασκάρης (*Catharanthus roseus*), χρησιμοποιείται για τη θεραπεία ορισμένων τύπων καρκίνου. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η ατροπίνη, η οποία βρίσκεται στη μπελαντόνα (*Atropa belladonna*) θανατηφόρο νυχτολούλουδο (Al-Snafi, 2020).

Bitters (Πικροί παράγοντες): Αυτή η ομάδα συστατικών βρίσκεται σε μια ποικιλία φυτών και τους προσδίδουν μια πολύ πικρή γεύση. Αυτή η πικρία προκαλεί διέγερση των σιελογόνων αδένων και των πεπτικών οργάνων. Ως εκ τούτου, τα bitters μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση της όρεξης και την ενίσχυση του πεπτικού συστήματος. Για παράδειγμα, bitters περιλαμβάνουν η αψιθιά και ο λυκίσκος.

Καρδιακές γλυκοσίδες: Οι ενώσεις αυτές βρίσκονται σε διάφορα φαρμακευτικά φυτά (Foxglove, Lily of the Valley) και έχουν άμεση και ισχυρή δράση στην καρδιά. Οι καρδιακές γλυκοσίδες, όπως η διγοξίνη και η κονβαλλοτοξίνη, υποστηρίζουν την καρδιακή ισχύ και τους ρυθμούς συστολής όταν αποτυγχάνουν. Αυτές οι ενώσεις έχουν επίσης διουρητική δράση που διεγείρει την παραγωγή ούρων και βοηθά στην απομάκρυνση του υγρού από τους ιστούς και το κυκλοφορικό σύστημα.

Κυανογόνοι Γλυκοζίτες: Αυτά τα γλυκοκίδια βασίζονται στο κυάνιο, ένα θανατηφόρο δηλητήριο, αλλά σε μικρές δόσεις μπορούν να χρησιμεύσουν ως μυοχαλαρωτικό. Ο φλοιός του άγριου κερασιού και τα φύλλα του σαμπούκου (*Sambucus racemosa*)

περιέχουν κυανογόνα γλυκοκτόνα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καταστολή και την καταπράυνση του ξηρού βήχα.

Φλαβονοειδή: Τα φλαβονοειδή βρίσκονται ευρέως σε ολόκληρο τον φυτικό κόσμο και έχουν ένα ευρύ φάσμα φαρμακευτικών χρήσεων και δράσεων. Συχνά δρουν ως χρωστικές ουσίες, δίνοντας ένα κίτρινο ή λευκό χρώμα στα λουλούδια και τα φρούτα. Ορισμένα φλαβονοειδή έχουν αντι-ικές και αντιφλεγμονώδεις ιδιότητες. Τα φλαβονοειδή που βρίσκονται σε πολλά φυτά, όπως το λεμόνι και το φαγόπυρο, είναι γνωστό ότι ενισχύουν τα τριχοειδή αγγεία και αποτρέπουν τη διαρροή στους ιστούς (Al-Snafi, 2020).

Μέταλλα: Πολλά φυτά έχουν υψηλά επίπεδα μετάλλων επειδή μπορούν να αντλήσουν μέταλλα από το έδαφος και μπορούν να τα μετατρέψουν σε μια μορφή που χρησιμοποιείται πιο εύκολα από το ανθρώπινο σώμα. Η περιεκτικότητα σε μέταλλα είναι συχνά ο βασικός παράγοντας για την αποτελεσματικότητα ενός φυτού ως φαρμακευτικό. Ένα παράδειγμα φυτού με υψηλή περιεκτικότητα σε μέταλλα είναι το Εκουιζέτο ή Πολυκόμπι (*Equisetum arvense*). Η υψηλή περιεκτικότητα σε πυρίτιο στα φυτά αυτά, χρησιμοποιείται για την αρθρίτιδα επειδή ενισχύει την αποκατάσταση του συνδετικού ιστού.

Φαινόλες: Οι φαινόλες είναι φυτικές ενώσεις που θεωρείται ότι παράγονται για να προστατεύουν από μόλυνση και φυτοφάγα έντομα. Συχνά έχουν αντιφλεγμονώδεις, αντισηπτικές και αντι-ικές ιδιότητες. Οι φαινόλες ποικίλλουν στη δομή και κυμαίνονται από σαλικυλικό οξύ (παρόμοιο με την ασπιρίνη) έως σύνθετα φαινολικά οξέα που περιέχουν ζάχαρη. Το Wintergreen (*Gaultheria procumbens*) και η ιτιά περιέχουν σαλικυλικά. Τα μέλη της οικογένειας της μέντας περιέχουν συχνά φαινόλες (Van Wyk & Wink, 2018).

Πολυσακχαρίτες: Οι πολυσακχαρίτες βρίσκονται σε όλα τα φυτά και αποτελούνται από πολλαπλές μονάδες μορίων σακχάρου συνδεδεμένα μεταξύ τους. Για ιατρικούς σκοπούς, οι «κολλώδεις» πολυσακχαρίτες παράγουν βλέννα ή κόμμεα που βρίσκονται συνήθως στο φλοιό, τις ρίζες, τα φύλλα και τους σπόρους. Αυτοί οι κολλώδεις πολυσακχαρίτες είναι ικανοί να απορροφούν μεγάλες ποσότητες νερού και να σχηματίζουν μια ουσία που μοιάζει με ζελέ, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη θεραπεία ξηρών ή ερεθισμένων ιστών, π.χ. στο δέρμα και στους βλεννογόνους.

Προανθοκυανίνες: Αυτές οι ενώσεις είναι χρωστικές, οι οποίες δίνουν στους καρπούς και τα λουλούδια κόκκινες, μοβ ή μπλε αποχρώσεις και σχετίζονται στενά με τις τανίνες και τα φλαβονοειδή. Αυτές οι ενώσεις έχουν τεκμηριωθεί ότι είναι πολύτιμες για την προστασία της κυκλοφορίας ειδικά στην καρδιά, τα μάτια και τα πόδια. Τα κόκκινα σταφύλια, τα βατόμουρα και τα μούρα κράταιγου έχουν όλα υψηλά επίπεδα προανθοκυανιδινών.

Σαπωνίνες: Αυτή η ομάδα δραστικών ενώσεων πήρε το όνομά της από το γεγονός ότι παράγουν αφρό όταν τοποθετούνται σε νερό, όπως το σαπούνι,. Υπάρχουν δύο κύριες μορφές σαπωνινών: οι στεροειδείς και οι τριτερπενοειδείς. Οι στεροειδείς σαπωνίνες είναι παρόμοιες με τις χημικές δομές πολλών από τις ορμόνες του ανθρώπινου σώματος, συμπεριλαμβανομένων των οιστρογόνων και της κορτιζόλης. Παραδείγματα φυτών που περιέχουν σαπωνίνες είναι η αγαύη, το άγριο γιαμ (διοσκουριά) και αρκετά μέλη της οικογένειας των κρίνων. Πολλά αυτοφυή φυτά χρησιμοποιούνται σε μια διαδικασία παραγωγής συνθετικών ορμονών για τον άνθρωπο (Ody, 2011).

Τανίνες: Τα περισσότερα φυτά παράγουν τανίνες. Οι τανίνες χρησιμεύουν ως αποτρεπτικοί παράγοντες για τη καταστροφή των φυτών από έντομα και ζώα, δεδομένου ότι προσδίδουν στα φυτά μια σκληρή δυσάρεστη γεύση. Οι τανίνες είναι επίσης χρήσιμες στη σκλήρυνση του δέρματος, λόγω την τάση τους να συστέλλονται και να στρίβουν τους ιστούς δεσμεύοντας με πρωτεΐνες που καθιζάνουν. Παραδείγματα φυτών με υψηλή περιεκτικότητα σε τανίνες είναι το *Senegalia catechu*, ο φλοιός της δρυός κ.α.

Βιταμίνες: Πολλά φυτά περιέχουν υψηλά επίπεδα χρήσιμων βιταμινών (A, B, C, E). Λιγότερο γνωστά φυτά, όπως το νεροκάρδαμο, το τριαντάφυλλο και το ιπποφαές, έχουν υψηλά επίπεδα βιταμινών B, C και E.

Πτητικά έλαια: Τα πτητικά έλαια εξάγονται από φυτά και χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αιθέριων ελαίων που παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη φαρμακευτική βοτανική. Αυτά τα έλαια είναι συχνά πολύ περίπλοκα και μπορούν να αποτελούνται από 100 ή περισσότερες ενώσεις. Αυτά τα λάδια έχουν πολλές χρήσεις. Για παράδειγμα, το λάδι δέντρου τσαγιού είναι ένα ισχυρό αντισηπτικό. Οι ρητίνες και τα κόμμεα συνδέονται συχνά με αιθέρια έλαια, ωστόσο αυτά δεν είναι πτητικά (Al-Snafi, 2020).

2.2. Τα Σημαντικότερα Φαρμακευτικά Φυτά

Στην ενότητα αυτή, παρουσιάζονται τα σημαντικότερα φαρμακευτικά φυτά, τα οποία περιέχονται και στο ερωτηματολόγιο της έρευνας.

2.2.1. Αυτοφυή - Καλλιεργούμενα

Matricaria chamomilla

Οικογένεια: Asteraceae

Ονομασίες

Ματρικαρία το χαμόμηλο, Χαμομήλι

Περιγραφή

Είναι ετήσιο φυτό, αυτοφυές και καλλιεργούμενο. Το ύψος του κυμαίνεται από 10 έως 60 εκ. Τα φύλλα του έχουν πτεροειδές και στενόμακρο σχήμα. Μοιάζει με το λουλούδι μαργαρίτα. Η περίοδος ανθοφορίας και συγκομιδής του είναι μεταξύ Μαΐου και Σεπτεμβρίου. Ο πολλαπλασιασμός του γίνεται με σπορά (Οκτώβρη-Φεβρουάριο).

Περιοχή

Ευδοκίμει σε πολλά μέρη της Ελλάδας, κυρίως σε πεδινές, αλλά και σε ορεινές περιοχές. Το εύκρατο κλίμα ευνοεί την ανάπτυξή του. Παρόλο που είναι ανθεκτικό σε χαμηλές θερμοκρασίες, έχει μεγάλη ευαισθησία στους ανέμους, ενώ οι πολύ υψηλές θερμοκρασίες εμποδίζουν την ανάπτυξή του και η μεγάλη ξηρασία εμποδίζει την άνθισή του. Προτιμά εδάφη αμμοαργιλώδη, με ιδανικό pH 5,5 - 7,6.

Δραστικές ουσίες

Ταννίνες, κυανογόνα γλυκοσίδια, κουμαρίνη, βαλεριανικό οξύ, χαμαζουλίνη, σαλικυλικά απιγενίνη (φλαβονοειδή), αιθέριο έλαιο.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Το χαμομήλι, χάρη στις παραπάνω δραστικές ουσίες που περιέχει, έχει επουλωτικές, καταπραϋντικές και αντιφλεγμονώδεις ιδιότητες. Χρησιμοποιείται σε θεραπείες εκζεμάτων, δερματίτιδας, επιπεφυκίτιδας κ.α. Το εκχύλισμά του αποτελεί βασικό συστατικό πολλών προϊόντων καλλυντικής περιποίησης (π.χ. σαμπουάν, κρέμες κ.α.). Επίσης, ως αφέψημα έχει ήπια ηρεμιστική δράση και χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση του στρες και της αϋπνίας (Singh, Khanam, Misra & Srivastava, 2011).

Sideritis scardica

Οικογένεια: Lamiaceae

Ονομασίες

Σιδερίτης, Τσάι του βουνού, Μαλλοθήρα.

Περιγραφή

Είναι φυτό αυτοφυές και καλλιεργούμενο. Το τσάι του βουνού είναι ένα φυτό χαμηλής ανάπτυξης που αποτελείται από κοντά φύλλα και πολλά μικρά λουλούδια που συνδέονται με μακριά, λεπτά στελέχη. Τα φύλλα και οι μίσχοι είναι ασημοπράσινα με βελούδινη, ασαφή υφή και τα φύλλα έχουν σχήμα λογχοειδή. Υπάρχουν επίσης μικρότερα φύλλα που καλύπτουν τη βάση των λουλουδιών, γνωστά ως βράκτια, που είναι πράσινα με μυτερές άκρες. Τα άνθη αναπτύσσονται κατακόρυφα κατά μήκος των μίσχων και είναι ωχροκίτρινα, αρωματικά και συμπαγή. Ολόκληρο το φυτό είναι βρώσιμο, συμπεριλαμβανομένων των λουλουδιών, των μίσχων και των φύλλων, και

μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο φρέσκο όσο και αποξηραμένο σε τσάι. Το τσάι του βουνού έχει μια ήπια, γλυκιά, γήινη και λουλουδάτη γεύση που θυμίζει ένα μείγμα μέντας, χαμομηλιού και εσπεριδοειδών. Η περίοδος ανθοφορίας και συγκομιδής είναι το καλοκαίρι (Ιούλιος-Αύγουστος).

Περιοχή

Τα διάφορα είδη του γένους *Sideritis*, που είναι γνωστά ως τσάι του βουνού είναι ιθαγενή της Νότιας Ευρώπης, της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής. Το βότανο αναπτύσσεται σε λίγο έως καθόλου έδαφος κατά μήκος βραχωδών πλαγιών σε ζεστά, ξηρά κλίματα και βρίσκεται σε πολύ μεγάλα υψόμετρα, αλλά καλλιεργείται επίσης σε μικρή κλίμακα για εμπορική χρήση, ενώ καλλιεργείται και σε κήπους.

Δραστικές ουσίες

Φλαβονοειδή, σίδηρο, κουμαρίνες, αιθέρια έλαια κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφέψημα, με αντιοξειδωτική, αντιφλεγμονώδη, αντιυπερτασική, αντιθρομβωτική και ηρεμιστική δράση (Gurib-Fakim, 2006).

Salvia officinalis

Οικογένεια: Lamiaceae

Ονομασίες

Σάλβια, Φασκόμηλο, Αλιβασκιά,

Περιγραφή

Το φασκόμηλο (*Salvia officinalis*) είναι φυτό αυτοφυές και καλλιεργούμενο. Είναι ένα θάμνος αειθαλής και πολυετής, με ύψος από 50 έως 80 εκ. Τα φύλλα του είναι λογχοειδή και επιμήκη, με γκριζοπράσινο χρώμα και λευκά, κόκκινα ή κίτρινα άνθη σε στάχια. Η περίοδος ανθοφορίας είναι μεταξύ Ιουνίου και Ιουλίου και της συγκομιδής, μεταξύ Ιουλίου και Αυγούστου.

Δραστικές ουσίες

Ταννίνες, φαινολικά οξέα, φλαβονοειδή, τερπένια, αιθέρια έλαια κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Ως αφέψημα, έχει αντισηπτική, αντιβακτηριακή, σπασμολυτική, καρδιοτονωτική και αντιδιαρροϊκή δράση. Ως έγχυμα, έχει αντιακνεϊκή δράση και χάρη στις ιδιότητές του, συμβάλλει στο να αντιμετωπιστούν οι μυϊκές κράμπες, οι μολύνσεις και τα τραύματα. Επειδή έχει διεγερτική δράση, θα πρέπει να αποφεύγεται από υπερτασικούς, εγκύους και παιδιά (Γκόλιου, 2016).

Melissa officinalis

Οικογένεια: Lamiaceae

Ονομασίες

Μελισσόχορτο, Μελισσοβότανο, Κιτροβάλσαμο

Περιγραφή

Είναι χαμηλό φυτό (πόα), με ύψος μεταξύ 40 και 70 εκ. Είναι πολυετής και έχει φύλλα ωοειδή και οδοντωτά, με κιτρινωπό ή πράσινο χρώμα και κίτρινα ή λευκά άνθη. Η

περίοδος ανθοφορίας είναι μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου και συγκομιδής, μεταξύ Μαΐου και Ιουνίου.

Δραστικές ουσίες

Ταννίνες, φλαβονοειδή, πολυφαινολικά συστατικά, αιθέρια έλαια κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Ως έγχυμα, έχει καταπραϋντική, αντιφλεγμονώδη, εφιδρωτική, χωνευτική, σπασμολυτική και ηρεμιστική δράση. Βοηθά να αντιμετωπιστούν οι στομαχικοί πόνοι, τα έλκη, οι κωλικοί, η δυσπεψία κ.α. Ως αφέψημα, έχει αγγχολυτική και αντικαταθλιπτική δράση. Προσφάτως, υποστηρίχθηκε ότι το εκχύλισμά του δρα ενισχυτικά της μνήμης και κατά της άνοιας. Τέλος, η εξωτερική εφαρμογή του βοηθά να αντιμετωπιστούν πονοκέφαλοι, ιοδήματα και δερματικές πληγές.

Tilia cordata

Οικογένεια: Malvaceae

Ονομασίες

Τίλιο, Τιλιά, Φλαμουριά, Φιλύρα

Περιγραφή

Είναι δέντρο φυλλοβόλο και καρδιόσχημο, με ύψος από 15 έως 40 μέτρα. Τα φύλλα του είναι μικρά και οδοντωτά και έχει άνθη σε ταξιανθίες με υποκίτρινο χρώμα. Η περίοδος ανθοφορίας του είναι μεταξύ Ιουνίου και Ιουλίου, οπότε συλλέγονται και τα άνθη του. Η συγκομιδή του φλοιού του όμως, γίνεται τον χειμώνα.

Περιοχή

Το δέντρο ευδοκίμει σε ποικίλα εδάφη (άγονα, αμμώδη), αλλά η ανάπτυξή του ευνοείται ιδιαίτερα σε τοποθεσίες αργιλώδεις. Θεωρείται ότι δεν έχει αντοχή στην ξηρασία.

Δραστικές ουσίες

Ταννίνες, πολυφαινόλες, γλυκοσίδια, κουμαρίνες, αιθέριο έλαιο κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Ως έγχυμα, έχει αντιβηχική, σπασμολυτική και εφιδρωτική δράση. Ως αφέψημα, έχει αντιρρευματική δράση, αγγχολυτική, αντιπυρετική και αντιβηχική. Γενικά, διαθέτει μαλακτικές, αντιπυρετικές, διουρητικές και καταπραϋντικές ιδιότητες. Επίσης, συμβάλλει στη μείωση της αρτηριακής πίεσης και είναι ανακουφιστικό για τους πόνους στο στομάχι (Van Wyk & Wink, 2018).

Valeriana officinalis

Οικογένεια: Valerianaceae

Ονομασίες

Βαλεριάνα, Αγριοζαμπούκος,

Περιγραφή

Είναι μια πόα, που το ύψος της κυμαίνεται από 20 έως 120 εκ. Είναι πολυετές φυτό. Τα φύλλα του είναι οδοντωτά και σύνθετα, με μικρά άνθη, λευκά ή κοκκινωπά, σε ταξιανθίες. Η περίοδος ανθοφορίας είναι μεταξύ Ιουνίου και Αυγούστου, και συγκομιδής μεταξύ Αυγούστου και Οκτώβρη.

Περιοχή

Μπορεί να αναπτυχθεί και να προσαρμοστεί σε κάθε είδους καιρικές συνθήκες. Αν και ευδοκμεί καλύτερα σε υγρά μέρη (έλη, βάλτους), βρίσκεται εξίσου και σε ορεινές περιοχές.

Δραστικές ουσίες

Ταννίνες, αλκαλοειδή, σάκχαρα, άμυλο, ρητίνες, μονοτερπενικούς εστέρες, αιθέριο έλαιο κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Ως εκχύλισμα, δρα χωνευτικά, σπασμολυτικά, καταπραϋντικά, ηρεμιστικά και υπνωτικά. Ως αφέψημα, οι ιδιότητές του βοηθούν να αντιμετωπιστούν οι κολικοί, οι πεπτικές διαταραχές, οι μυϊκοί σπασμοί, τα εντερικά παράσιτα, ο πυρετός, η δυσμηνόρροια. Έχει επίσης, αγγολυτική δράση και ανακουφίζει την ημικρανία και τη νευρική υπερένταση (Γκόλιου, 2016).

Glycyrrhiza glabra

Οικογένεια: Papilionaceae

Ονομασίες

Γλυκόριζα, Γλυκύρριζα, Ρεγκολίτσα

Περιγραφή

Είναι ένα χαμηλό πολυετές φυτό, που φτάνει το μισό με ενάμιση μέτρο ύψους. Έχει φύλλα πτεροειδή και πράσινα και άνθη κυανού χρώματος σε ταξιανθίες. Ανθοφορεί το καλοκαίρι και η συγκομιδή γίνεται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Περιοχή

Ευδοκίμει σε περιοχές ηλιόλουστες και εδάφη καλά στραγγιζόμενα.

Δραστικές ουσίες

Γλυκυριζίνη, φλαβονοειδή, σαπωνίνες, κουμαρίνες, πτητικό έλαιο, πικρούς παράγοντες κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Έχει αντιβηχικές και αντιβρογχικές ιδιότητες. Ως αφέψημα, συμβάλλει στη μείωση της κορτιζόλης στο αίμα, βοηθώντας έτσι να αντιμετωπιστεί το στρες, αλλά και διάφορα προβλήματα στα επινεφρίδια (Ody, 2011).

Hyssopus officinalis

Οικογένεια: Lamiaceae

Ονομασίες

Ύσσωπος ο φαρμακευτικός

Περιγραφή

Είναι μια πόα πολυετής, που φτάνει τα 30 με 70 εκ. ύψος, Τα φύλλα είναι στενά και λογχοειδή και έχει άνθη κυανού χρώματος με ιώδεις στήμονες. Η περίοδος ανθοφορίας και συγκομιδής είναι μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου.

Περιοχή

Αναπτύσσεται σε θερμές και ηλιόλουστες περιοχές. Έχει αντοχή στην ανομβρία, και στα αμμώδη και ασβεστώδη εδάφη.

Δραστικές ουσίες

Ταννίνες, τερπένια, κετόνες, διοςμίνη, αιθέριο έλαιο.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Ως αφένχημα, έχει στυπτική, αντιβηχική, αποχρεμπτική και διεγερτική δράση. Βοηθά στην αντιμετώπιση του πονόλαιμου, του βήχα, του άσθματος, της χρόνιας βρογχίτιδας, της δυσπεψίας. Η εξωτερική εφαρμογή του, συμβάλλει στην ανακούφιση των πληγών, της δερματίτιδας και των εκζεμάτων (Ody, 2011).

Hypericum perforatum

Οικογένεια: Hypericaceae

Ονομασίες

Βαλσαμόχορτο, Βάλσαμο, Σπαθόχορτο, Χελωνόχορτο, Περίκη, St. John's wort

Περιγραφή

Είναι χαμηλό φυτό, με ύψος από 30 έως 80 εκ., και πολυετές. Ο βλαστός του είναι κυλινδρικός και όρθιος. Τα ακτινικά συμμετρικά άνθη του έχουν φωτεινά κίτρινα πέταλα με διακριτικές μαύρες κουκκίδες. Τα φύλλα είναι μικρά, ελλειπτικά και με στίγματα. Πολλαπλασιάζεται με σπόρο ή μοσχεύματα ή παραφυάδες. Η περίοδος ανθοφορίας είναι Ιούνιος-Σεπτέμβριος και συγκομιδής, Ιούλιος-Αύγουστος.

Περιοχή

Ευδοκμεί σε περιοχές με συχνές βροχοπτώσεις. Βρίσκεται σε πολλά μέρη της Ελλάδας.

Δραστικές ουσίες

Ταννίνες, φαινολικά οξέα, φλαβονοειδή, αιθέρια έλαια κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Έχει αντιφλεγμονώδεις, αναλγητικές και επουλωτικές ιδιότητες, αντικαταθλιπτική και διουρητική δράση (Gurib-Fakim, 2006).

2.2.2. Ξενικά είδη

Eucalyptus camaldulensis

Οικογένεια: Myrtaceae

Ονομασίες: Ευκάλυπτος

Περιγραφή

Είναι ξενικό φυτό, εγγενές της Αυστραλίας. Στην Ελλάδα το είδος που ευδοκimeί είναι ο *Eucalyptus camaldulensis*. Ο ευκάλυπτος είναι ένα δέντρο αειθαλές, που φτάνει τα 80 μέτρα ύψους. Ο φλοιός του είναι ξερός και έχει γκρι χρώμα. Έχει λεπτά και ευλύγιστα κλαδιά, σφαιρικό καρπό και πολύ βαθιές ρίζες. Τα φύλλα του είναι λογχοειδή και μακρόστενα, και τα άνθη του είναι μικρά και αρωματικά, λευκού χρώματος. Όταν αναπτύσσεται σε δύσκολες συνθήκες, η εμφάνισή του είναι θαμνώδης. Έχει γρήγορη ανάπτυξη. Η περίοδος ανθοφορίας είναι το καλοκαίρι (Ιούλιος-Αύγουστος).

Περιοχή

Αναπτύσσεται καλά σε ποικίλες συνθήκες, αλλά δεν είναι ανεκτικός στο έντονο κρύο.

Δραστικές ουσίες

Φλαβονοειδή, ρητίνες, τερπενοειδή, ταννίνες, λιμονένιο, γαλακτικό οξύ, Αιθέριο έλαιο κ.ά.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Διαθέτει αντιπυρετικές, αντισηπτικές, αντιμικροβιακές, αποχρεμπτικές, αντιρευματικές και τονωτικές ιδιότητες. Ως αφέψημα, δρα κατά του πονόλαιμου, του βήχα, της βρογχίτιδας, της λαρυγγίτιδας, της πνευμονίας, της καταρροής, της δυσεντερίας. Μπορεί να εφαρμοστεί και εξωτερικά, στην επιδερμίδα, καθώς έχει αντιφλεγμονώδη δράση και ανακουφίζει τα εγκαύματα, την ακμή, τις πληγές, τα έλκη. Η χρήση του ως εισπνεόμενο, αποκαθιστά τη ρινική συμφόρηση (Γκόλιου, 2016).

Aloysia citriodora

Οικογένεια: Verbenaceae

Ονομασίες

Λουΐζα, Λεμονόχορτο, Ομορφόχορτο

Περιγραφή

Είναι ένα πολυετές και φυλλοβόλο φυτό, που φτάνει το 1 με 1,5 μέτρο ύψους. Τα φύλλα του είναι αδενώδη και λογχοειδή σε σπονδύλους των 3 ή 4, και έχει μικρά λευκά άνθη. Έχει χαρακτηριστικό άρωμα, που μοιάζει με το λεμόνι. Η περίοδος ανθοφορίας και συγκομιδής είναι τον Αύγουστο, ενώ καρποφορεί μεταξύ Σεπτεμβρη και Οκτώβρη.

Περιοχή

Αναπτύσσεται σε μέσες θερμοκρασίες, αν και προτιμά τις ηλιόλουστες και πιο θερμές περιοχές. Το έδαφος πρέπει να είναι καλά αποστραγγισμένο για να ευδοκιμήσει και να έχει πολλές οργανικές ουσίες. Ο πολλαπλασιασμός του γίνεται με μόσχευμα (Μάρτιο).

Δραστικές ουσίες

Λεμονένιο, τερπινεόλη, βερβενίνη, βερβενάλίνη, γερανιάλη, αιθέριο έλαιο κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Έχει καταπραϋντική, ηρεμιστική, αντισηπτική, αντιπυρετική, σπασμολυτική και διουρητική δράση. Ως έγχυμα, δρα κατά της καούρας, ενώ ενισχύει τον μεταβολισμό και συμβάλλει στην απώλεια σωματικού βάρους. Ως αφέψημα, δρα κατά της αϋπνίας. Μπορεί να εφαρμοστεί και εξωτερικά, ως κατάπλασμα, βοηθώντας να

αντιμετωπιστούν οι κεφαλαλγίες, οι ισχιαλγίες, οι κίρσοι, οι αιμορροΐδες κλπ. (Ody, 2011).

Echinacea purpurea

Οικογένεια: Asteraceae (Compositae)

Ονομασίες

Εχινάκεια ή Εχινάτσια, Αμερικάνικο Κωνολούλουδο

Περιγραφή

Η Εχινάκεια είναι ιθαγενές φυτό της ΒΑ Αμερικής. Είναι μια πόα πολυετής, που φτάνει μέχρι 1,8 μέτρα ύψος. Έχει φύλλα πράσινα και λογχοειδή. Τα άνθη είναι μεγάλα, λευκού, ροζ ή μοβ χρώματος, μοιάζουν με μαργαρίτες. Η ρίζα του φυτού είναι ατρακτοειδής. Ο καρπός είναι ξηρός, μικρός και με λεπτά τοιχώματα. Η περίοδος που ανθοφορεί και γίνεται η συγκομιδή του, είναι το καλοκαίρι (Ιούλιος-Αύγουστος).

Περιοχή

Αν και είναι ευπροσάρμοστο φυτό σε διάφορες κλιματικές και εδαφικές συνθήκες, ευδοκιμεί σε ηλιόλουστες περιοχές. Αντέχει το ψύχος και το ιδανικό pH του εδάφους είναι από 6,5 έως 7,2 (Ody, 2011).

Δραστικές ουσίες

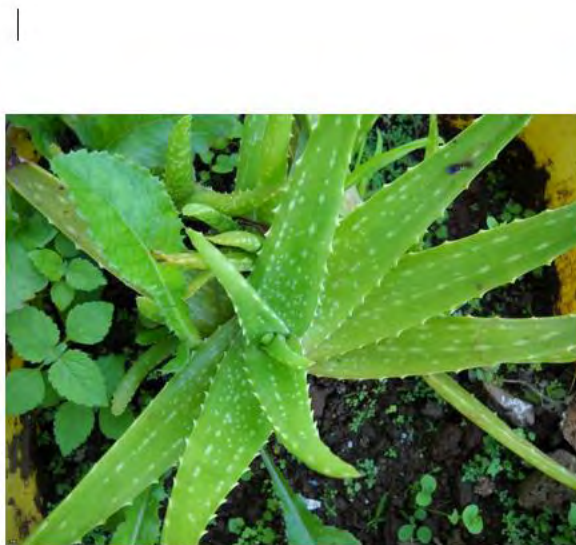
Ταννίνες, φλαβονοειδή, βιταμίνες (Α, C, E), πρωτεΐνες, σίδηρος, αντιβιοτικές ουσίες, λιπαρά οξέα, γλυκοσίδια, αιθέριο έλαιο κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Έχει αντιβακτηριδιακή, αντιφλεγμονώδη, σπασμολυτική και επουλωτική δράση. Οι αντι-ιικές και ανοσοενισχυτικές του ιδιότητες, συμβάλλουν στην αντιμετώπιση και πρόληψη μικροβιακών λοιμώξεων. Μπορεί να εφαρμοστεί και εξωτερικά, προσφέροντας ανακούφιση σε διάφορα δερματικά προβλήματα (εγκαύματα, ακμή, δερματίτιδα, τσιμπήματα εντόμων κ.α.).

Aloe vera

Οικογένεια: Asphodelaceae

Ονομασίες

Αλόη

Περιγραφή

Το φυτό είναι ιθαγενές του Β. Ομάν. Είναι αυτοφυές σε περιοχές όπως η Ισπανία, η Βραζιλία, το Μεξικό, η Αφρική κ.α. Ως πόα, δεν ξεπερνά το 1 μέτρο ύψους. Είναι πολυετές φυτό, με πράσινα-γκρι και σαρκώδη φύλλα, που έχουν αγκαθωτό περίγραμμα και πορτοκαλί ή κιτρινοκόκκινα άνθη. Η περίοδος ανθοφορίας και συγκομιδής είναι μεταξύ Μαΐου και Ιουνίου.

Περιοχή

Αναπτύσσεται σε όλα τα εδάφη, ακόμα και σε άνυδρες περιοχές. Ωστόσο, το αμμώδες, ελαφρώς αλκαλικό (pH 7-7,6) έδαφος, είναι το ιδανικότερο. Παρόλο που είναι ανθεκτικό φυτό στην ξηρασία, η ιδανικότερη θερμοκρασία είναι 20-25°C.

Δραστικές ουσίες

Βιταμίνες, ιχνοστοιχεία, μέταλλα, αμινοξέα, στερόλες, φυλλικό οξύ, πολυσακχαρίτες, λινολενικό οξύ, τριγλυκερίδια, στεροειδή, αιθέριο έλαιο κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Έχει καταπραϋντική, μαλακτική, επουλωτική, τονωτική δράση. Η εξωτερική εφαρμογή της βοηθά να επουλωθούν δερματικές παθήσεις, εγκαύματα και τραύματα. Ως καταπινόμενη γέλη συμβάλλει στην αντιμετώπιση της ανορεξίας, της δυσκοιλιότητας, του στομαχικού έλκους, διαφόρων εντερικών παθήσεων, του άσθματος, του πυρετού κ.α.

Lycium barbarum

Οικογένεια: Solanaceae

Ονομασίες

Γκότζι μπέρι, Μούρο της ευτυχίας

Περιγραφή

Με καταγωγή από την Κίνα, το φυτό αυτό ανήκει στις λεγόμενες υπερτροφές. Στην Ελλάδα, αποτελεί μια εναλλακτική καλλιέργεια. Είναι πολυετές και φυλλοβόλο και φτάνει τα 4 μέτρα ύψος. Ο κορμός είναι ξυλώδης και τα φύλλα λογχοειδή με άνθη κόκκινου ή μοβ χρώματος. Οι καρποί μοιάζουν με ράγα και έχουν πορτοκαλοκόκκινο χρώμα. Περίοδος ανθοφορίας είναι μεταξύ Ιουνίου και Σεπτεμβρίου και καρποφορίας μεταξύ Αύγουστου και Οκτώβρη.

Περιοχή

Είναι φυτό ανθεκτικό σε ακραίες θερμοκρασίες, από -20 έως +40 °C. Αναπτύσσεται καλύτερα σε ηλιόλουστες περιοχές και σε εδάφη καλά στραγγισμένα.

Δραστικές ουσίες

Βιταμίνες, αμινοξέα, καροτενοειδή, πρωτεΐνες, φυτοστερόλες, φυτικές ίνες, λιπαρά οξέα, φλαβονοειδή, φαινολικά οξέα κ.α.

Ιδιότητες – Χρήσεις

Οι καρποί έχουν αντιοξειδωτικές, υπογλυκαιμικές, ανοσοενισχυτικές, τονωτικές και θρεπτικές ιδιότητες. Συμβάλλουν στην ενίσχυση του ανοσοποιητικού συστήματος, στη μείωση του σακχάρου, των τριγλυκεριδίων και της χοληστερόλης, όπως και στην πρόληψη της νόσου Αλτσχάιμερ (Ody, 2011).

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1. Μέθοδος έρευνας

Για την παρούσα έρευνα επιλέχθηκε η ποσοτική ερευνητική προσέγγιση. Με την προσέγγιση αυτή δίνεται η δυνατότητα συγκέντρωσης, συστηματοποίησης και στατιστικής επεξεργασίας μεγάλου αριθμού δεδομένων. Κριτήριο για την επιλογή ήταν η διερεύνηση των πιθανών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ των βασικών μεταβλητών και η εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων. Αυτά αποτελούν και τα βασικά πλεονεκτήματα της ποσοτικής ερευνητικής προσέγγισης έναντι της ποιοτικής.

Η ποσοτική έρευνα βασίζεται στον επαγωγικό συλλογισμό (Sekaran & Bougie, 2010) και χρησιμοποιεί ποικιλία τεχνικών ποσοτικής ανάλυσης που κυμαίνονται από την απλή περιγραφή των μεταβλητών που εμπλέκονται έως την ανάλυση στατιστικών σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών μέσω σύνθετων στατιστικών μοντέλων (Saunders et al., 2009). Η ποσοτική έρευνα απαιτεί τυπικά ερευνητικά σχέδια όπου το επίκεντρο της έρευνας είναι να περιγράψει, να εξηγήσει και να προβλέψει φαινόμενα, να χρησιμοποιεί δειγματοληψία πιθανοτήτων και να βασίζεται σε μεγαλύτερα μεγέθη δειγμάτων σε σύγκριση με σχέδια ποιοτικής έρευνας (Cooper & Schindler, 2006). Χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες μεθοδολογίες και τεχνικές, η ποσοτική έρευνα ποσοτικοποιεί τις σχέσεις μεταξύ διαφορετικών μεταβλητών. Στην ποσοτική έρευνα, που περιλαμβάνει δύο μεταβλητές, για παράδειγμα, ο στόχος του ερευνητή είναι να μελετήσει τη σχέση μεταξύ μιας ανεξάρτητης (προβλεπτικής) μεταβλητής και μιας εξαρτημένης μεταβλητής (κριτηρίου) σε έναν πληθυσμό (Hopkins, 2000).

Το είδος της ποσοτικής ερευνητικής προσέγγισης που επιλέχθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας είναι η ερευνητική διαδικασία που αναφέρεται με τον ελληνικό τίτλο επισκόπηση (survey research) (Βάμβουκας, 2007). Πρόκειται για ένα τύπο περιγραφικής έρευνας, κατά κύριο λόγο. Η περιγραφική μελέτη χρησιμοποιείται για τη μελέτη προτύπων ή αρχών συμπεριφοράς των ατόμων μιας κοινωνικής ομάδας.

3.2. Ερευνητικό Εργαλείο – Δείγμα Έρευνας

Για τη συλλογή των στοιχείων επιλέχθηκε ως πιο κατάλληλη μέθοδος το ερωτηματολόγιο, που αποτελεί και την πιο διαδεδομένη μορφή ποσοτικής έρευνας (Cohen, Manion, & Morrison, 2000).

Η χρήση του ερωτηματολογίου απαιτεί λιγότερο χρόνο και έτσι ο ερευνητής είναι δυνατό να εξασφαλίσει αρκετές πληροφορίες σε σύντομο χρονικό διάστημα. Επίσης, με το ερωτηματολόγιο όσοι συμμετέχουν στην έρευνα μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις τους και να εξωτερικεύσουν τη συμπεριφορά τους χωρίς να εμποδίζονται από την παρουσία του ερευνητή.

Η κατασκευή του ερωτηματολογίου της έρευνας βασίστηκε στη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας, στο προβληματισμό που αναπτύχθηκε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας και στα ερευνητικά ερωτήματα. Επίσης υπήρξε μέριμνα για το μέγεθος και τον απαιτούμενο χρόνο συμπλήρωσης, τη σειρά των ερωτήσεων και τη ποιότητα της εμφάνισης.

Πριν λάβει την τελική του μορφή, το ερωτηματολόγιο δόθηκε πιλοτικά σε μέρος του δείγματος. Αφού λήφθηκαν υπόψη οι παρατηρήσεις των ατόμων που απάντησαν, το ερωτηματολόγιο πήρε την τελική του μορφή.

Το τελικό ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας απαρτίζεται από τέσσερα μέρη. Το πρώτο μέρος διερευνά τις γνώσεις των πολιτών για τα φαρμακευτικά φυτά, συγκεκριμένα απαρτίζεται από δύο (2) κλειστές ερωτήσεις, μία (1) ερώτηση πολλαπλής επιλογής και μία (1) ερώτηση τύπου πενταβάθμιας κλίμακας Likert. Το δεύτερο μέρος αφορά τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών και περιλαμβάνει έξι(6) ερωτήσεις κλίμακας αξιολόγησης Thurstone τρεις (3) τύπου πενταβάθμιας κλίμακας Likert και δύο (2) ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής. Το τρίτο μέρος αφορά το ιατρικό προφίλ των πολιτών το οποίο αποτελείται από τρεις (3) κλειστές ερωτήσεις, μία (1) ερώτηση τύπου πενταβάθμιας κλίμακας Likert και μία (1) ερώτηση πολλαπλής επιλογής. Το τέταρτο και τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου αφορά το δημογραφικό προφίλ των πολιτών και αποτελείται συνολικά από έξι (6) ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν το φύλο, την ηλικία, το οικογενειακό εισόδημα, την περιοχή διαμονής, το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα των ερωτώμενων.

Σχετικά με την δειγματοληψία, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ακολουθήθηκε η μέθοδος της απλής τυχαίας δειγματοληψίας, για την συλλογή του δείγματος. Στην απλή τυχαία δειγματοληψία κάθε μέλος του πληθυσμού έχει την ίδια πιθανότητα να επιλεγεί για το σχηματισμό του δείγματος με κάθε άλλο μέλος του πληθυσμού.

Όσον αφορά τον πληθυσμό της παρούσας έρευνας, αποτελείται από 300 πολίτες. Η δειγματοληψία έγινε τους μήνες Νοέμβριο- Δεκέμβριο του έτους 2022.

3.3. Διεξαγωγή της Έρευνας

Ο διαμοιρασμός των ερωτηματολογίων έγινε ηλεκτρονικά, με χρήση των Google Forms, και συμπληρώθηκαν ανώνυμα από τους συμμετέχοντες. Αναλυτικότερα, τα ερωτηματολόγια προωθήθηκαν σε διάφορες ομάδες πολιτών μέσω διάσημων πλατφορμών όπως το Facebook και το Instagram καθώς και μέσω του δικτύου του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας αλλά και των φίλων και συνεργατών της ερευνήτριας. Επιλέχθηκε ο τρόπος αυτός για τη συλλογή των δεδομένων λόγω της μεγαλύτερης σαφήνειας αποκωδικοποίησή τους και της συντομότερης διεξαγωγής αποτελεσμάτων.

Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν κωδικοποιήθηκαν και η επεξεργασία τους έγινε με το στατιστικό πακέτο IBM SPSS Statistics 25.

3.4. Αξιοπιστία ερωτηματολογίου

Το κύριο εργαλείο της παρούσας έρευνας αποτέλεσε το ερωτηματολόγιο το οποίο δημιουργήθηκε με στοχευμένες ερωτήσεις που αφορούν τα φαρμακευτικά φυτά. Για να γίνει έλεγχος αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε ένας συγκεκριμένος δείκτης αξιοπιστίας που ονομάζεται Cronbach's Alpha. Ο δείκτης αυτός είναι ένας από τους πολλούς που χρησιμοποιούνται και δείχνει πόσο αξιόπιστα είναι τα ευρήματα της στατιστικής ανάλυσης. Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι ο δείκτης για να προσφέρει αξιόπιστα αποτελέσματα πρέπει η τιμή του να είναι ίση ή μεγαλύτερη του 0,7 (Cronbach, 1951), (Tavakol & Dennick, 2011).

Πραγματοποιήθηκε το τεστ αξιοπιστίας για όλες τις κλίμακες του ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα του ελέγχου αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για την παρούσα έρευνα είναι 0,924, τιμή πλήρως ικανοποιητική που δείχνει την ύπαρξη υψηλής συσχέτισης. Να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι για το τεστ ομαδοποιήθηκαν όλες οι μεταβλητές, πλην των μεταβλητών του τρίτου και τέταρτου μέρους του ερωτηματολογίου, που αναφέρονται στο ιατρικό και δημογραφικό προφίλ των ερωτώμενων.

Πίνακας 1. Έλεγχος αξιοπιστίας Cronbach's Alpha

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,924	87

Αναλυτικά τα αποτελέσματα αξιοπιστίας των μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν παρατίθενται στους πίνακες B1 και B2 του παραρτήματος Β της παρούσας εργασίας. Η τελευταία στήλη των πινάκων εμφανίζει την τιμή αξιοπιστίας που προκύπτει στην περίπτωση που αφαιρεθεί η εκάστοτε μεταβλητή.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1. Περιγραφική Στατιστική

4.1.1. Προσωπικά-Δημογραφικά χαρακτηριστικά

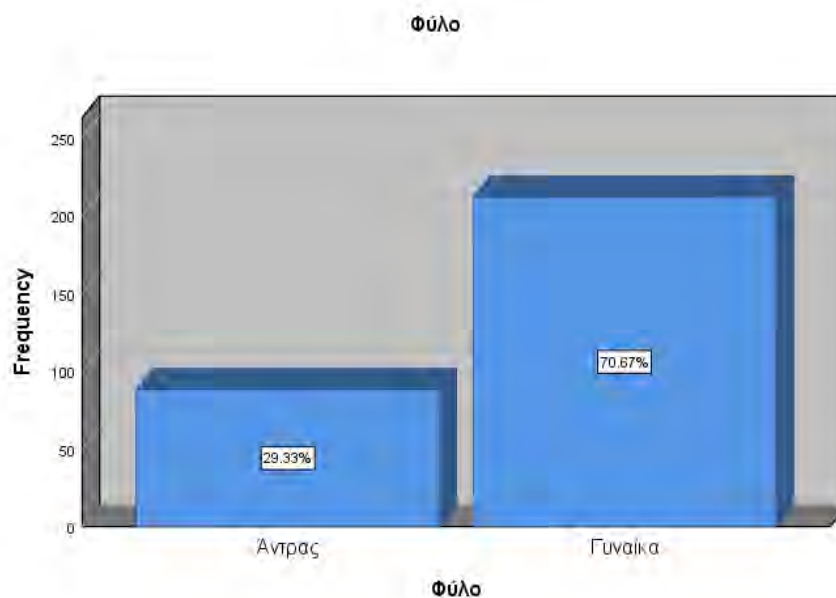
Στον Πίνακα 1 (και τα Γραφήματα 1-6) παρουσιάζονται τα προσωπικά-δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων του δείγματος το οποίο αποτελείται από 300 άτομα.

Πίνακας 2: Προσωπικά-Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Χαρακτηριστικό	Κατηγορία	N	f %
Φύλο	Άντρας	88	29,33%
	Γυναίκα	212	70,67%
Ηλικία	18-29 ετών	140	46,67%
	30-39 ετών	44	14,67%
	40-49 ετών	66	22,00%
	50-59 ετών	47	15,67%
	60 ετών και άνω	3	1,00%
Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	έως 10.000€	94	31,33%
	10.001€ έως 20.000€	103	34,33%
	20.001€ έως 30.000€	60	20,00%
	30.001€ έως 40.000€	26	8,67%
	40.001€ και άνω	17	5,67%
Περιοχή διαμονής	Αστική	190	63,33%
	Ημιαστική	55	18,33%
	Αγροτική	55	18,33%
Μορφωτικό επίπεδο	Υποχρεωτική εκπαίδευση	7	2,33%
	Απόφοιτος λυκείου-ΙΕΚ	60	20,00%
	Πτυχιούχος ΑΕΙ-ΤΕΙ	115	38,33%
	Μεταπτυχιακές σπουδές	91	30,33%
	Διδακτορικές σπουδές	27	9,00%
Επάγγελμα	Δημόσιος υπάλληλος	76	25,33%
	Ιδιωτικός υπάλληλος	61	20,33%
	Ελεύθερος επαγγελματίας	34	11,33%
	Συνταξιούχος	2	0,67%
	Άνεργος	57	19,00%
	Άλλο	70	23,33%

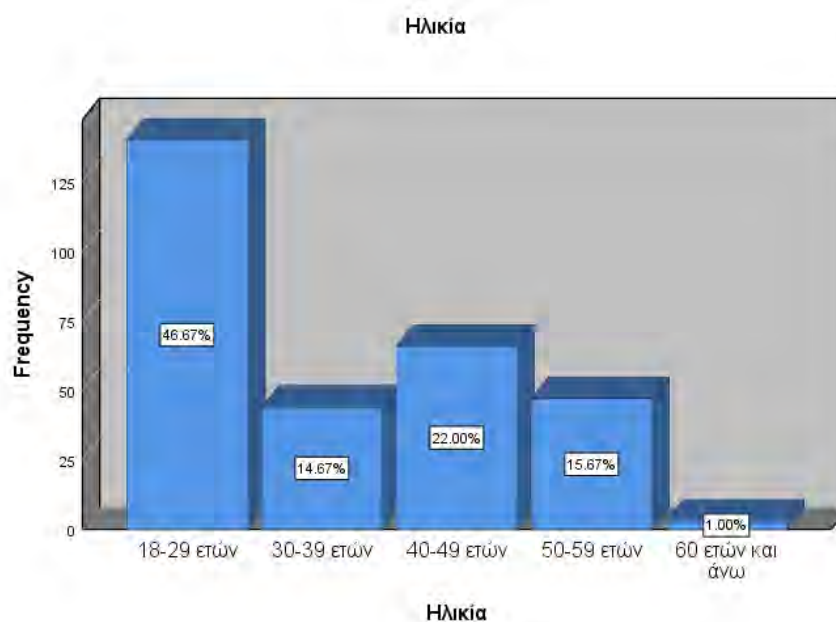
N: Συχνότητα, f : Σχετική συχνότητα

Αρχικά, σχετικά με το φύλο των ερωτηθέντων, το 70,67% (N=212) είναι γυναίκες και το 29,33% (N=88) άνδρες.

Γράφημα 1: Φύλο

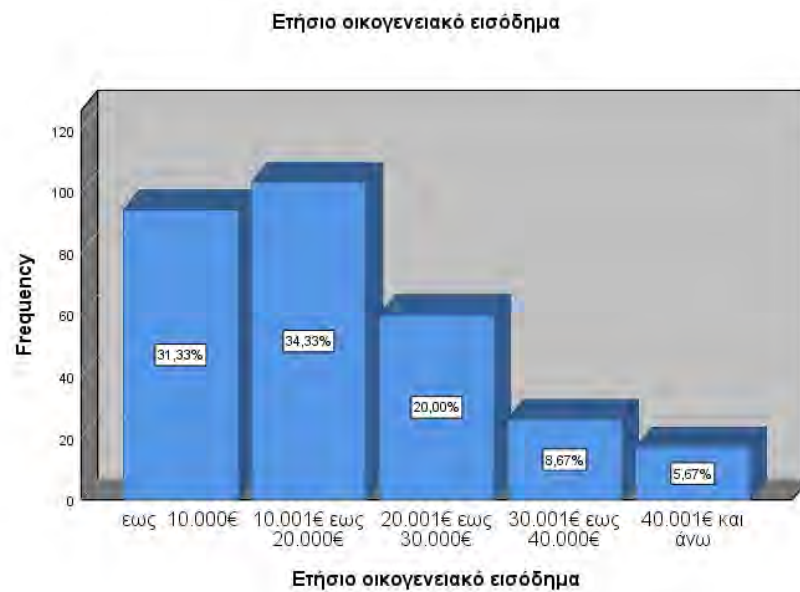
Αναφορικά με την ηλικία, το 46,67% (N=140) των ερωτηθέντων είναι 18-29 ετών, το 22,00% (N=66) 40-49 ετών, 15,67% (N=47) 50-59 ετών, το 14,67% (N=44) 30-39 ετών και μόνο το 1,00% (N=3) είναι 60 ετών και πάνω.

Γράφημα 2: Ηλικία

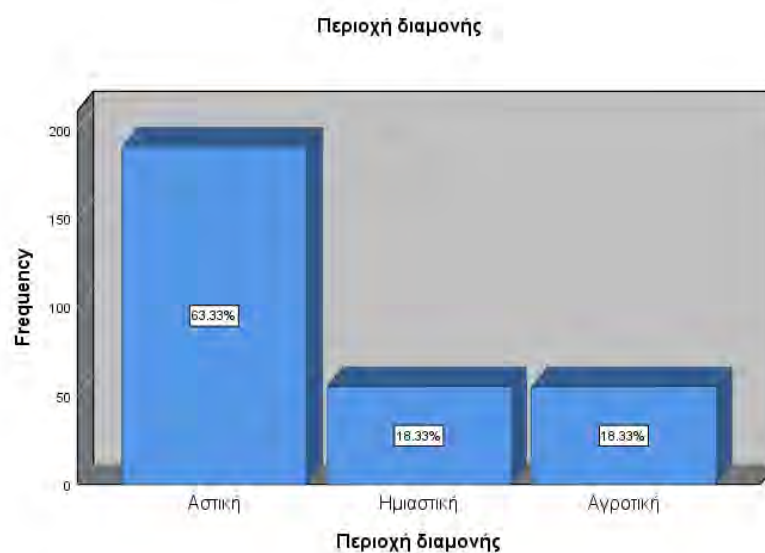
Όσον αφορά το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, το 34,33% (N=103) του δείγματος έχει 10.001€ έως 20.000€ ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, το 31,33% (N=94) έως 10.000€,

το 20,00% (N=60) 20.001€ έως 30.000€, το 8,67% (N=26) 30.001€ έως 40.000€ και το 5,67% (N=17) 40.001€ και άνω.

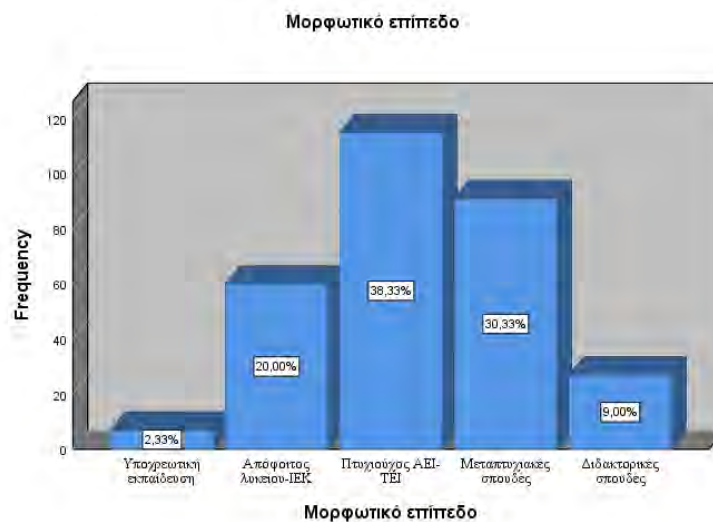
Γράφημα 3: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα

Σχετικά με την περιοχή διαμονής, το 63,33% (N=190) κατοικεί σε αστική περιοχή, το 18,33% (N=55) σε ημιαστική, ενώ επίσης το 18,33% (N=55) κατοικεί σε αγροτική περιοχή.

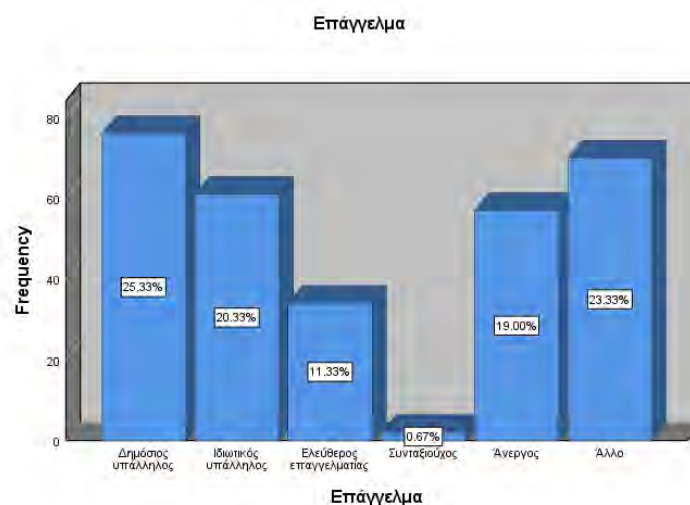
Γράφημα 4: Περιοχή διαμονής

Επιπλέον, αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο, το 38,33% (N=115) είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ-ΤΕΙ, το 30,33% (N=91) έχει μεταπτυχιακό, το 20,00% (N=60) είναι απόφοιτοι λυκείου-ΙΕΚ, το 9,00% (N=27) έχει διδακτορικό, ενώ μόνο το 2,33% (N=7) έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Γράφημα 5: Μορφωτικό επίπεδο

Τέλος, αναφορικά με το επάγγελμα των ερωτηθέντων, το 25,33% (N=76) είναι δημόσιοι υπάλληλοι, το 20,33% (N=61) ιδιωτικοί υπάλληλοι, το 19,00% (N=57) είναι άνεργοι, το 11,33% (N=34) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, το 0,67% (N=2) είναι συνταξιούχοι, ενώ το 23,33% (N=70) δήλωσε πως έχει κάποιο άλλο επάγγελμα.

Γράφημα 6: Επάγγελμα

4.1.2 Ιατρικό προφίλ

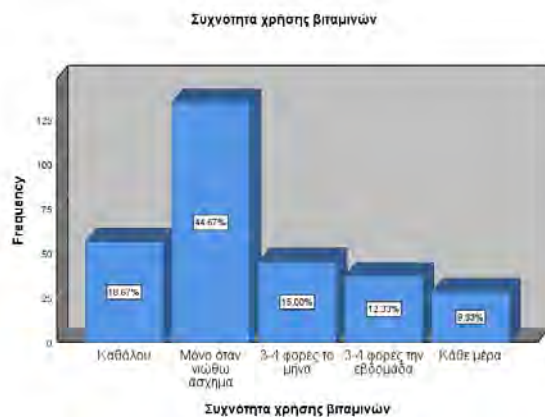
Στον Πίνακα 2 (και τα Γραφήματα 7-11) παρουσιάζεται το ιατρικό προφίλ των ερωτηθέντων.

Πίνακας 3: Ιατρικό προφίλ

Χαρακτηριστικό	Κατηγορία	N	f %
Συχνότητα χρήσης βιταμινών	Καθόλου	56	18,67%
	Μόνο όταν νιώθω άσχημα	134	44,67%
	3-4 φορές το μήνα	45	15,00%
	3-4 φορές την εβδομάδα	37	12,33%
	Κάθε μέρα	28	9,33%
Σας ταλαιπωρούν κάποιες από τις ακόλουθες διαταραχές-ασθένειες;	Αναπνευστικού	127	41,70%
	Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες	99	33,00%
	Παχυσαρκία	18	6,00%
	Διαβήτης	6	2,00%
	Καρδιαγγειακή νόσος	6	2,00%
	Καρκίνος	2	0,70%
	Αυτοάνοσα νοσήματα	49	16,30%
	Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες	117	39,00%
	Άλλη ασθένεια-διαταραχή	10	3,30%
	Καμία ασθένεια-διαταραχή	82	27,30%
Λαμβάνετε φαρμακευτική αγωγή;	Ναι	84	28,00%
	Όχι	216	72,00%
Κατά την διάρκεια της ασθένειας καταναλώνετε κάποιο φαρμακευτικό φυτό;	Ναι	215	71,67%
	Όχι	85	28,33%
Η κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού πώς επηρέασε την ασθένεια;	Θετικά (βοήθησε στη θεραπεία της ασθένειας)	180	84,11%
	Ουδέτερα (δεν είχε κανένα αποτέλεσμα)	34	15,89%

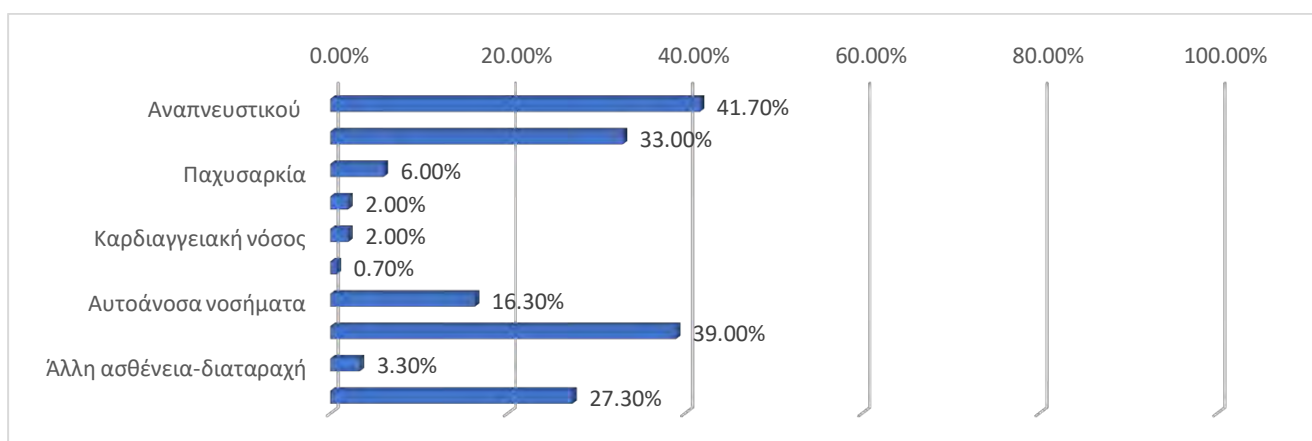
N: Συχνότητα, f : Σχετική συχνότητα

Αρχικά, όσον αφορά την συχνότητα χρήσης βιταμινών, το 44,67% (N=134) των ερωτηθέντων δήλωσε πως χρησιμοποιεί βιταμίνες μόνο όταν νιώθει άσχημα, το 18,67% (N=56) δεν χρησιμοποιεί καθόλου, το 15,00% (N=45) χρησιμοποιεί 3-4 φορές το μήνα, το 12,33% (N=37) 3-4 φορές την εβδομάδα, ενώ το 9,33% (N=28) καθημερινά.

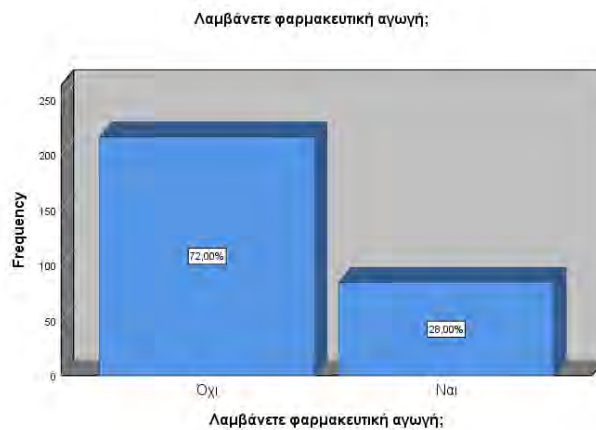
Γράφημα 7: Συχνότητα χρήσης βιταμινών

Επίσης, σχετικά με το αν τους ταλαιπωρούν κάποιες διαταραχές-ασθένειες, το 41,70% (N=127) δήλωσε ασθένειες του αναπνευστικού (κρυολόγημα, ρινίτιδα, βήχας, φαρυγγίτιδα, άσθμα, λοίμωξη αναπνευστικού, πνευμονοπάθεια κλπ.), το 39,00% (N=117) ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (αϋπνία, διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, άγχος/στρες κλπ.), το 33,00% (N=99) κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (διάρροια, παλινδρόμηση, γαστρεντερίτιδα, πεπτικό έλκος, δυσκοιλιότητα, φούσκωμα κλπ.), το 16,30% (N=49) αυτοάνοσα νοσήματα (Ρευματοειδής αρθρίτιδα, θυρεοειδίτιδα Hashimoto, κοιλιοκάκη, ψωρίαση κλπ.), το 6,00% (N=18) παχυσαρκία, το 2,00% (N=6) κάποια καρδιαγγειακή νόσο, το 2,00% (N=6) διαβήτης, το 0,70% (N=2) καρκίνο και το 3,30% (N=10) κάποια άλλη ασθένεια, ενώ το 27,30% (N=82) δήλωσε πως δεν έχει καμία ασθένεια-διαταραχή.

Γράφημα 8: Σας ταλαιπωρούν κάποιες από τις ακόλουθες διαταραχές-ασθένειες;

Όσον αφορά το αν λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή, το 72,00% (N=216) των ερωτηθέντων απάντησε αρνητικά, ενώ το 28,00% (N=84) θετικά.

Γράφημα 9: Λαμβάνετε φαρμακευτική αγωγή;

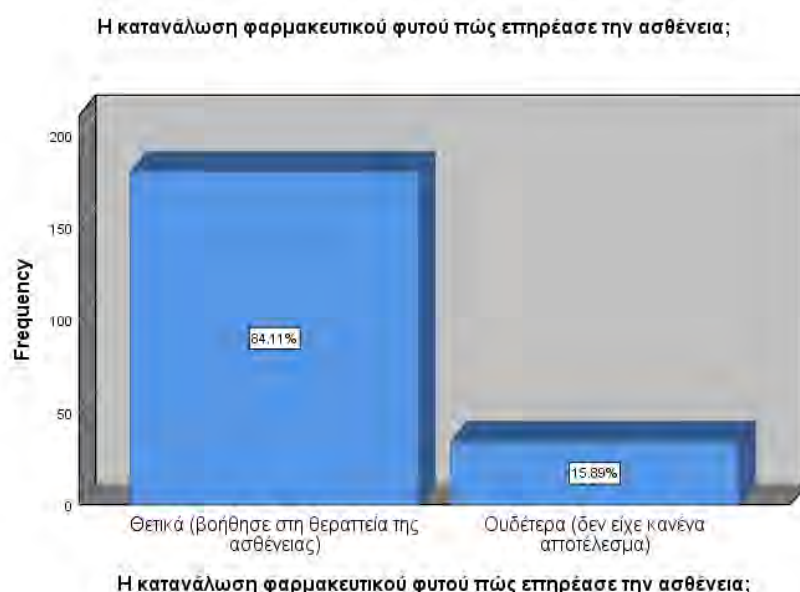
Αναφορικά με το αν κατά τη διάρκεια της ασθένειας καταναλώνανε κάποιο φαρμακευτικό φυτό, το 71,67% (N=215) των ερωτηθέντων απάντησε θετικά και το 28,33% (N=85) αρνητικά.

Γράφημα 10: Κατά την διάρκεια της ασθένειας καταναλώνετε κάποιο φαρμακευτικό φυτό;

Τέλος, σχετικά με το αν η κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού επηρέασε την ασθένεια τους και πως, το 84,11% (N=180) απάντησε ότι τους επηρέασε θετικά και τους

βοήθησε στη θεραπεία της ασθένειας, ενώ το 15,89% (N=34) απάντησε πως δεν είχε κανένα αποτέλεσμα στη θεραπεία.

Γράφημα 11: Η κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού πώς επηρέασε την ασθένεια;

4.1.3 Γνώση για τα φαρμακευτικά φυτά

Στον Πίνακα 3 (και τα Γραφήματα 12-15) παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων πάνω σε ερωτήσεις που αφορούν τις γνώσεις τους πάνω στα φαρμακευτικά φυτά.

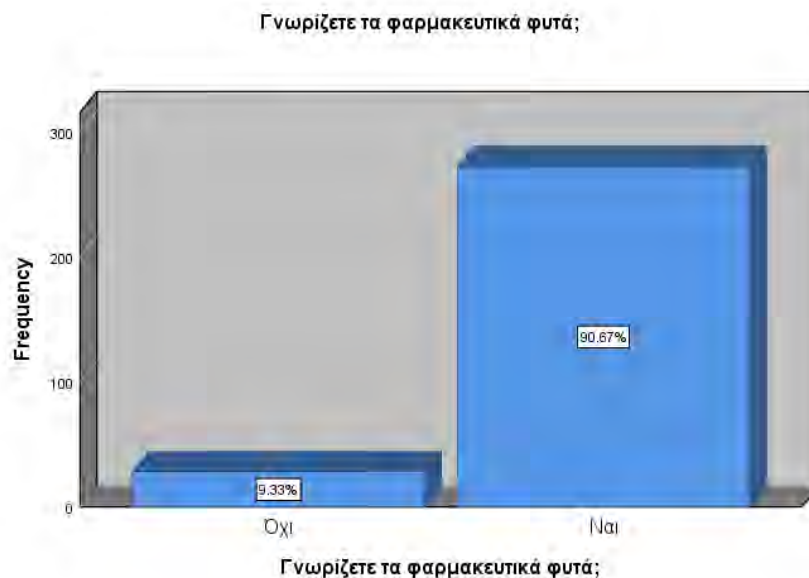
Πίνακας 4: Γνώση φαρμακευτικών φυτών

Ερώτηση	Απάντηση	N	f %
Γνωρίζετε τα φαρμακευτικά φυτά;	Όχι	28	9,33%
	Ναι	272	90,67%
Πόσο καλά είστε ενημερωμένος για τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών;	Καθόλου	11	3,67%
	Ελάχιστα	70	23,33%
	Μέτρια	130	43,33%
	Αρκετά	71	23,67%
	Πάρα πολύ	18	6,00%
Από ποια πηγή προέρχεται η πληροφόρησή σας για τα φαρμακευτικά φυτά;	Από την παρούσα έρευνα για πρώτη φορά	18	6,00%
	Διαδίκτυο	212	70,70%
	Μέσα ενημέρωσης	104	34,70%
	Από ημερίδες/σεμινάρια	59	19,70%
	Από τον οικογενειακό ιατρό σας	38	12,70%
	Από συγγενείς και φίλους	154	51,30%
	Σπουδές	37	12,30%
Γνωρίζετε τα παρακάτω φαρμακευτικά φυτά;	Άλλη πηγή	6	2,00%
	Χαμομήλι	298	99,33%

Υπερικό ή Βαλσαμόχορτο	232	77,33%
Τσάι του βουνού	298	99,33%
Τίλιο	277	92,33%
Φασκόμηλο ή Σάλβια	289	96,33%
Μελισσόχορτο	248	82,67%
Βαλεριάνα	289	96,33%
Λουίζα	265	88,33%
Υσσωπος ο φαρμακευτικός	52	17,33%
Γλυκόριζα	188	62,67%
Ευκάλυπτος	284	94,67%
Εχινάκεια	206	68,67%

N: Συχνότητα, f: Σχετική συχνότητα

Αρχικά, στην ερώτηση για το αν γνωρίζουν τα φαρμακευτικά φυτά, το 90,67% των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, ενώ το 9,33% (N=28) απάντησε αρνητικά.

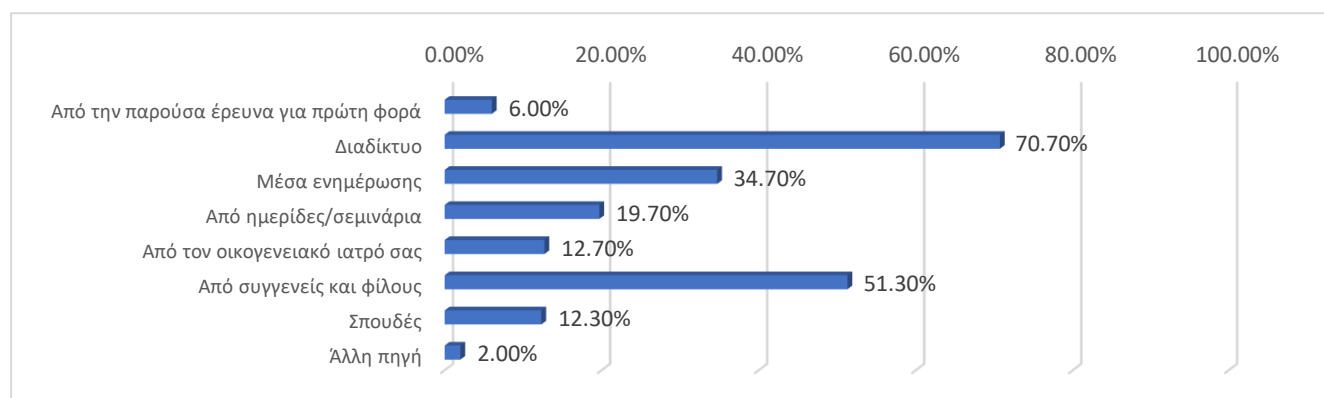
Γράφημα 12: Γνωρίζετε τα φαρμακευτικά φυτά;

Επίσης, σχετικά με το πόσο καλά είναι ενημερωμένοι για τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών, το 43,33% (N=130) δήλωσε πως είναι μέτρια ενημερωμένο, το 23,67% (N=71) αρκετά ενημερωμένο, το 23,33% (N=70) ελάχιστα ενημερωμένο, το 6,00% (N=18) πάρα πολύ ενημερωμένο και το 3,67% (N=11) δεν είναι καθόλου ενημερωμένο.

Γράφημα 13: Πόσο καλά είστε ενημερωμένοι για τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών;

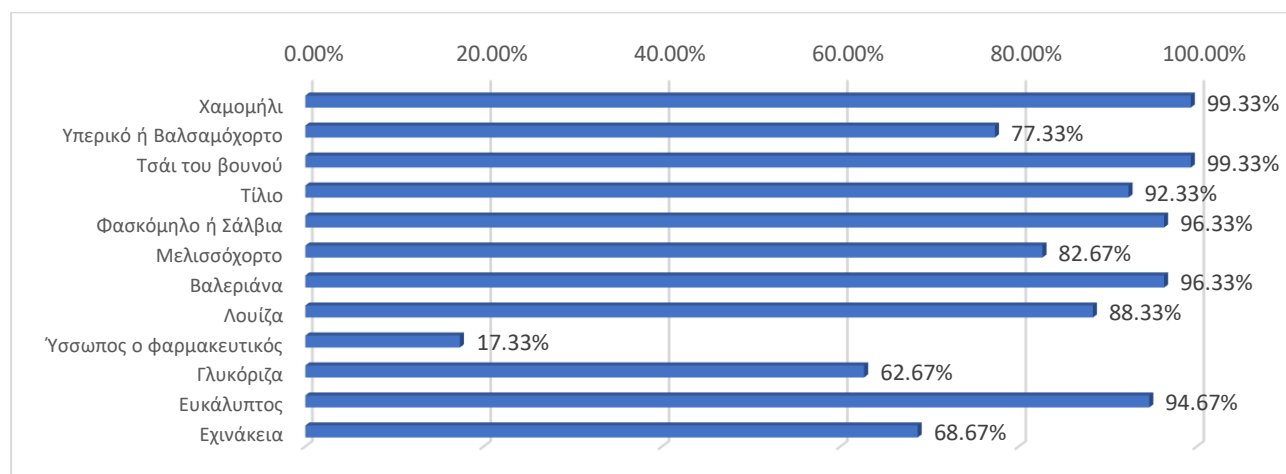
Ακόμη, αναφορικά με την πηγή από την οποία προέρχεται η πληροφόρησή τους για τα φαρμακευτικά φυτά, από το διαδίκτυο δήλωσε το 70,70% (N=212) των ερωτηθέντων, από συγγενείς και φίλους το 51,30% (N=154), από τα μέσα ενημέρωσης το 34,70% (N=104), από ημερίδες/σεμινάρια το 19,70% (N=59), από τον οικογενειακό ιατρό το 12,70% (N=38), από σπουδές το 12,30% (N=37) κάποια άλλη πηγή το 2% (N=6), ενώ από την παρούσα έρευνα για πρώτη φορά πληροφορήθηκε το 6,00% (N=18).

Γράφημα 14: Από ποια πηγή προέρχεται η πληροφόρησή σας για τα φαρμακευτικά φυτά;

Τέλος, σε ερώτηση για τα ποια συγκεκριμένα φαρμακευτικά φυτά γνωρίζουν οι ερωτηθέντες, το χαμομήλι δήλωσε το 99,33% (N=298), το τσάι του βουνού επίσης το 99,33% (N=298), το φασκόμηλο ή σάλβια το 96,33% (N=289), τη βαλεριάνα επίσης

το 96,33% (N=289), τον ευκάλυπτο το 94,67% (N=284), το τίλιο το 92,33% (N=277), τη λουίζα το 88,33% (N=265), το μελισσόχορτο το 82,67% (N=248), το υπερικό ή βαλσαμόχορτο το 77,33% (N=232), την εχινάκεια το 68,67% (N=206), τη γλυκόριζα το 62,67% (N=188) και τον Ύσσωπο το φαρμακευτικό το 17,33% (N=52).

Γράφημα 15: Γνωρίζετε τα παρακάτω φαρμακευτικά φυτά;

4.1.4 Χρήση φαρμακευτικών φυτών

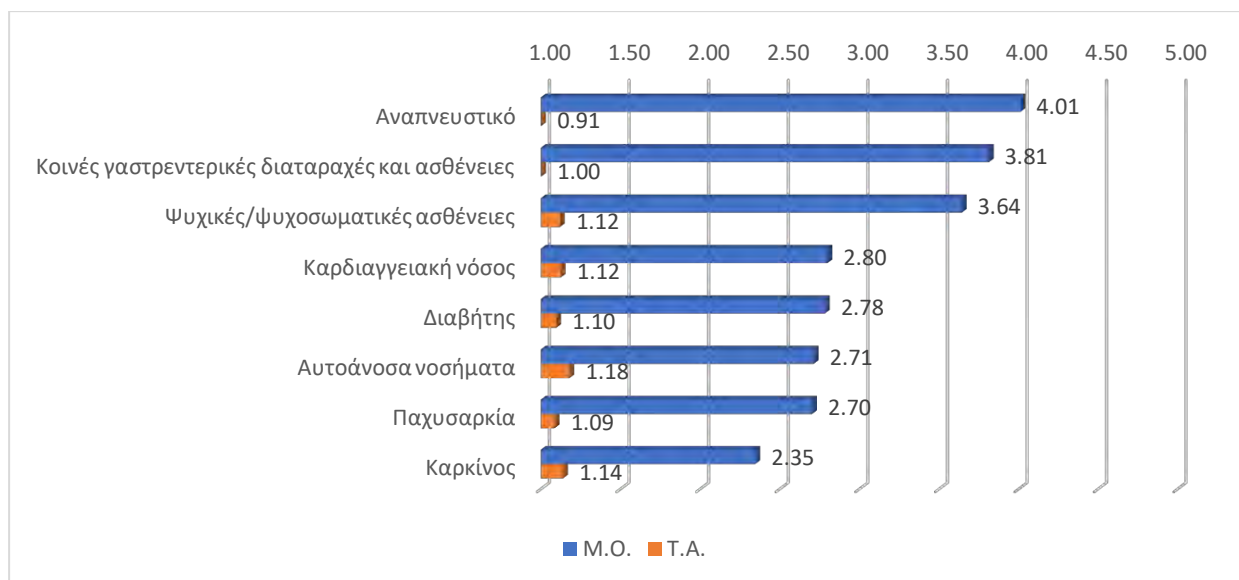
Στον Πίνακα 4 (και το Γράφημα 16) γίνεται παρουσίαση των απόψεων των ερωτηθέντων για τις θετικές επιδράσεις που μπορεί να έχουν τα φαρμακευτικά φυτά σε συγκεκριμένες διαταραχές-ασθένειες. Βάσει των αποτελεσμάτων, οι ερωτηθέντες πιστεύουν πως τα φαρμακευτικά φυτά μπορούν να βοηθήσουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό σε διαταραχές-ασθένειες του αναπνευστικού (Μ.Ο.=4,01, Τ.Α.=0,91), σε κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (Μ.Ο.=3,81, Τ.Α.=1,00), καθώς και σε ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (Μ.Ο.=3,64, Τ.Α.=1,12). Ακόμη, πιστεύουν ότι σε μέτριο βαθμό μπορούν να βοηθήσουν σε κάποια καρδιαγγειακή νόσο (Μ.Ο.= 2,80, Τ.Α.=1,12), στο διαβήτη (Μ.Ο.=2,78, Τ.Α.=1,10), σε αυτοάνοσα νοσήματα (Μ.Ο.=2,71, Τ.Α.=1,18) και την παχυσαρκία (Μ.Ο.=2,70, Τ.Α.=1,09). Τέλος, πιστεύουν σε ελάχιστο βαθμό πως μπορούν να βοηθήσουν στον καρκίνο (Μ.Ο.=2,35, Τ.Α.=1,14).

Πίνακας 5: Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες

Διαταραχή-ασθένεια	Μ.Ο.	Τ.Α.
Αναπνευστικό	4,01	0,91
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες	3,81	1,00
Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες	3,64	1,12
Καρδιαγγειακή νόσος	2,80	1,12
Διαβήτης	2,78	1,10

Αυτοάνοσα νοσήματα	2,71	1,18
Παχυσαρκία	2,70	1,09
Καρκίνος	2,35	1,14

1:Καθόλου, 2:Ελάχιστα, 3:Μέτρια, 4:Αρκετά, 5:Πάρα πολύ

Γράφημα 16: Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες

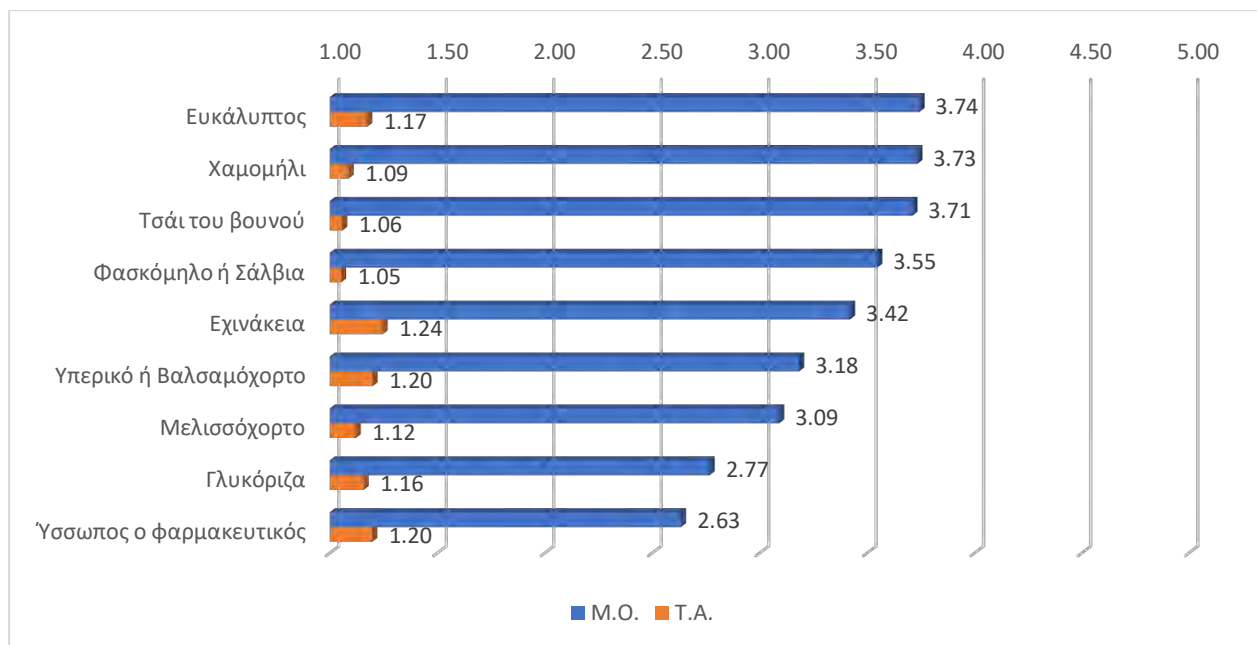
Στον Πίνακα 5 (και το Γράφημα 17) γίνεται παρουσίαση των απόψεων των ερωτηθέντων για την ευεργετική δράση που μπορεί να έχουν τα φαρμακευτικά φυτά σε ασθένειες του αναπνευστικού καθώς και για την αντιοξειδωτική-αντιφλεγμονώδης-αντιμικροβιακή δράση τους. Βάσει των αποτελεσμάτων, οι ερωτηθέντες πιστεύουν πως στις ασθένειες του αναπνευστικού μπορεί να έχουν ευεργετική δράση σε αρκετά μεγάλο βαθμό ο ευκάλυπτος (M.O.=3,74, T.A.=1,17), το χαμομήλι (M.O.=3,73, T.A.=1,09) και το τσάι του βουνού (M.O.=3,71, T.A.=1,06). Επίσης, σε μέτριο έως αρκετά μεγάλο βαθμό μπορεί να έχουν το φασκόμηλο ή σάλβια (M.O.=3,55, T.A.=1,05) και η εχινάκεια (M.O.=3,42, T.A.=1,24). Τέλος, σε μέτριο βαθμό μπορεί να έχουν το υπερίκο ή βαλσαμόχορτο (M.O.=3,18, T.A.=1,20), το μελισσόχορτο (M.O.=3,09, T.A.=1,12), η γλυκόριζα (M.O.=2,77, T.A.=1,16) και ο Ύσσωπος ο φαρμακευτικός (M.O.=2,63, T.A.=1,20).

Πίνακας 6: Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού

Φαρμακευτικό φυτό	M.O.	T.A.
Ευκάλυπτος	3,74	1,17
Χαμομήλι	3,73	1,09
Τσάι του βουνού	3,71	1,06

Φασκόμηλο ή Σάλβια	3,55	1,05
Εχινάκεια	3,42	1,24
Υπερικό ή Βαλσαμόχορτο	3,18	1,20
Μελισσόχορτο	3,09	1,12
Γλυκόριζα	2,77	1,16
Ύσσωπος ο φαρμακευτικός	2,63	1,20

1:Καθόλου, 2:Ελάχιστα, 3:Μέτρια, 4:Αρκετά, 5:Πάρα πολύ

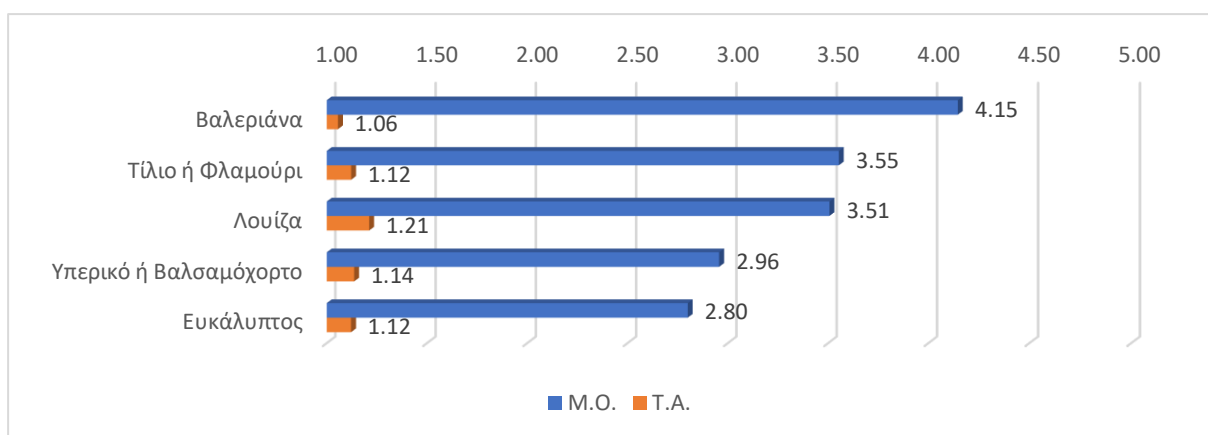
Γράφημα 17: Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού

Στον Πίνακα 6 (και το Γράφημα 18) γίνεται παρουσίαση των απόψεων των ερωτηθέντων για την ευεργετική δράση που μπορεί να έχουν τα φαρμακευτικά φυτά απέναντι στο άγχος και την αυπνία. Βάσει των αποτελεσμάτων, οι ερωτηθέντες πιστεύουν πως απέναντι στο άγχος και την αυπνία μπορεί να δράσει ευεργετικά σε αρκετά μεγάλο βαθμό η βαλεριάνα (M.O.=4,15, T.A.=1,06), ενώ σε μέτριο έως μεγάλο βαθμό το τίλιο ή φλαμούρι (M.O.=3,55, T.A.=1,12) και η λουίζα (M.O.=3,51, T.A.=1,21). Τέλος, σε μέτριο βαθμό μπορεί να δράσουν το υπερικό ή βαλσαμόχορτο (M.O.=2,96, T.A.=1,14) και ο ευκάλυπτος (M.O.=2,80, T.A.=1,12).

Πίνακας 7: Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία

Φαρμακευτικό φυτό	M.O.	T.A.
Βαλεριάνα	4,15	1,06
Τίλιο ή Φλαμούρι	3,55	1,12
Λουίζα	3,51	1,21
Υπερικό ή Βαλσαμόχορτο	2,96	1,14
Ευκάλυπτος	2,80	1,12

1:Καθόλου, 2:Ελάχιστα, 3:Μέτρια, 4:Αρκετά, 5:Πάρα πολύ

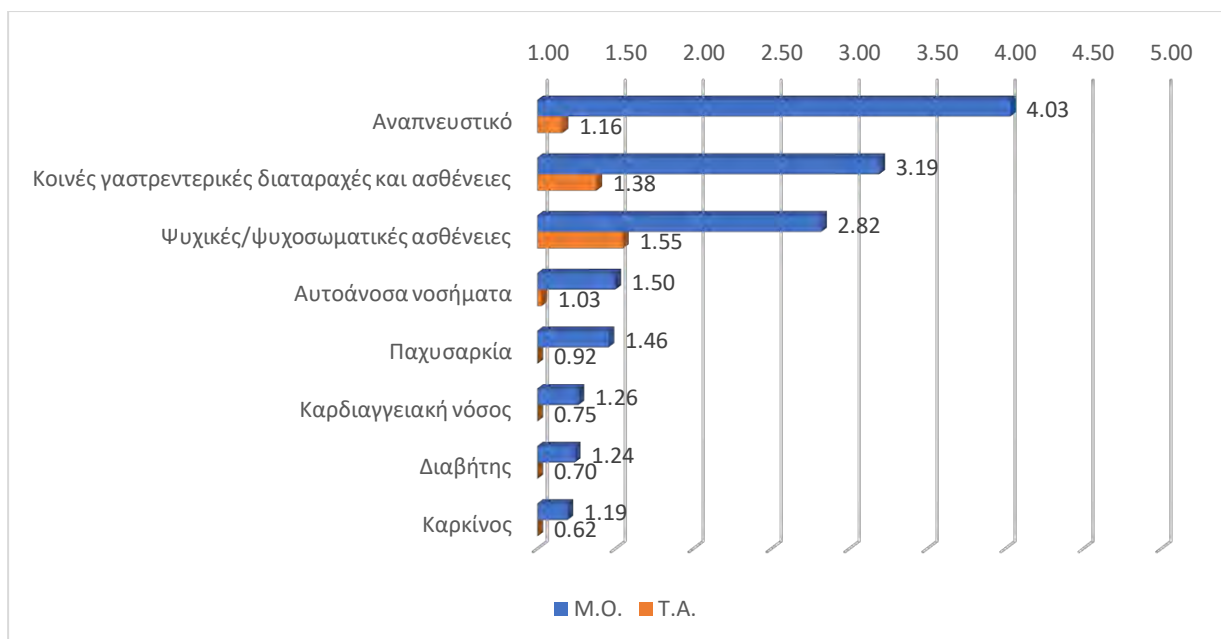
Γράφημα 18: Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία

Στον Πίνακα 7 (και το Γράφημα 19) παρουσιάζεται ο βαθμός χρήσης των φαρμακευτικών φυτών από τους ερωτηθέντες για συγκεκριμένες διαταραχές-ασθένειες. Βάσει των αποτελεσμάτων, οι ερωτηθέντες χρησιμοποιούν φαρμακευτικά φυτά σε αρκετά μεγάλο βαθμό για αναπνευστικές διαταραχές-ασθένειες (M.O.=4,03, T.A.=1,16), ενώ σε μέτριο βαθμό για κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (M.O.=3,19, T.A.=1,38) και για ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (M.O.=2,82, T.A.=1,55). Ακόμη, σε ελάχιστο έως μέτριο βαθμό χρησιμοποιούν φαρμακευτικά φυτά για τα αυτοάνοσα νοσήματα (M.O.=1,50, T.A.=1,03) και την παχυσαρκία (M.O.=1,46, T.A.=0,92). Τέλος, σε ελάχιστο βαθμό τα χρησιμοποιούν για κάποια καρδιαγγειακή νόσο (M.O.=1,26, T.A.=0,75), για το διαβήτη (M.O.=1,24, T.A.=0,70) και τον καρκίνο (M.O.=1,19, T.A.=0,62).

Πίνακας 8: Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες

Διαταραχή-ασθένεια	M.O.	T.A.
Αναπνευστικό	4,03	1,16
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες	3,19	1,38
Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες	2,82	1,55
Αυτοάνοσα νοσήματα	1,50	1,03
Παχυσαρκία	1,46	0,92
Καρδιαγγειακή νόσος	1,26	0,75
Διαβήτης	1,24	0,70
Καρκίνος	1,19	0,62

1:Καθόλου, 2:Ελάχιστα, 3:Μέτρια, 4:Αρκετά, 5:Πάρα πολύ

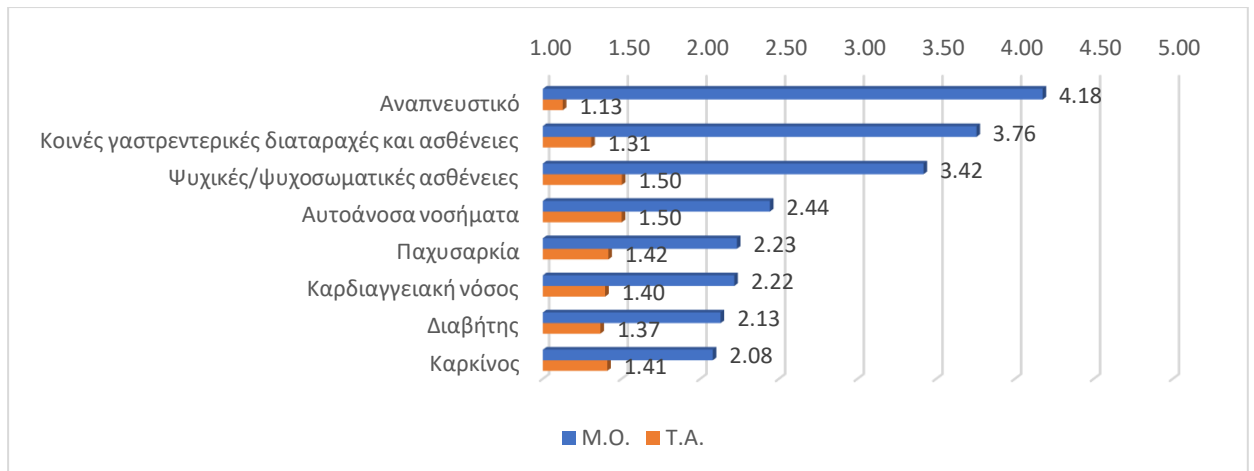
Γράφημα 19: Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες

Στον Πίνακα 8 (και το Γράφημα 20) παρουσιάζεται ο βαθμός κατά τον οποίο θα χρησιμοποιούσαν οι ερωτηθέντες μελλοντικά φαρμακευτικά φυτά από τους ερωτηθέντες για συγκεκριμένες διαταραχές-ασθένειες. Βάσει των αποτελεσμάτων, οι ερωτηθέντες σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν φαρμακευτικά φυτά σε αρκετά μεγάλο βαθμό για αναπνευστικές διαταραχές-ασθένειες (M.O.=4,18, T.A.=1,13) και κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (M.O.=3,76, T.A.=1,31), ενώ σε μέτριο έως αρκετά μεγάλο βαθμό σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν για ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (M.O.=3,42, T.A.=1,50). Ακόμη, σε ελάχιστο έως μέτριο βαθμό σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν φαρμακευτικά φυτά για αυτοάνοσα νοσήματα (M.O.=2,44, T.A.=1,50), ενώ σε ελάχιστο βαθμό για την παχυσαρκία (M.O.=2,23, T.A.=1,42), κάποια καρδιαγγειακή νόσο (M.O.=2,22, T.A.=1,40), το διαβήτη (M.O.=2,13, T.A.=1,37) και τον καρκίνο (M.O.=2,08, T.A.=1,41).

Πίνακας 9: Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες

Διαταραχή-ασθένεια	M.O.	T.A.
Αναπνευστικό	4,18	1,13
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες	3,76	1,31
Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες	3,42	1,50
Αυτοάνοσα νοσήματα	2,44	1,50
Παχυσαρκία	2,23	1,42
Καρδιαγγειακή νόσος	2,22	1,40
Διαβήτης	2,13	1,37
Καρκίνος	2,08	1,41

1:Καθόλου, 2:Ελάχιστα, 3:Μέτρια, 4:Αρκετά, 5:Πάρα πολύ

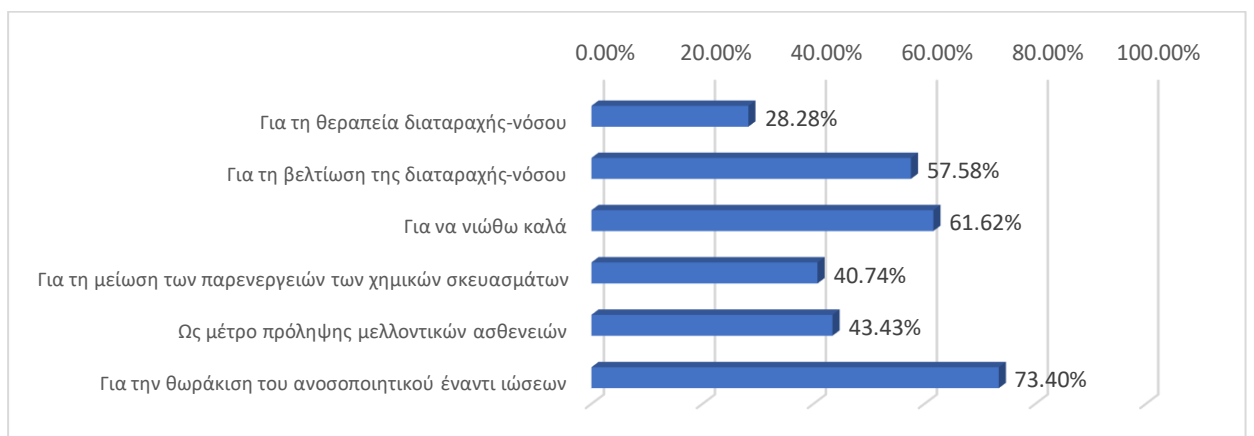

Γράφημα 20: Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες

Στον Πίνακα 9 (και το Γράφημα 21) παρουσιάζονται οι κύριοι λόγοι που οι ερωτηθέντες οδηγήθηκαν στη χρήση (ή σκοπεύουν μελλοντικά να κάνουν χρήση) φαρμακευτικών φυτών. Από τα αποτελέσματα του Πίνακα, το 73,40% (N=218) δήλωσε ως λόγο την θωράκιση του ανοσοποιητικού έναντι ιώσεων, το 61,62% (N=183) το να νιώθουν καλά, το 57,58% (N=171) για τη βελτίωση της διαταραχής-νόσου, το 43,43% (N=129) πως το έκανε ως μέτρο πρόληψης μελλοντικών ασθενειών, το 40,74% (N=121) για τη μείωση των παρενεργειών των χημικών σκευασμάτων, ενώ το 28,28% (N=84) για τη θεραπεία της διαταραχής-νόσου.

Πίνακας 10: Λόγοι χρήσης φαρμακευτικών φυτών

Λόγος	N	f %
Για τη θεραπεία διαταραχής-νόσου	84	28,28%
Για τη βελτίωση της διαταραχής-νόσου	171	57,58%
Για να νιώθω καλά	183	61,62%
Για τη μείωση των παρενεργειών των χημικών σκευασμάτων	121	40,74%
Ως μέτρο πρόληψης μελλοντικών ασθενειών	129	43,43%
Για την θωράκιση του ανοσοποιητικού έναντι ιώσεων	218	73,40%

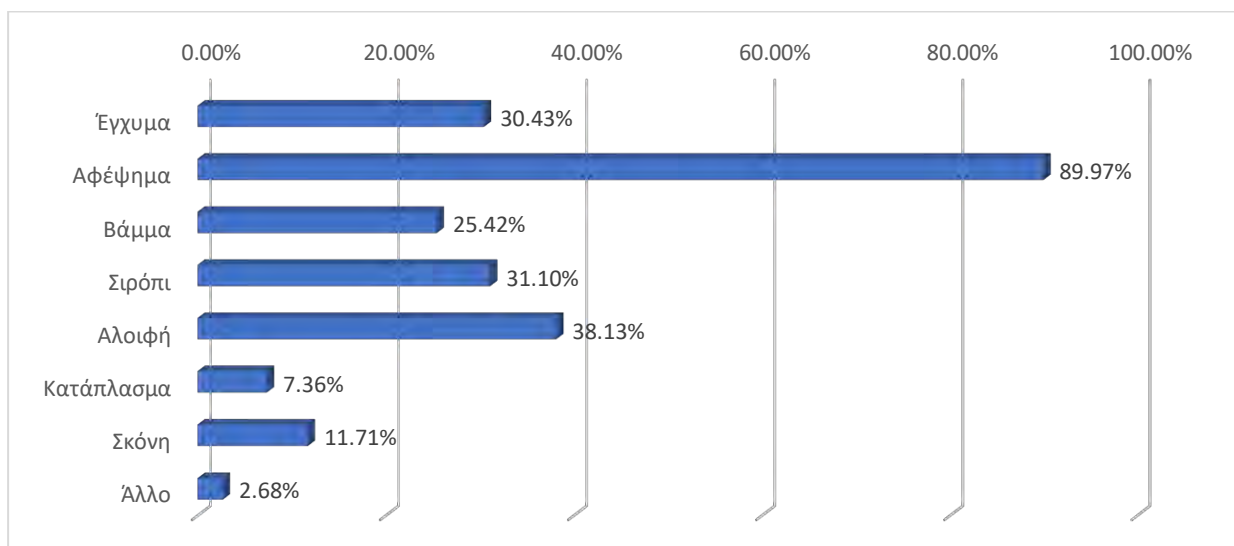

Γράφημα 21: Λόγοι χρήσης φαρμακευτικών φυτών

Στον Πίνακα 10 (και το Γράφημα 22) παρουσιάζεται η μορφή των φαρμακευτικών φυτών τα οποία χρησιμοποιούν οι ερωτηθέντες. Από τα αποτελέσματα του Πίνακα, προκύπτει πως φαρμακευτικά φυτά σε αφέψημα χρησιμοποιεί το 89,97% (N=269), σε αλοιφή το 38,13% (N=114), σιρόπι το 31,10% (N=93), σε έγχυμα το 30,43% (N=91), σε βάμμα το 25,42% (N=76), σε σκόνη το 11,71% (N=35), σε κατάπλασμα το 7,36% (N=22) και σε κάποια άλλη μορφή το 2,68% (N=8).

Πίνακας 11: Μορφή φαρμακευτικών φυτών

Μορφή	N	f %
Έγχυμα	91	30,43%
Αφέψημα	269	89,97%
Βάμμα	76	25,42%
Σιρόπι	93	31,10%
Αλοιφή	114	38,13%
Κατάπλασμα	22	7,36%
Σκόνη	35	11,71%
Άλλο	8	2,68%

Γράφημα 22: Μορφή φαρμακευτικών φυτών

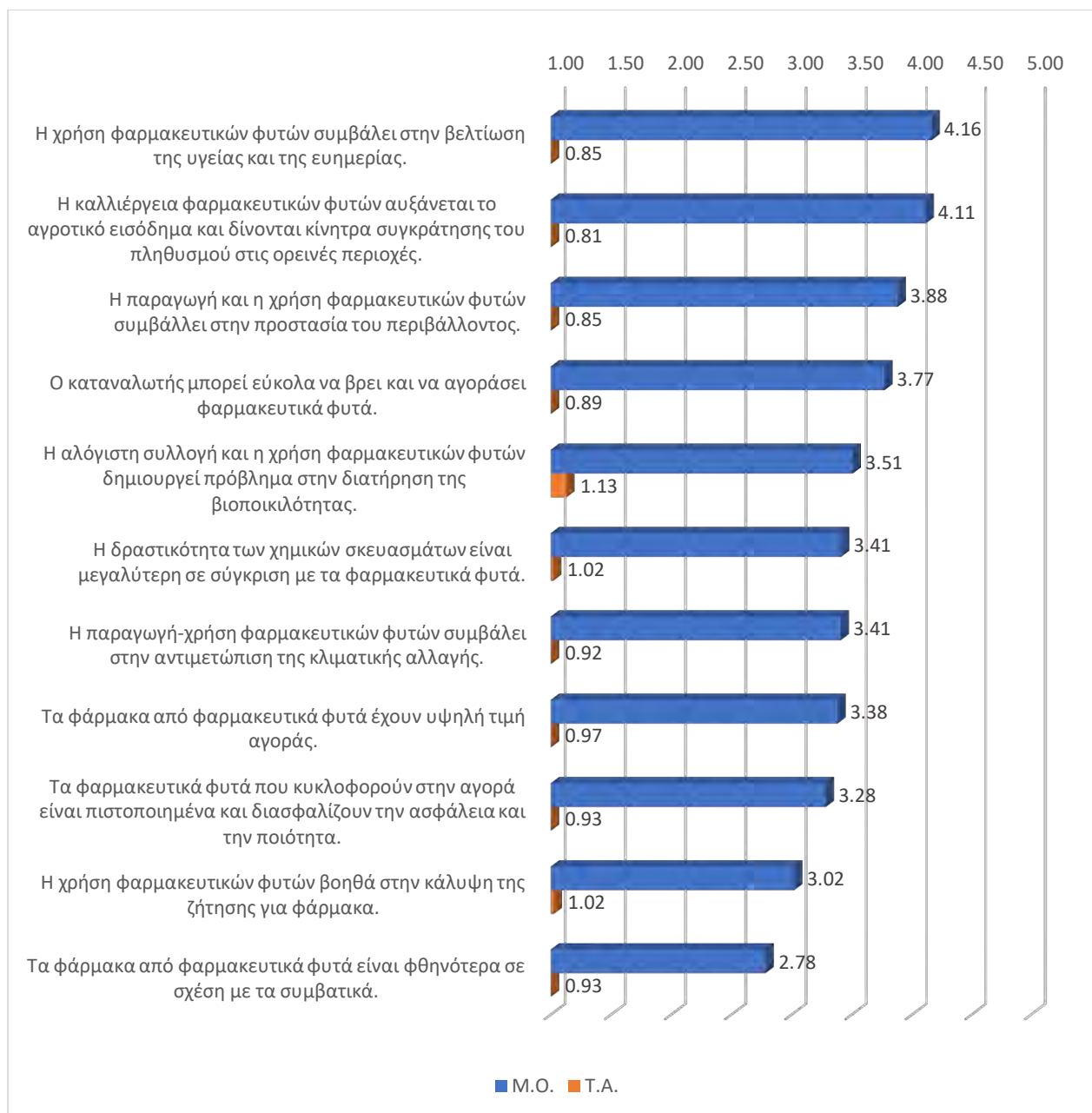
Στον Πίνακα 11 (και το Γράφημα 23) παρουσιάζονται οι απόψεις των ερωτηθέντων για τα φαρμακευτικά φυτά γενικά. Βάσει των αποτελεσμάτων, οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλει στην βελτίωση της υγείας και της ευημερίας (Μ.Ο.=4,16, Τ.Α.=0,85), ότι με την καλλιέργεια τους αυξάνεται το αγροτικό εισόδημα και δίνονται κίνητρα συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές (Μ.Ο.=4,11, Τ.Α.=0,81), η παραγωγή και η χρήση τους συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος (Μ.Ο.=3,88, Τ.Α.=0,85) και ότι ο καταναλωτής μπορεί εύκολα να βρει

και να αγοράσει φαρμακευτικά φυτά (M.O.=3,77, T.A.=0,89). Επίσης, είναι ουδέτεροι έως συμφωνούν με το ότι η αλόγιστη συλλογή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών δημιουργεί πρόβλημα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας (M.O.=3,51, T.A.=1,13), πως η δραστηριότητα των χημικών σκευασμάτων είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με τα φαρμακευτικά φυτά (M.O.=3,41, T.A.=1,02) και ότι η παραγωγή-χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (M.O.=3,41, T.A.=0,92). Τέλος, είναι ουδέτεροι ως προς το ότι τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά έχουν υψηλή τιμή αγοράς (M.O.=3,38, T.A.=0,97), ότι όσα κυκλοφορούν στην αγορά είναι πιστοποιημένα και διασφαλίζουν την ασφάλεια και την ποιότητα (M.O.=3,28, T.A.=0,93), ότι η χρήση τους βοηθά στην κάλυψη της ζήτησης για φάρμακα (M.O.=3,02, T.A.=1,02) και ότι τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά είναι φθηνότερα σε σχέση με τα συμβατικά (M.O.=2,78, T.A.=0,93).

Πίνακας 12: Απόψεις για τη χρήση φαρμακευτικών φυτών γενικά

Πρόταση	M.O.	T.A.
Η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλει στην βελτίωση της υγείας και της ευημερίας.	4,16	0,85
Η καλλιέργεια φαρμακευτικών φυτών αυξάνεται το αγροτικό εισόδημα και δίνονται κίνητρα συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές.	4,11	0,81
Η παραγωγή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος.	3,88	0,85
Ο καταναλωτής μπορεί εύκολα να βρει και να αγοράσει φαρμακευτικά φυτά.	3,77	0,89
Η αλόγιστη συλλογή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών δημιουργεί πρόβλημα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας.	3,51	1,13
Η δραστηριότητα των χημικών σκευασμάτων είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με τα φαρμακευτικά φυτά.	3,41	1,02
Η παραγωγή-χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.	3,41	0,92
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά έχουν υψηλή τιμή αγοράς.	3,38	0,97
Τα φαρμακευτικά φυτά που κυκλοφορούν στην αγορά είναι πιστοποιημένα και διασφαλίζουν την ασφάλεια και την ποιότητα.	3,28	0,93
Η χρήση φαρμακευτικών φυτών βοηθά στην κάλυψη της ζήτησης για φάρμακα.	3,02	1,02
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά είναι φθηνότερα σε σχέση με τα συμβατικά.	2,78	0,93

1:Διαφωνώ έντονα, 2:Διαφωνώ, 3:Δεν έχω άποψη, 4:Συμφωνώ, 5:Συμφωνώ απόλυτα

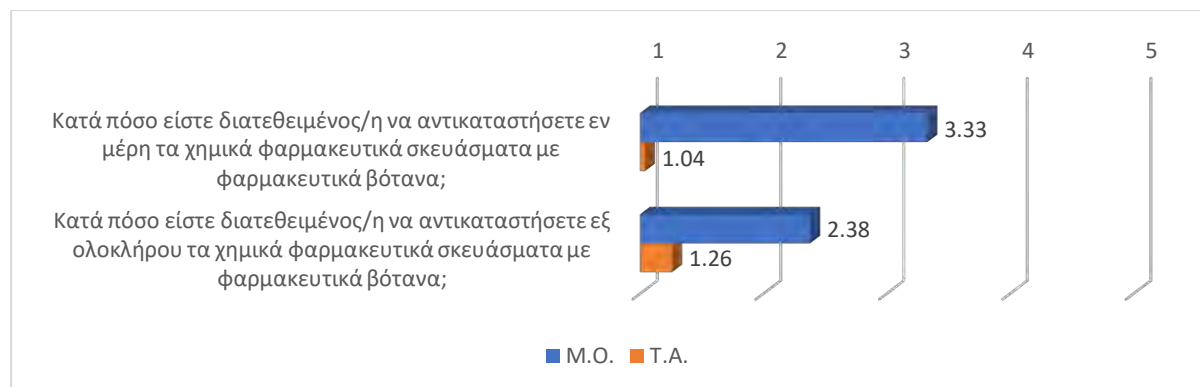
Γράφημα 23: Απόψεις για τη χρήση φαρμακευτικών φυτών γενικά

Στον Πίνακα 12 (και τα Γραφήματα 24) παρουσιάζονται οι απόψεις των ερωτηθέντων για το αν προτίθενται να αντικαταστήσουν εν μέρη ή εξ ολοκλήρου τα χημικά φαρμακευτικά σκευάσματα με φαρμακευτικά βότανα. Βάσει των αποτελεσμάτων, οι ερωτηθέντες δήλωσαν σε μέτριο βαθμό θα ήταν διατεθειμένοι να αντικαταστήσουν εν μέρη τα χημικά φαρμακευτικά σκευάσματα με φαρμακευτικά βότανα (M.O.=3,33, T.A.=1,04) και σε ελάχιστο εξ ολοκλήρου (M.O.=2,38, T.A.=1,26).

Πίνακας 13: Πρόθεση αντικατάστασης φαρμακευτικών βοτάνων αντί των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων

Ερώτηση	M.O.	T.A.
Κατά πόσο είστε διατεθειμένος/η να αντικαταστήσετε εν μέρη τα χημικά φαρμακευτικά σκεύασμα με φαρμακευτικά βότανα;	3,33	1,04
Κατά πόσο είστε διατεθειμένος/η να αντικαταστήσετε εξ ολοκλήρου τα χημικά φαρμακευτικά σκεύασμα με φαρμακευτικά βότανα;	2,38	1,26

1:Καθόλου, 2:Ελάχιστα, 3:Μέτρια, 4:Αρκετά, 5:Πάρα πολύ

Γράφημα 24: Πρόθεση αντικατάστασης φαρμακευτικών βοτάνων αντί των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων

Από τον Πίνακα 13 (Γράφημα 25), προκύπτει ότι σχετικά με την πρόθεση σύστασης φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς το 95,33% (N=286) απάντησε θετικά και το 4,67% (N=14) αρνητικά

Πίνακας 14: Θα συστήνατε τη χρήση φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς;

Κατηγορίες	N	%
Όχι	14	4,67
Ναι	286	95,33

Θα συστήνατε τη χρήση φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς;

Γράφημα 25: Θα συστήνατε τη χρήση φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς;

4.2 Επαγωγική Στατιστική

4.2.1 Ανάλυση εγκυρότητας

Στον Πίνακα 14 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Παραγοντικής ανάλυσης του ερωτηματολογίου «Απόψεις για τη χρήση φαρμακευτικών φυτών γενικά» για απόδειξη εγκυρότητας εννοιολογικής κατασκευής, με περιστροφή Varimax και υποχρεωτική εξαγωγή 3 παραγόντων. Τα δεδομένα είναι κατάλληλα για την διεξαγωγή της διαδικασίας με τον συντελεστή KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) να είναι $0,756 > 0,7$.

Ο 1^{ος} παράγοντας περιλαμβάνει 6 ερωτήσεις που αφορούν τα πλεονεκτήματα της χρήσης φαρμακευτικών φυτών και ερμηνεύει το 28,59% της συνολικής διακύμανσης. Άρα, ο 1^{ος} παράγοντας μπορούμε να θεωρήσουμε ότι αναφέρεται στα «Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών».

Ο 2^{ος} παράγοντας περιλαμβάνει 3 ερωτήσεις που δεν αφορούν κάτι συγκεκριμένο και ερμηνεύει το 14,31% της συνολικής διακύμανσης. Άρα, ο 2^{ος} παράγοντας δεν θεωρούμε ότι αντιπροσωπεύει κάποια θεματική.

Ο 3^{ος} παράγοντας περιλαμβάνει 2 ερωτήσεις που αφορούν την ανταγωνιστική τιμή των φαρμακευτικών φυτών και ερμηνεύει το 10,48% της συνολικής διακύμανσης. Άρα, ο 3^{ος} παράγοντας μπορούμε να θεωρήσουμε ότι αναφέρεται στην «Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών».

Πίνακας 15: Αποτελέσματα Παραγοντικής ανάλυσης με περιστροφή Varimax και υποχρεωτική εξαγωγή 3 παραγόντων για το ερωτηματολόγιο «Απόψεις για τη χρήση φαρμακευτικών φυτών γενικά»

Ερωτήσεις	Παράγοντες (KMO=0,756)		
	1	2	3
Η παραγωγή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος.	0,759		
Η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην βελτίωση της υγείας και της ευημερίας.	0,734		
Η παραγωγή-χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.	0,723		
Η χρήση φαρμακευτικών φυτών βοηθά στην κάλυψη της ζήτησης για φάρμακα.	0,673		
Η καλλιέργεια φαρμακευτικών φυτών αυξάνει το αγροτικό εισόδημα και δίνονται κίνητρα συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές.	0,583		
Τα φαρμακευτικά φυτά που κυκλοφορούν στην αγορά είναι πιστοποιημένα και διασφαλίζουν την ασφάλεια και την ποιότητα.	0,469		
Η δραστηριότητα των χημικών σκευασμάτων είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με τα φαρμακευτικά φυτά.		0,743	
Ο καταναλωτής μπορεί εύκολα να βρει και να αγοράσει φαρμακευτικά φυτά.		0,654	

Η αλόγιστη συλλογή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών δημιουργεί πρόβλημα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας.	0,505		
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά έχουν υψηλή τιμή αγοράς.	-0,824		
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά είναι φθηνότερα σε σχέση με τα συμβατικά.	0,784		
Διακύμανση (%)	28,59%	14,31%	10,48%

4.2.2 Ανάλυση αξιοπιστίας

Στον Πίνακα 15 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης αξιοπιστίας των παραγόντων. Από τα αποτελέσματα φαίνεται πως υπάρχει αποδεκτή εσωτερική αξιοπιστία, αφού οι τιμές Cronbach Alpha είναι μεγαλύτερες από 0,7. Συγκεκριμένα, ο παράγοντας «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» έχει αξιοπιστία $\alpha=0,689$ (Αποδεκτή), η «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες» $\alpha=0,898$ (Υψηλή), η «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» $\alpha=0,901$ (Άριστη), η «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία» $\alpha=0,831$ (Υψηλή), η «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» $\alpha=0,716$ (Ικανοποιητική), η «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» $\alpha=0,899$ (Υψηλή), τα «Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών» $\alpha=0,761$ (Ικανοποιητική), η «Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών» $\alpha=0,609$ (Αποδεκτή) και η «Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα» $\alpha=0,845$ (Υψηλή).

Πίνακας 16: Αποτελέσματα ανάλυσης αξιοπιστίας

Παράγοντας	Ερωτήσεις	Cronbach's Alpha	Αξιοπιστία
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	2,3,4α-4ια	0,689	Αποδεκτή
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	5α-5η	0,898	Υψηλή
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	6α-6θ	0,901	Άριστη
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	7α-7ε	0,831	Υψηλή
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	8α-8η	0,716	Ικανοποιητική
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	9α-9η	0,899	Υψηλή
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	12 (α,γ,δ,ε,θ,ια)	0,761	Ικανοποιητική
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	12 (στ, ζR)	0,609	Αποδεκτή
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	14,15	0,845	Υψηλή

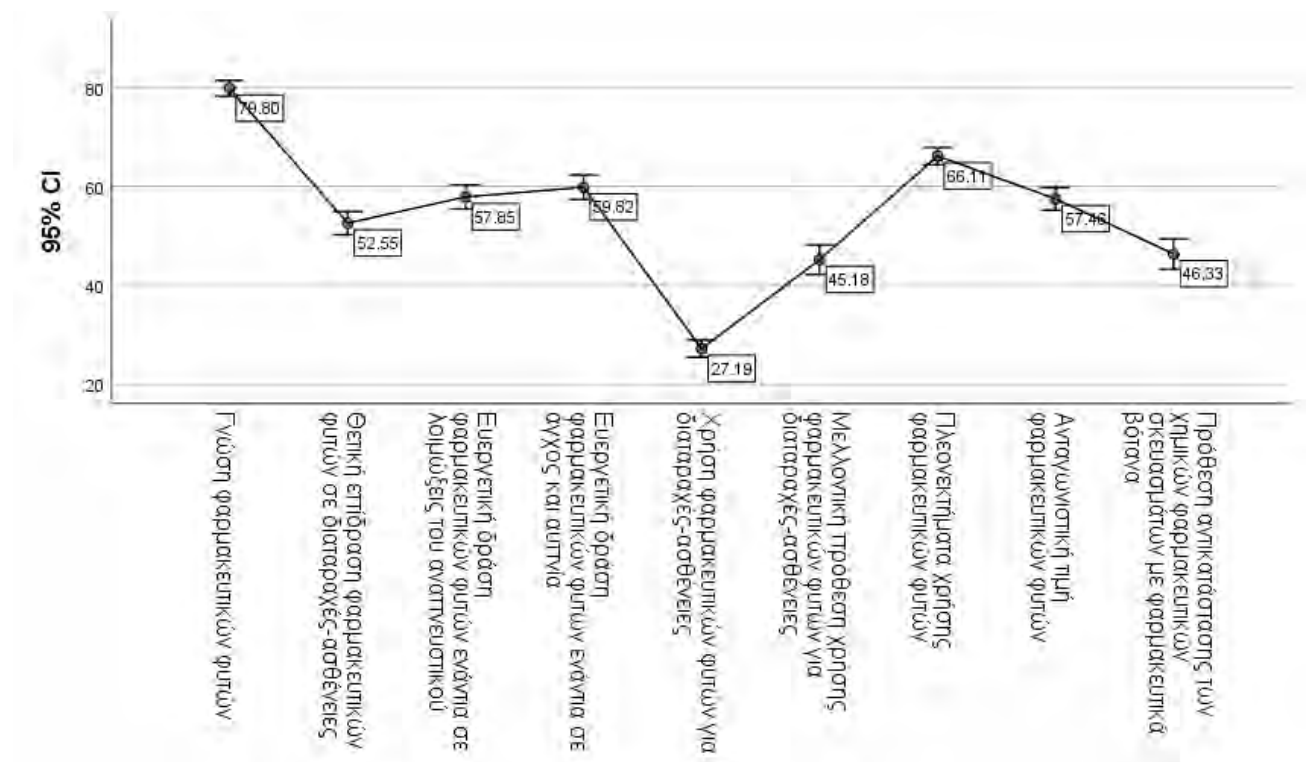
R: Reverse

4.2.3 Περιγραφικά στοιχεία παραγόντων και 95% διαστήματα εμπιστοσύνης

Στον Πίνακα 16 παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά των παραγόντων μαζί με τα 95% διαστήματα εμπιστοσύνης των μέσων όρων. Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως οι ερωτηθέντες θεωρούν σε αρκετά μεγάλο βαθμό ότι έχουν γνώσεις για τα φαρμακευτικά φυτά (95% δ.ε.=[78,23, 81,38]) και γνωρίζουν τα πλεονεκτήματα χρήσης των φαρμακευτικών φυτών (95% δ.ε.=[64,39, 67,84]). Επιπλέον, σε μέτριο βαθμό πιστεύουν στην ευεργετική δράση τους ενάντια στο άγχος και την αυπνία (95% δ.ε.=[57,34, 62,3]), αλλά και σε λοιμώξεις του αναπνευστικού (95% δ.ε.=[55,42, 60,28]). Ακόμη, οι ερωτηθέντες σε μέτριο βαθμό συμφωνούν όσον αφορά την ανταγωνιστική τιμή των φαρμακευτικών φυτών (95% δ.ε.=[55,18, 59,74]), την θετική τους επίδραση σε διαταραχές-ασθένειες (95% δ.ε.=[50,20, 54,91]), την πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα (95% δ.ε.=[43,28, 49,39]) και την μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες (95% δ.ε.=[42,17, 48,19]). Τέλος, σε ελάχιστο βαθμό χρησιμοποιούν φαρμακευτικά φυτά για διαταραχές-ασθένειες (95% δ.ε.=[25,45, 28,93]).

Πίνακας 17: Περιγραφικά στοιχεία και 95% δ.ε. των παραγόντων κοινωνικής δικαιοσύνης

Παράγοντας	Μ.Ο.	Τ.Α.	95% δ.ε.
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	79,80	13,88	[78,23, 81,38]
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	52,55	20,71	[50,20, 54,91]
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	57,85	21,38	[55,42, 60,28]
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	59,82	21,84	[57,34, 62,3]
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	27,19	15,32	[25,45, 28,93]
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	45,18	26,49	[42,17, 48,19]
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	66,11	15,19	[64,39, 67,84]
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	57,46	20,06	[55,18, 59,74]
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	46,33	26,91	[43,28, 49,39]

Γράφημα 26: Error bars παραγόντων

4.2.4 Έλεγχος κανονικότητας

Στον Πίνακα 17 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων κανονικότητας των παραγόντων. Από αυτά προκύπτει πως η κανονικότητα δεν ικανοποιείται σε όλες τις περιπτώσεις ($p < 0,01$), με εξαίρεση τον παράγοντα «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες» ($p = 0,197 > 0,05$).

Πίνακας 18: Έλεγχος κανονικότητας των παραγόντων

Παράγοντας	W (300)	p-value
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	0,939	<0,001
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,993	0,197
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	0,976	<0,001
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	0,961	<0,001
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,936	<0,001
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,947	0,009
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	0,945	<0,001
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	0,941	<0,001
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	0,941	<0,001
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	0,939	<0,001
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,993	0,001

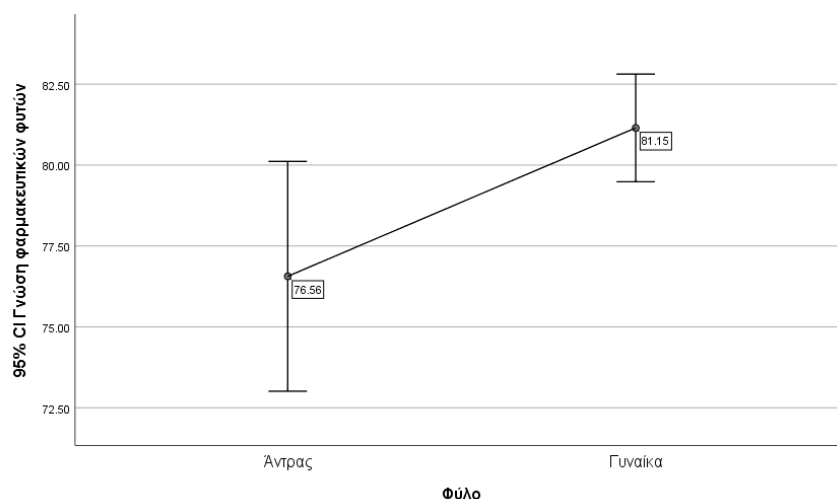
4.2.5 Συσχέτιση παραγόντων με δημογραφικά χαρακτηριστικά

Φύλο

Στον Πίνακα 18 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων independent samples t-test των παραγόντων ως προς το φύλο των ερωτηθέντων. Από τον πίνακα φαίνεται πως υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσων όρων στον παράγοντα «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» ($t(127,54) = -2,321, p=0,022<0,05$). Συγκεκριμένα, προκύπτει πως ο μέσος όρος των ανδρών (Μ.Ο.=76,56) είναι στατιστικά μικρότερος ($t(127,54) = -2,321, p=0,022<0,05$) από το μέσο όρο των γυναικών (Μ.Ο.=81,15).

Πίνακας 19: Παράγοντες * Φύλο, independent samples t-test

Παράγοντας	Φύλο	N	M.O.	t	df	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	Άντρας	88	76,56	-2,321	127,54	0,022
	Γυναίκα	212	81,15			
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	Άντρας	88	52,45	-0,055	298	0,956
	Γυναίκα	212	52,59			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	Άντρας	88	56,60	-0,654	298	0,514
	Γυναίκα	212	58,37			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	Άντρας	88	59,32	-0,254	298	0,799
	Γυναίκα	212	60,02			
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Άντρας	88	25,71	-1,077	298	0,283
	Γυναίκα	212	27,80			
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Άντρας	88	44,89	-0,122	298	0,903
	Γυναίκα	212	45,30			
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	Άντρας	88	63,30	-1,880	133,81	0,062
	Γυναίκα	212	67,28			
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	Άντρας	88	56,68	-0,434	298	0,664
	Γυναίκα	212	57,78			
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	Άντρας	88	45,74	-0,246	298	0,806
	Γυναίκα	212	46,58			

Γράφημα 27: Error bars, «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» * Φύλο

Ηλικία

Στον Πίνακα 19 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων ANOVA των παραγόντων ως προς την ηλικία των ερωτηθέντων. Από τον πίνακα φαίνεται πως υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσω των όρων στους παράγοντες «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» ($F(3,296)=6,697$, $p<0,001$) και «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία» ($F(3,296)=2,668$, $p=0,048<0,05$).

Ιδιαίτερα, από τους Πίνακες 19-21 (Γράφημα 28) προκύπτει ότι:

- Στον παράγοντα «Γνώση φαρμακευτικών φυτών», ο μέσος όρος των ερωτηθέντων ηλικίας 18-29 ετών (M.O.=76,22) είναι στατιστικά μικρότερος από τον μέσο όρο των ερωτηθέντων ηλικίας 30-39 ετών (M.O.=81,01) ($p=0,041$), 40-49 ετών (M.O.=84,36) ($p<0,001$) και όσων είναι 50 ετών και πάνω (M.O.=82,75) ($p=0,004$).
- Στον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία», ο μέσος όρος των ερωτηθέντων ηλικίας 18-29 ετών (M.O.=62,96) είναι στατιστικά μεγαλύτερος από τον μέσο όρο των ερωτηθέντων ηλικίας 40-49 ετών (M.O.=53,86) ($p<0,001$).

Πίνακας 20: Παράγοντες * Ηλικία, ANOVA

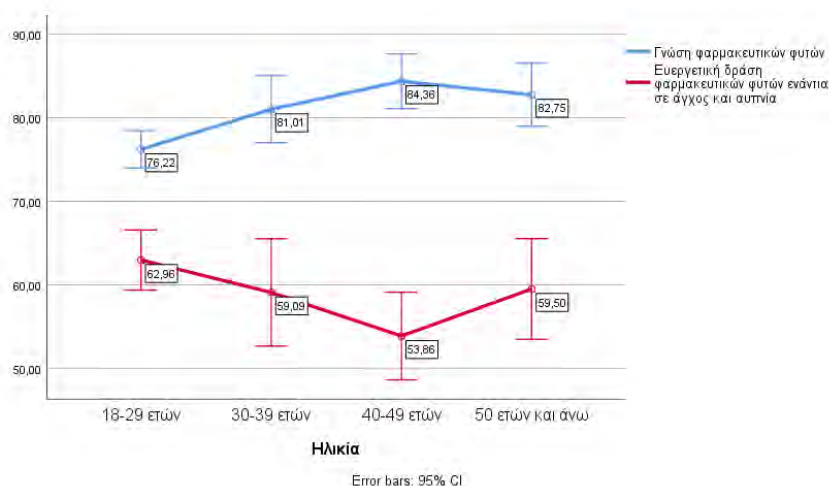
Παράγοντας	Ηλικία	N	M.O.	df1	df2	F	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	18-29 ετών	140	76,22	3	296	6,697	<0,001
	30-39 ετών	44	81,01				
	40-49 ετών	66	84,36				
	50 ετών και άνω	50	82,75				
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	18-29 ετών	140	54,51	3	296	1,039	0,375
	30-39 ετών	44	50,92				
	40-49 ετών	66	49,34				
	50 ετών και άνω	50	52,75				
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	18-29 ετών	140	58,00	3	296	0,284	0,837
	30-39 ετών	44	57,07				
	40-49 ετών	66	56,44				
	50 ετών και άνω	50	60,00				
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	18-29 ετών	140	62,96	3	296	2,668	0,048
	30-39 ετών	44	59,09				
	40-49 ετών	66	53,86				
	50 ετών και άνω	50	59,50				
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	18-29 ετών	140	25,92	3	296	0,900	0,442
	30-39 ετών	44	29,12				
	40-49 ετών	66	26,94				
	50 ετών και άνω	50	29,38				
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	18-29 ετών	140	46,38	3	296	0,722	0,539
	30-39 ετών	44	48,44				
	40-49 ετών	66	42,76				
	50 ετών και άνω	50	42,13				
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	18-29 ετών	140	66,31	3	296	0,087	0,967
	30-39 ετών	44	66,00				
	40-49 ετών	66	65,34				
	50 ετών και άνω	50	66,67				
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	18-29 ετών	140	58,04	3	296	0,867	0,459
	30-39 ετών	44	59,94				
	40-49 ετών	66	54,17				
	50 ετών και άνω	50	58,00				
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	18-29 ετών	140	45,98	3	296	0,467	0,706
	30-39 ετών	44	45,74				
	40-49 ετών	66	44,51				
	50 ετών και άνω	50	50,25				

Πίνακας 21: «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» * Ηλικία, Post-Hoc LSD

Παράγοντας	Ηλικία (I)	Ηλικία (J)	Μέσες διαφορές (I-J)	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	18-29 ετών	30-39 ετών	-4,78*	0,041
		40-49 ετών	-8,14*	<0,001
		50 ετών και άνω	-6,53*	0,004
	30-39 ετών	18-29 ετών	4,78*	0,041
		40-49 ετών	-3,35	0,203
		50 ετών και άνω	-1,74	0,533
	40-49 ετών	18-29 ετών	8,14*	<0,001
		30-39 ετών	3,35	0,203
		50 ετών και άνω	1,61	0,525
	50 ετών και άνω	18-29 ετών	6,53*	0,004
		30-39 ετών	1,74	0,533
		40-49 ετών	-1,61	0,525

Πίνακας 22: «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία»
* Ηλικία, Post-Hoc LSD

Παράγοντας	Ηλικία (I)	Ηλικία (J)	Μέσες διαφορές (I-J)	p
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	18-29 ετών	30-39 ετών	3,87	0,302
		40-49 ετών	9,10*	0,005
		50 ετών και άνω	3,46	0,332
	30-39 ετών	18-29 ετών	-3,87	0,302
		40-49 ετών	5,23	0,216
		50 ετών και άνω	-0,41	0,927
	40-49 ετών	18-29 ετών	-9,10*	0,005
		30-39 ετών	-5,23	0,216
		50 ετών και άνω	-5,64	0,166
	50 ετών και άνω	18-29 ετών	-3,46	0,332
		30-39 ετών	0,41	0,927
		40-49 ετών	5,64	0,166

Γράφημα 28: Error bars, «Παράγοντες» * Ηλικία

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα

Στον Πίνακα 22 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων independent samples t-test των παραγόντων ως προς το οικογενειακό εισόδημα των ερωτηθέντων. Από τον πίνακα φαίνεται πως υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσων όρων στους παράγοντες «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($t(298)=2,022$, $p=0,044<0,05$) και «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($t(239,77)=3,143$, $p=0,002<0,05$).

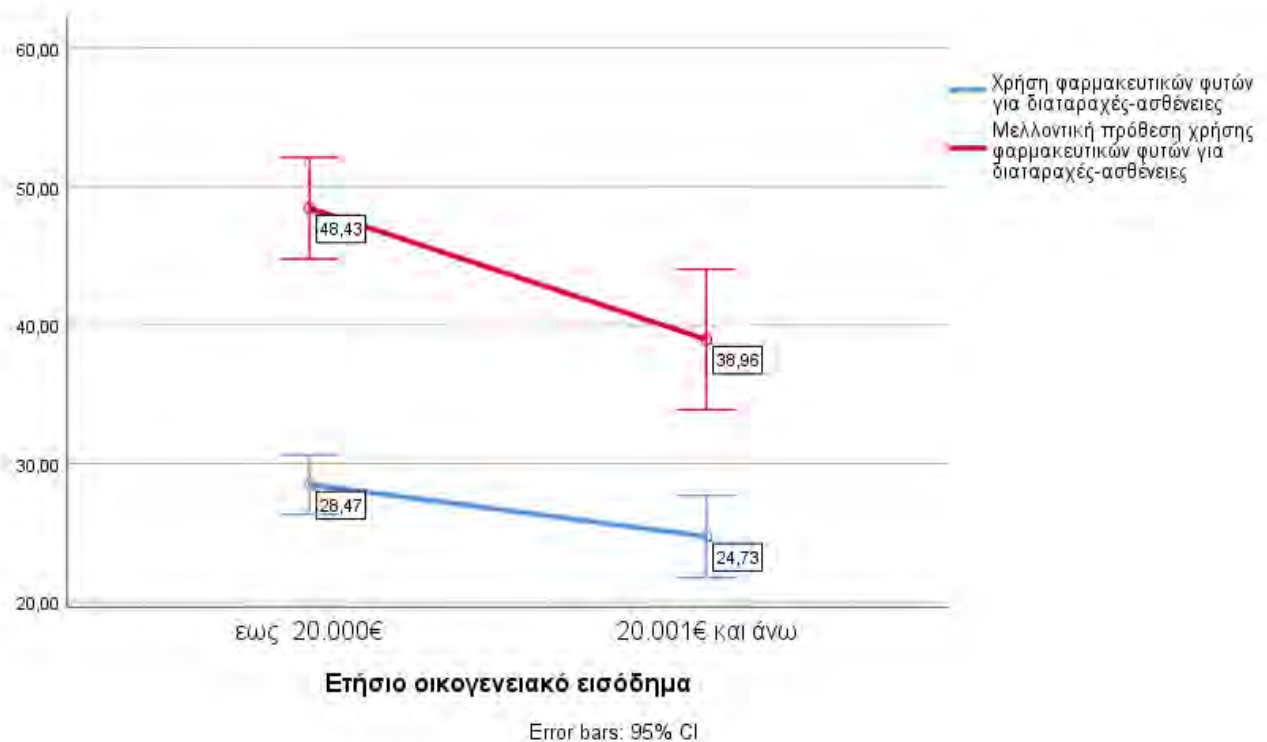
Πίνακας 23: Παράγοντες * Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, independent samples t-test

Παράγοντας	Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	N	M.O.	t	df	p-value
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	έως 20.000€	197	79,92	0,204	298	0,838
	20.001€ και άνω	103	79,58			
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	έως 20.000€	197	53,95	1,621	298	0,106
	20.001€ και άνω	103	49,88			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	έως 20.000€	197	58,50	0,728	298	0,467
	20.001€ και άνω	103	56,61			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	έως 20.000€	197	60,74	1,009	298	0,314
	20.001€ και άνω	103	58,06			
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	έως 20.000€	197	28,47	2,022	298	0,044
	20.001€ και άνω	103	24,73			
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	έως 20.000€	197	48,43	3,143	239,77	0,002
	20.001€ και άνω	103	38,96			
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	έως 20.000€	197	67,20	1,716	298	0,087
	20.001€ και άνω	103	64,04			
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	έως 20.000€	197	57,93	0,564	298	0,573
	20.001€ και άνω	103	56,55			

Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	έως 20.000€ 20.001€ και άνω	197 103	47,53 44,05	1,061	298	0,289
---	--------------------------------	------------	----------------	-------	-----	-------

Συγκεκριμένα, από τον Πίνακα 22 (Γράφημα 29) προκύπτει ότι:

- Στον παράγοντα «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ο μέσος όρος των ατόμων με εισόδημα έως 20.000€ (Μ.Ο.=28,47) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(298)=2,022$, $p=0,044<0,05$) από τον αντίστοιχο των ατόμων με εισόδημα 20.001€ και άνω (Μ.Ο.=24,73).
- Στον παράγοντα «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ο μέσος όρος των ατόμων με εισόδημα έως 20.000€ (Μ.Ο.=48,43) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(239,77)=3,143$, $p=0,002<0,05$) από τον αντίστοιχο των ατόμων με εισόδημα 20.001€ και άνω (Μ.Ο.=38,96).

Γράφημα 29: Error bars, «Παράγοντες» * Οικογενειακή κατάσταση

Περιοχή διαμονής

Στον Πίνακα 23 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων ANOVA των παραγόντων ως προς την περιοχή διαμονής των ερωτηθέντων. Από τον πίνακα φαίνεται πως δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσων όρων σε κανένα παράγοντα ($p \geq 0,127$).

Πίνακας 24: Παράγοντες * Περιοχή διαμονής, ANOVA

Παράγοντας	Περιοχή	N	M.O.	df1	df2	F	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	Αστική	190	80,78	2	297	2,079	0,127
	Ημιαστική	55	76,46				
	Αγροτική	55	79,77				
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	Αστική	190	52,98	2	297	0,227	0,797
	Ημιαστική	55	50,85				
	Αγροτική	55	52,78				
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	Αστική	190	57,35	2	297	0,339	0,713
	Ημιαστική	55	60,00				
	Αγροτική	55	57,42				
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	Αστική	190	59,39	2	297	0,282	0,754
	Ημιαστική	55	61,82				
	Αγροτική	55	59,27				
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Αστική	190	27,19	2	297	0,054	0,947
	Ημιαστική	55	27,67				
	Αγροτική	55	26,70				
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Αστική	190	46,07	2	297	0,349	0,706
	Ημιαστική	55	44,49				
	Αγροτική	55	42,78				
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	Αστική	190	65,53	2	297	0,548	0,579
	Ημιαστική	55	67,95				
	Αγροτική	55	66,29				
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	Αστική	190	57,43	2	297	0,450	0,638
	Ημιαστική	55	55,68				
	Αγροτική	55	59,32				
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	Αστική	190	46,97	2	297	0,337	0,714
	Ημιαστική	55	46,82				
	Αγροτική	55	43,64				

Μορφωτικό επίπεδο

Στον Πίνακα 24 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων ANOVA των παραγόντων ως προς το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων. Από τον πίνακα φαίνεται πως υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσω των όρων στον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» ($F(2,297)=3,819$, $p=0,023<0,05$). Ιδιαίτερα, από τους Πίνακες 24-26 (και το Γράφημα

30) προκύπτει ότι στον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού», ο μέσος όρος των ερωτηθέντων που έχουν πτυχίο AEI ή TEI (M.O.=61,11) είναι στατιστικά μεγαλύτερος από τον μέσο όρο των ερωτηθέντων που έχουν τελειώσει μέχρι IEK (M.O.=52,11) ($p=0,006$).

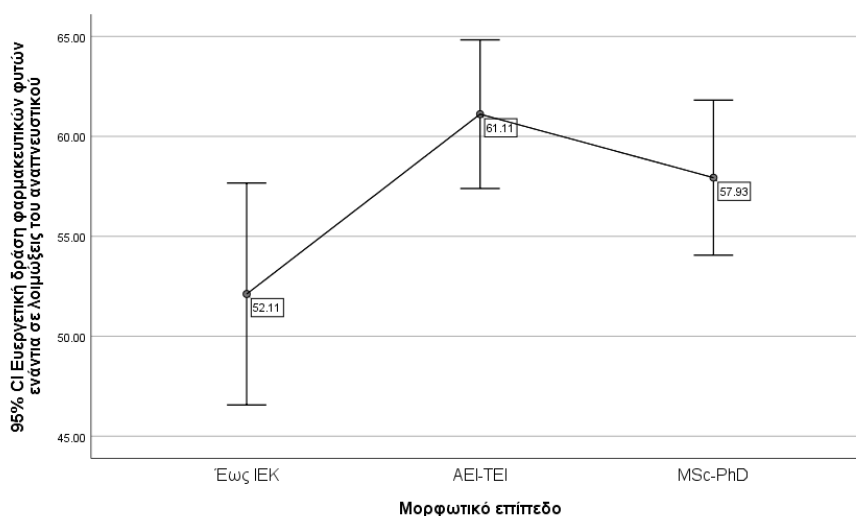
Πίνακας 25: Παράγοντες * Μορφωτικό επίπεδο, ANOVA

Παράγοντας	Επίπεδο	N	M.O.	df1	df2	F	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	Έως IEK	67	76,73	2	297	2,141	0,119
	AEI-TEI	115	80,84				
	MSc-PhD	118	80,54				
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	Έως IEK	67	48,79	2	297	2,277	0,104
	AEI-TEI	115	55,41				
	MSc-PhD	118	51,91				
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	Έως IEK	67	52,11	2	297	3,819	0,023
	AEI-TEI	115	61,11				
	MSc-PhD	118	57,93				
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	Έως IEK	67	58,13	2	297	0,300	0,741
	AEI-TEI	115	60,74				
	MSc-PhD	118	59,87				
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Έως IEK	67	27,24	2	297	0,824	0,440
	AEI-TEI	115	28,48				
	MSc-PhD	118	25,90				
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Έως IEK	67	42,26	2	297	0,782	0,458
	AEI-TEI	115	47,28				
	MSc-PhD	118	44,78				
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	Έως IEK	67	64,80	2	297	2,079	0,127
	AEI-TEI	115	68,37				
	MSc-PhD	118	64,65				
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	Έως IEK	67	59,89	2	297	1,022	0,361
	AEI-TEI	115	57,93				
	MSc-PhD	118	55,61				
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	Έως IEK	67	44,22	2	297	0,309	0,734
	AEI-TEI	115	46,41				
	MSc-PhD	118	47,46				

Πίνακας 26: «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» * Μορφωτικό επίπεδο, Post-Hoc LSD

Παράγοντας	Επίπεδο (I)	Επίπεδο (J)	Μέσες διαφορές (I-J)	p
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	Έως IEK	AEI-TEI	-9,00*	0,006
		MSc-PhD	-5,82	0,074
	AEI-TEI	Έως IEK	9,00*	0,006
		MSc-PhD	3,18	0,253

MSc-PhD	Έως ΙΕΚ	5,82	0,074
	ΑΕΙ-ΤΕΙ	-3,18	0,253

Γράφημα 30: Error bars, «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» * Μορφωτικό επίπεδο

Επάγγελμα

Στον Πίνακα 26 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων ANOVA των παραγόντων ως προς το επάγγελμα των ερωτηθέντων. Από τον πίνακα φαίνεται πως δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσω των όρων σε κανένα παράγοντα ($p \geq 0,304$).

Πίνακας 27: Παράγοντες * Επάγγελμα, ANOVA

Παράγοντας	Επάγγελμα	N	M.O.	df1	df2	F	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	Δημόσιος υπάλληλος	76	82,14	4	293	0,864	0,486
	Ιδιωτικός υπάλληλος	61	78,78				
	Ελεύθερος επαγγελματίας	34	80,67				
	Άνεργος	57	78,48				
	Άλλο	70	78,95				
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	Δημόσιος υπάλληλος	76	53,25	4	293	0,309	0,872
	Ιδιωτικός υπάλληλος	61	51,23				
	Ελεύθερος επαγγελματίας	34	50,46				
	Άνεργος	57	51,75				
	Άλλο	70	54,29				
Ευεργετική φαρμακευτικών φυτών	Δημόσιος υπάλληλος	76	58,81	4	293	1,215	0,304
	Ιδιωτικός υπάλληλος	61	60,75				

ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού		Ελεύθερος επαγγελματίας	34	53,02				
		Άνεργος	57	59,65				
		Άλλο	70	54,80				
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία		Δημόσιος υπάλληλος	76	59,34	4	293	0,308	0,872
		Ιδιωτικός υπάλληλος	61	60,16				
		Ελεύθερος επαγγελματίας	34	56,18				
		Άνεργος	57	60,70				
		Άλλο	70	60,86				
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες		Δημόσιος υπάλληλος	76	26,97	4	293	0,682	0,605
		Ιδιωτικός υπάλληλος	61	26,28				
		Ελεύθερος επαγγελματίας	34	25,64				
		Άνεργος	57	29,88				
		Άλλο	70	26,03				
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες		Δημόσιος υπάλληλος	76	44,33	4	293	0,051	0,995
		Ιδιωτικός υπάλληλος	61	46,31				
		Ελεύθερος επαγγελματίας	34	44,67				
		Άνεργος	57	44,96				
		Άλλο	70	45,31				
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών		Δημόσιος υπάλληλος	76	66,83	4	293	0,185	0,946
		Ιδιωτικός υπάλληλος	61	67,01				
		Ελεύθερος επαγγελματίας	34	65,32				
		Άνεργος	57	65,79				
		Άλλο	70	65,24				
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών		Δημόσιος υπάλληλος	76	55,92	4	293	0,236	0,918
		Ιδιωτικός υπάλληλος	61	57,79				
		Ελεύθερος επαγγελματίας	34	58,09				
		Άνεργος	57	58,99				
		Άλλο	70	58,39				
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα		Δημόσιος υπάλληλος	76	48,19	4	293	0,246	0,912
		Ιδιωτικός υπάλληλος	61	44,67				
		Ελεύθερος επαγγελματίας	34	47,79				
		Άνεργος	57	44,96				
		Άλλο	70	45,00				

4.2.6 Συσχέτιση παραγόντων με ιατρικό προφίλ

Συχνότητα χρήσης βιταμινών

Στον Πίνακα 27 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και της συχνότητας χρήσης βιταμινών από τους ερωτηθέντες. Προκύπτει ότι η συχνότητα χρήσης βιταμινών συσχετίζεται θετικά με τους παράγοντες:

- «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» ($\rho=0,288$, $p<0,01$)
- «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» ($\rho=0,152$, $p<0,01$)
- «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,232$, $p<0,01$)

Πίνακας 28: Παράγοντες * Συχνότητα χρήσης βιταμινών, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Συχνότητα χρήσης βιταμινών
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	0,288**
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,034
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	0,152**
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	0,058
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,232**
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,074
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	0,098
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	0,052
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	0,049

** $p<0,01$

Διαταραχές ή ασθένειες

Αναπνευστικού

Στον Πίνακα 28 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες έχουν ταλαιπωρηθεί από διαταραχές του αναπνευστικού (κρυολόγημα, ρινίτιδα, βήχας, φαρυγγίτιδα, άσθμα, λοίμωξη αναπνευστικού, πνευμονοπάθεια κλπ.). Προκύπτει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση με τον παράγοντα «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,182$, $p<0,01$)

Πίνακας 29: Παράγοντες * Αναπνευστικού, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Αναπνευστικού
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	0,033
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,057
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	0,044
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	0,090
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,182**
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,097
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	0,064
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	-0,011
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	-0,041

** $p<0,01$

Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες

Στον Πίνακα 29 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες έχουν ταλαιπωρηθεί από κοινές

γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (διάρροια, παλινδρόμηση, γαστρεντερίτιδα, πεπτικό έλκος, δυσκοιλιότητα, φούσκωμα κλπ.). Προκύπτει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση με τους παράγοντες:

- «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,300$, $p<0,01$)
- «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,155$, $p<0,01$)

Πίνακας 30: Παράγοντες * Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	0,048
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,073
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	0,068
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	0,042
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,300**
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,155**
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	0,013
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	-0,022
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	0,053

** . $<0,01$

Παχυσαρκία

Στον Πίνακα 30 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες έχουν ταλαιπωρηθεί από παχυσαρκία. Προκύπτει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση με τον παράγοντα: «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» ($\rho=-0,136$, $p<0,01$).

Πίνακας 31: Παράγοντες * Παχυσαρκία, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Παχυσαρκία
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	-0,094
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	-0,069
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	-0,136*
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	-0,098
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,010
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,046
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	-0,062
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	0,040
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	-0,017

* $p<0,05$

Διαβήτης

Στον Πίνακα 31 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες ταλαιπωρούνται από διαβήτη. Προκύπτει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση με τους παράγοντες:

- «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» ($\rho = -0,117$, $p < 0,05$)
- «Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών» ($\rho = -0,127$, $p < 0,05$)

Πίνακας 32: Παράγοντες * Διαβήτης, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Διαβήτης
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	-0,046
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,024
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	-0,117*
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	-0,044
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,037
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,007
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	-0,127*
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	-0,017
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	0,011

*. $< 0,05$

Καρδιαγγειακή νόσος

Στον Πίνακα 32 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες έχουν ταλαιπωρηθεί από κάποια καρδιαγγειακή νόσο. Προκύπτει ότι δεν υπάρχει συσχέτιση με κανένα παράγοντα ($p > 0,05$).

Πίνακας 33: Παράγοντες * Καρδιαγγειακή νόσος, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Καρδιαγγειακή νόσος
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	0,020
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	-0,007
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	-0,052
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	0,018
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,001
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	-0,051
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	0,025
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	-0,058
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	0,048

Καρκίνος

Στον Πίνακα 33 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες έχουν ταλαιπωρηθεί από καρκίνο. Προκύπτει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση με τον παράγοντα: «Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών» ($\rho=-0,125$, $p<0,05$)

Πίνακας 34: Παράγοντες * Καρκίνος, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Καρκίνος
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	-0,066
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,034
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	-0,045
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	-0,074
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,091
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	-0,007
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	-0,102
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	-0,125*
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	0,063

* $p<0,05$

Αυτοάνοσα νοσήματα

Στον Πίνακα 34 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες έχουν ταλαιπωρηθεί από αυτοάνοσα νοσήματα (Ρευματοειδής αρθρίτιδα, θυρεοειδίτιδα Hashimoto, κοιλιοκάκη, ψωρίαση κλπ.). Προκύπτει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση με τους παράγοντες:

- «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,232$, $p<0,01$)
- «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,122$, $p<0,05$)

Πίνακας 35: Παράγοντες * Αυτοάνοσα νοσήματα, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Αυτοάνοσα νοσήματα
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	0,000
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,034
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	0,045
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	0,066
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,232**
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,122*
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	-0,042
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	-0,027
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	-0,020

** $p<0,01$

* $p<0,05$

Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες

Στον Πίνακα 35 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες έχουν ταλαιπωρηθεί από ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (αϋπνία, διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, άγχος/στρες κλπ). Προκύπτει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση με τους παράγοντες:

- «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,160$, $p<0,01$)
- «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αϋπνία» ($\rho=0,159$, $p<0,05$)
- «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,358$, $p<0,01$)
- «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=0,165$, $p<0,01$)
- «Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα» ($\rho=0,170$, $p<0,01$)

Πίνακας 36: Παράγοντες * Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	-0,017
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	0,160**
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	0,091
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αϋπνία	0,159**
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,358**
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	0,165**
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	0,095
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	0,031
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	0,170**

** $p<0,01$

Καμία ασθένεια-διαταραχή

Στον Πίνακα 36 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες δεν έχουν ταλαιπωρηθεί από καμία ασθένεια-διαταραχή. Προκύπτει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση με τους παράγοντες:

- «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=-0,156$, $p<0,01$)
- «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=-0,361$, $p<0,01$)
- «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=-0,191$, $p<0,01$).

Πίνακας 37: Παράγοντες * Καμία ασθένεια-διαταραχή, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Καμία ασθένεια-διαταραχή
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	-0,050
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	-0,156**
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	-0,078
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	-0,066
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	-0,361**
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	-0,191**
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	-0,073
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	-0,036
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	-0,053

** $p<0,01$

Άλλη ασθένεια-διαταραχή

Στον Πίνακα 37 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ των παραγόντων και του αν οι ερωτηθέντες έχουν ταλαιπωρηθεί από κάποια άλλη ασθένεια-διαταραχή. Προκύπτει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση με τους παράγοντες:

- «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες» ($\rho=-0,120$, $p<0,05$)
- «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» ($\rho=-0,117$, $p<0,05$)
- «Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα» ($\rho=-0,158$, $p<0,01$)

Πίνακας 38: Παράγοντες * Άλλη ασθένεια-διαταραχή, συσχετίσεις Spearman

Παράγοντες	Άλλη ασθένεια-διαταραχή
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	-0,029
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	-0,120*
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	-0,117*
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	-0,091
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	-0,093
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	-0,063
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	-0,046
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	0,096
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	-0,158**

**p<0,01

*p<0,05

Λήψη φαρμακευτικής αγωγής

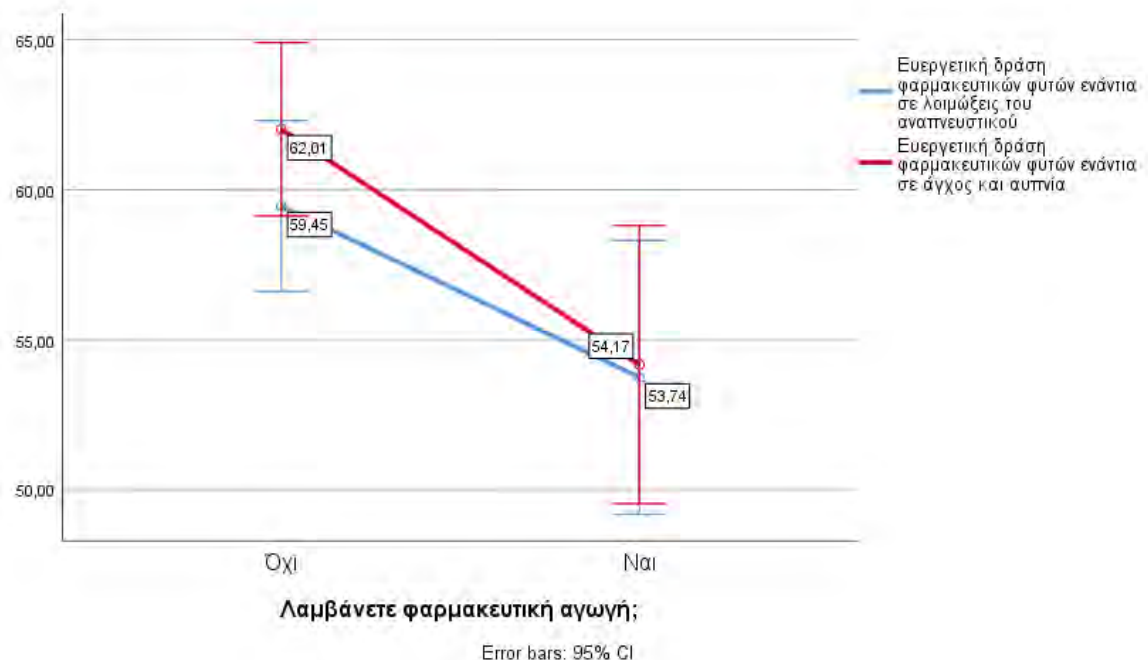
Στον Πίνακα 38 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων independent samples t-test των παραγόντων ως προς το αν οι ερωτηθέντες λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή. Από τον πίνακα φαίνεται πως υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσω των όρων στους παράγοντες «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» ($t(298)=-2,090$, $p=0,037<0,05$) και «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία» ($t(298)=-2,659$, $p=0,009<0,01$). Συγκεκριμένα, από τον Πίνακα 39 (Γράφημα 31) προκύπτει πως:

- Για τον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού», ο μέσος όρος όσων λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή (M.O.=53,74) είναι στατιστικά μικρότερος ($t(298)=-2,090$, $p=0,037<0,05$) από το μέσο όρο όσων δεν λαμβάνουν (M.O.=59,45).
- Για τον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία», ο μέσος όρος όσων λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή (M.O.=54,17) είναι στατιστικά μικρότερος ($t(298)=-2,659$, $p=0,009<0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν λαμβάνουν (M.O.=62,01).

Πίνακας 39: Παράγοντες * Λήψη φαρμακευτικής αγωγής, independent samples t-test

Παράγοντας	Λήψη φαρμακευτικής αγωγής	N	M.O.	t	df	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	Ναι	84	79,72	-0,065	298	0,948
	Όχι	216	79,84			
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	Ναι	84	49,03	-1,843	298	0,066
	Όχι	216	53,92			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	Ναι	84	53,74	-2,090	298	0,037
	Όχι	216	59,45			
	Ναι	84	54,17	-2,659	134,48	0,009

Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	Όχι	216	62,01			
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Ναι	84	28,72	1,081	298	0,280
	Όχι	216	26,59			
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Ναι	84	44,42	-0,308	298	0,758
	Όχι	216	45,47			
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	Ναι	84	63,64	-1,763	298	0,079
	Όχι	216	67,07			
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	Ναι	84	58,18	0,390	298	0,697
	Όχι	216	57,18			
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	Ναι	84	42,86	-1,397	298	0,163
	Όχι	216	47,69			

Γράφημα 31: Error bars, Παράγοντες* Λήψη φαρμακευτικής αγωγής

Κατανάλωση κάποιου φαρμακευτικού φυτού κατά την ασθένεια

Στον Πίνακα 39 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων independent samples t-test των παραγόντων ως προς το αν οι ερωτηθέντες έχουν καταναλώσει κάποιο φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια τους. Από τον πίνακα φαίνεται πως υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσων όρων στους παράγοντες «Γνώση φαρμακευτικών φυτών» ($t(298)= 3,311$, $p=0,001<0,01$), «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες» ($t(298)= 3,576$, $p<0,001$),

«Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» ($t(127,59)=2,344$, $p=0,021$), «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία» ($t(130,58)=2,027$, $p=0,045<0,05$), «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($t(298)=4,634$, $p<0,001$), «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες» ($t(298)=3,316$, $p=0,001<0,01$), «Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών» ($t(121,59)=2,809$, $p=0,006<0,01$) και «Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα» ($t(298)=3,457$, $p=0,001<0,01$).

Συγκεκριμένα, από τον Πίνακα 39 (Γράφημα 32) προκύπτει πως:

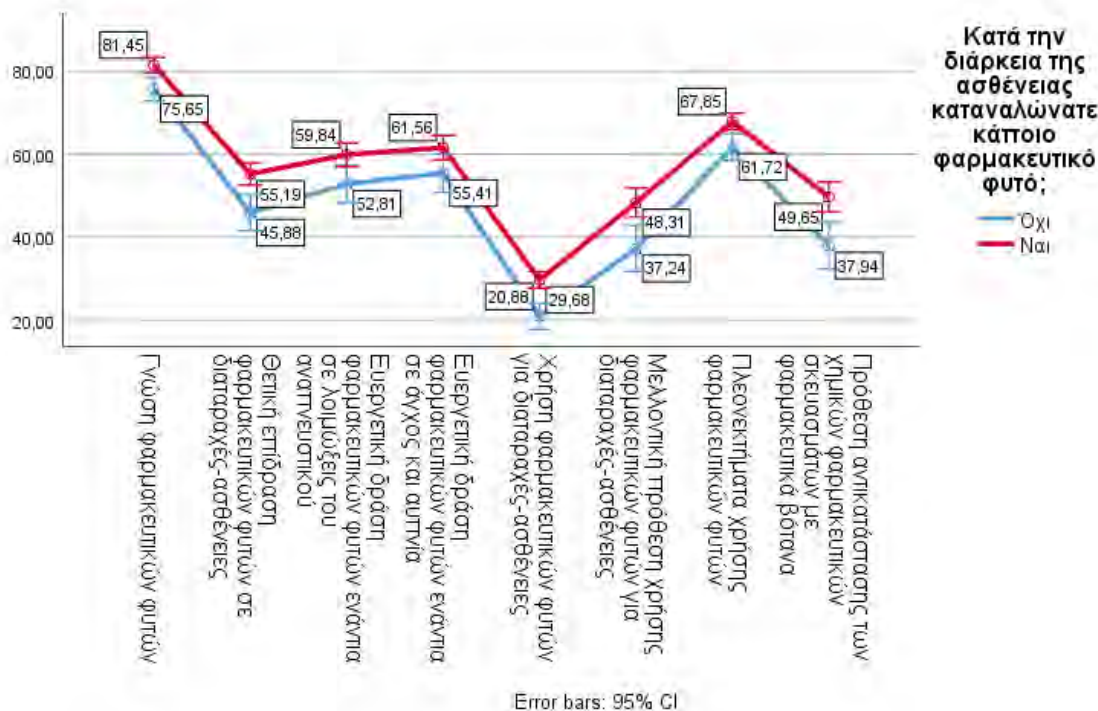
- Για τον παράγοντα «Γνώση φαρμακευτικών φυτών», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=81,45) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(298)=3,311$, $p=0,001<0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=75,65).
- Για τον παράγοντα «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=55,19) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(298)=3,576$, $p=0,001<0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=45,88).
- Για τον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=59,84) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(127,59)=2,344$, $p=0,021<0,05$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=52,81).
- Για τον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=61,56) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(130,58)=2,027$, $p=0,045<0,05$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=55,41).
- Για τον παράγοντα «Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=29,68) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(298)=4,634$, $p<0,001$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=20,88).
- Για τον παράγοντα «Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=48,31) είναι στατιστικά μεγαλύτερος

($t(298)=4,634$, $p=0,001<0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=37,24).

- Για τον παράγοντα «Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=57,79) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(121,59)=2,809$, $p=0,006<0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=56,62).
- Για τον παράγοντα «Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=67,85) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(121,59)=2,809$, $p=0,006<0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=61,72).
- Για τον παράγοντα «Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα», ο μέσος όρος όσων έχουν καταναλώσει φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένεια (M.O.=49,65) είναι στατιστικά μεγαλύτερος ($t(298)=3,457$, $p=0,001<0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (M.O.=37,94).

Πίνακας 40: Παράγοντες * Κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού, independent samples t-test

Παράγοντας	Κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού	N	M.O.	t	df	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	Ναι	215	81,45	3,311	298	0,001
	Όχι	85	75,65			
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	Ναι	215	55,19	3,576	298	<0,001
	Όχι	85	45,88			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	Ναι	215	59,84	2,344	127,59	0,021
	Όχι	85	52,81			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και απνία	Ναι	215	61,56	2,027	130,58	0,045
	Όχι	85	55,41			
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Ναι	215	29,68	4,634	298	<0,001
	Όχι	85	20,88			
Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Ναι	215	48,31	3,316	298	0,001
	Όχι	85	37,24			
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	Ναι	215	67,85	2,809	121,59	0,006
	Όχι	85	61,72			
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	Ναι	215	57,79	0,456	298	0,649
	Όχι	85	56,62			
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	Ναι	215	49,65	3,457	298	0,001
	Όχι	85	37,94			

Γράφημα 32: Error bars, Παράγοντες * Κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού

Επίδραση φαρμακευτικού φυτού στην ασθένεια

Στον Πίνακα 40 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων independent samples t-test των παραγόντων ως προς την επίδραση που είχε το φαρμακευτικό φυτό στην ασθένεια τους. Από τον πίνακα φαίνεται πως υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσω των όρων στους παράγοντες «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες» ($t(212) = -2,688$, $p = 0,008 < 0,01$), «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού» ($t(212) = -2,028$, $p = 0,044 < 0,05$), «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία» ($t(212) = -3,025$, $p = 0,003 < 0,01$), «Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών» ($t(212) = -3,092$, $p = 0,002 < 0,01$) και «Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα» ($t(212) = -3,940$, $p < 0,001$).

Συγκεκριμένα, από τον Πίνακα 40 (Γράφημα 33) προκύπτει πως:

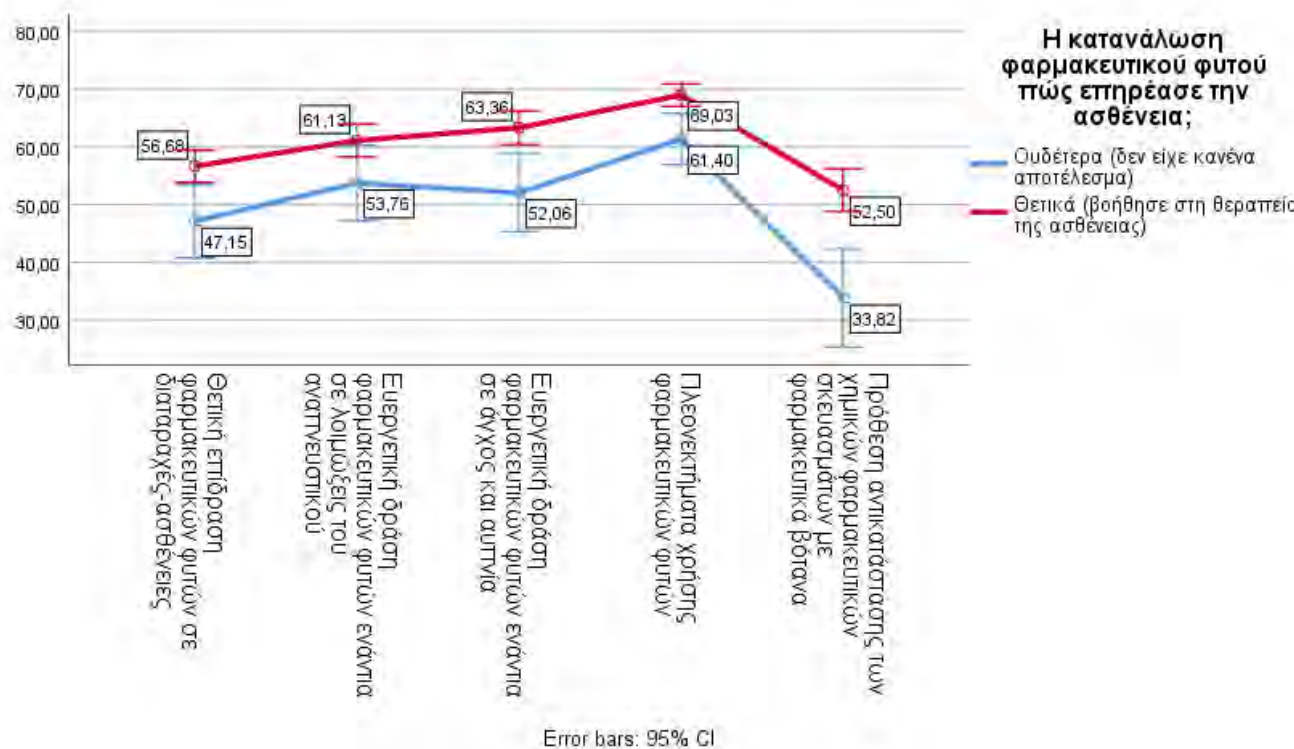
- Για τον παράγοντα «Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες», ο μέσος όρος όσων θεωρούν πως η επίδραση του φαρμακευτικού φυτού στην ασθένεια είναι ουδέτερη (Μ.Ο.=47,15) είναι στατιστικά μικρότερος ($t(212) = -2,688$, $p = 0,008 < 0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (Μ.Ο.=56,68).

- Για τον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού», ο μέσος όρος όσων θεωρούν πως η επίδραση του φαρμακευτικού φυτού στην ασθένεια είναι ουδέτερη (Μ.Ο.=53,76) είναι στατιστικά μικρότερος ($t(212)=-2,028$, $p=0,044<0,05$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (Μ.Ο.=61,13).
- Για τον παράγοντα «Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος - αυπνία», ο μέσος όρος όσων θεωρούν πως η επίδραση του φαρμακευτικού φυτού στην ασθένεια είναι ουδέτερη (Μ.Ο.=52,06) είναι στατιστικά μικρότερος ($t(212)=-2,028$, $p=0,044<0,05$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (Μ.Ο.=63,36).
- Για τον παράγοντα «Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών», ο μέσος όρος όσων θεωρούν πως η επίδραση του φαρμακευτικού φυτού στην ασθένεια είναι ουδέτερη (Μ.Ο.=61,40) είναι στατιστικά μικρότερος ($t(212)=-3,092$, $p=0,002<0,01$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (Μ.Ο.=69,03).
- Για τον παράγοντα «Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα», ο μέσος όρος όσων θεωρούν πως η επίδραση του φαρμακευτικού φυτού στην ασθένεια είναι ουδέτερη (Μ.Ο.=33,82) είναι στατιστικά μικρότερος ($t(212)=-3,940$, $p<0,001$) από το μέσο όρο όσων δεν έχουν καταναλώσει (Μ.Ο.=52,50).

Πίνακας 41: Παράγοντες * Επίδραση φαρμακευτικού φυτού, independent samples t-test

Παράγοντας	Επίδραση φαρμακευτικού φυτού	N	M.O.	t	df	p
Γνώση φαρμακευτικών φυτών	Ουδέτερα	34	81,20	-0,115	212	0,908
	Θετικά	180	81,49			
Θετική επίδραση φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες	Ουδέτερα	34	47,15	-2,688	212	0,008
	Θετικά	180	56,68			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού	Ουδέτερα	34	53,76	-2,028	212	0,044
	Θετικά	180	61,13			
Ευεργετική δράση φαρμακευτικών φυτών ενάντια σε άγχος και αυπνία	Ουδέτερα	34	52,06	-3,025	212	0,003
	Θετικά	180	63,36			
Χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Ουδέτερα	34	28,13	-0,687	212	0,493
	Θετικά	180	30,03			

Μελλοντική πρόθεση χρήσης φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες	Ουδέτερα	34	44,30	-	40,837	0,389
	Θετικά	180	49,22	0,871		
Πλεονεκτήματα χρήσης φαρμακευτικών φυτών	Ουδέτερα	34	61,40	-	212	0,002
	Θετικά	180	69,03	3,092		
Ανταγωνιστική τιμή φαρμακευτικών φυτών	Ουδέτερα	34	60,66	0,913	212	0,362
	Θετικά	180	57,62			
Πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	Ουδέτερα	34	33,82	-	212	<0,001
	Θετικά	180	52,50	3,940		

Γράφημα 33: Παράγοντες * Επίδραση φαρμακευτικού φυτού

5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα ερευνητική εργασία έλαβαν μέρος 300 άτομα, στην πλειοψηφία τους γυναίκες, κάτοικοι αστικών περιοχών, με επίπεδο εκπαίδευσης τουλάχιστον τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ετήσιο οικογενειακό εισόδημα έως 20.000€. Οι μισοί περίπου συμμετέχοντες είναι ηλικίας 18-29 ετών και εργαζόμενοι. Η πλειοψηφία δήλωσε πως δεν χρησιμοποιεί καθόλου βιταμίνες ή τις χρησιμοποιεί μόνο όταν νιώθει άσχημα. Σχετικά με τις ασθένειες που τους ταλαιπωρούν, οι συνηθέστερες ήταν διαταραχές-ασθένειες του αναπνευστικού, ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες και κοινές γαστρεντερικές διαταραχές-ασθένειες. Ακόμη, οι περισσότεροι δήλωσαν πως δεν λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή και πως κατά την διάρκεια της ασθένειας τους καταναλώσαν κάποιο φαρμακευτικό φυτό το οποίο επηρέασε θετικά την ασθένεια, υπό την έννοια ότι βοήθησε στη θεραπεία της.

Μελετήθηκε το επίπεδο γνώσεων των ερωτηθέντων για τα φαρμακευτικά φυτά όπως και οι απόψεις τους για την χρήση τους. Αρχικά, αναδείχθηκε πως οι ερωτηθέντες γνωρίζουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό τα φαρμακευτικά φυτά. Συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία γνωρίζει το χαμομήλι, το τσάι του βουνού, το φασκόμηλο, την βαλεριάνα, τον ευκάλυπτο, το τίλιο, τη λουίζα, το μελισσόχορτο, το βαλσαμόχορτο και την εχινάκεια. Ωστόσο, η ενημέρωση για τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών είναι μέτρια και προκύπτει κυρίως από το διαδίκτυο.

Η θετική επίδραση των φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες υποστηρίχθηκε σε ασθένειες του αναπνευστικού, σε κοινές γαστρεντερικές διαταραχές/ασθένειες, όπως και σε ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες. Σε λοιμώξεις του αναπνευστικού, θετική θεωρήθηκε η επίδραση του ευκάλυπτου, του χαμομηλιού και του τσαγιού του βουνού, ενώ πιθανότατα θετική επίδραση μπορεί να έχουν το φασκόμηλο και η εχινάκεια. Στο άγχος και την αϋπνία ευεργετική δράση αναμένεται να έχει η βαλεριάνα και ίσως βοηθήσουν το τίλιο και η λουίζα. Οι συμμετέχοντες δήλωσαν πως την παρούσα στιγμή χρησιμοποιούν φαρμακευτικά φυτά για ασθένειες του αναπνευστικού. Επίσης, προέκυψε πως προτίθενται να κάνουν μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες, κυρίως για αναπνευστικές και κοινές γαστρεντερικές διαταραχές ενώ δήλωσαν πως ίσως χρησιμοποιήσουν φαρμακευτικά φυτά για ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες. Οι λόγοι χρήσης των φαρμακευτικών

φυτών είναι κυρίως για την θωράκιση του ανοσοποιητικού έναντι ιώσεων και για να νιώσουν καλά με την μορφή λήψης να είναι κυρίως το αφέψημα. Ακόμη, αναδείχθηκε πως οι ερωτηθέντες πιστεύουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό ότι η χρήση φαρμακευτικών φυτών έχει πλεονεκτήματα. Συγκεκριμένα, ανέφεραν πως η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην βελτίωση της υγείας και της ευημερίας, η καλλιέργεια τους αυξάνει το αγροτικό εισόδημα και δίνονται κίνητρα συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές, καθώς και ότι η παραγωγή και η χρήση τους συμβάλλει τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος ενώ μάλλον συμβάλλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα συμφώνησαν ότι μπορούν εύκολα να βρουν και να αγοράσουν φαρμακευτικά φυτά. Ωστόσο, τάση συμφωνίας παρατηρήθηκε στις απόψεις πως η αλόγιστη συλλογή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών δημιουργεί πρόβλημα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας και πως η δραστικότητα των χημικών σκευασμάτων είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με τα φαρμακευτικά φυτά. Τέλος, παρόλο που οι ερωτηθέντες πιστεύουν σε μέτριο βαθμό ότι τα φαρμακευτικά φυτά έχουν ανταγωνιστική τιμή και παρόλο που σε μέτριο βαθμό προτίθενται να αντικαταστήσουν τα χημικά φαρμακευτικά σκευάσματα με φαρμακευτικά βότανα, εν τούτοις θα τα πρότειναν σε φίλους τους να τα χρησιμοποιήσουν.

Μελετήθηκε το κατά πόσο τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων επιδρούν τόσο στις γνώσεις τους για τα φαρμακευτικά φυτά όσο και στις απόψεις για την χρήση τους. Αρχικά, αναδείχθηκε πως οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερο βαθμό γνώσης για τα φαρμακευτικά φυτά από ότι οι άνδρες όπως και οι συμμετέχοντες άνω των 30 ετών. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες ηλικίας 18-29 ετών αναγνώρισαν περισσότερο την ευεργετική δράση των φαρμακευτικών φυτών στο άγχος και την αϋπνία. Επίσης, τα άτομα με έως και 20.000€ ετήσιο οικογενειακό εισόδημα χρησιμοποιούν και προτίθενται να χρησιμοποιήσουν σε μεγαλύτερο βαθμό τα φαρμακευτικά φυτά για διαταραχές-ασθένειες. Τέλος, τα άτομα που έχουν πτυχίο AEI-TEI θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό πως τα φαρμακευτικά φυτά έχουν ευεργετική δράση ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού σε σύγκριση με τους απόφοιτους Λυκείου-IEK.

Μελετήθηκε το κατά πόσο το ιατρικό προφίλ των συμμετεχόντων επιδρά στις γνώσεις τους για τα φαρμακευτικά φυτά και στις απόψεις για την χρήση τους. Αρχικά, αναδείχθηκε πως τα άτομα που κάνουν συχνή χρήση βιταμινών έχουν μεγαλύτερη γνώση για τα φαρμακευτικά φυτά, κάνουν μεγαλύτερη χρήση τους για διαταραχές-

ασθένειες και πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό στην ευεργετική τους δράση ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού.

Επίσης, όσον αφορά τις διαταραχές-ασθένειες που μπορεί να έχουν οι συμμετέχοντες, αναδείχθηκε πως όσοι έχουν διαταραχές του αναπνευστικού κάνουν περισσότερη χρήση φαρμακευτικών φυτών, όπως και όσοι έχουν κοινές γαστρεντερικές και ψυχικές διαταραχές και αυτοάνοσα νοσήματα. Επιπλέον, όσοι έχουν κοινές γαστρεντερικές και ψυχικές διαταραχές ή αυτοάνοσα νοσήματα προτίθενται σε μεγαλύτερο βαθμό να χρησιμοποιήσουν μελλοντικά φαρμακευτικά φυτά. Επιπροσθέτως, όσοι έχουν ψυχικές/ψυχοσωματικές διαταραχές θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό ευεργετική τη δράση των φαρμακευτικών φυτών στο άγχος και στην αϋπνία, όπως και την θετική επίδραση τους σε διαταραχές-ασθένειες, ενώ σε μεγάλο βαθμό έχουν πρόθεση αντικατάστασης των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα.

Ακόμη, τα άτομα που έχουν παχυσαρκία θεωρούν σε μικρότερο βαθμό ευεργετική τη δράση των φαρμακευτικών φυτών στις λοιμώξεις του αναπνευστικού όπως και όσοι έχουν διαβήτη οι οποίοι δεν θεωρούν ότι έχει πολλά πλεονεκτήματα η χρήση τους. Επιπλέον, όσοι έχουν καρκίνο θεωρούν σε μικρότερο βαθμό ότι η τιμή των φαρμακευτικών φυτών είναι ανταγωνιστική. Όσοι δεν έχουν καμία ασθένεια δεν κάνουν συχνή χρήση ούτε προτίθενται και δεν συμφωνούν με τη θετική επίδραση των φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες. Όσοι πάσχουν από άλλη σπάνια ασθένεια δεν θεωρούν θετική την επίδραση των φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες και σε λοιμώξεις του αναπνευστικού ούτε έχουν πρόθεση να αντικαταστήσουν τα χημικά φαρμακευτικά σκευάσματα με φαρμακευτικά βότανα.

Σχετικά, με τη λήψη φαρμακευτικής αγωγής, αναδείχθηκε πως όσοι λαμβάνουν πιστεύουν σε μικρότερο βαθμό στην ευεργετική δράση των φυτών ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού, το άγχος και την αϋπνία. Αναφορικά με την κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού κατά την ασθένεια, όσοι κατανάλωσαν κάποιο προέκυψε πως έχουν μεγαλύτερη γνώση για τα φαρμακευτικά φυτά, θεωρούν ότι έχουν θετική επίδραση σε διαταραχές-ασθένειες και πιστεύουν στην ευεργετική τους δράση ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού, του άγχους και της αϋπνίας. Επίσης, όσοι κατανάλωσαν φαρμακευτικό φυτό κατά την ασθένειάς τους, κάνουν μεγαλύτερη χρήση φαρμακευτικών φυτών για διαταραχές-ασθένειες, θεωρούν ότι η χρήση τους έχει πλεονεκτήματα, προτίθενται να κάνουν χρήση τους στο μέλλον και να

αντικαταστήσουν τα χημικά φαρμακευτικά σκευάσματα με φαρμακευτικά βότανα. Τέλος, σχετικά με την επίδραση του φαρμακευτικού φυτού στην ασθένεια, όσοι πιστεύουν ότι υπήρξε θετική επίδραση, θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό την θετική επίδραση των φαρμακευτικών φυτών σε διαταραχές-ασθένειες, την ευεργετική τους δράση ενάντια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού, άγχος και αϋπνία, ενώ πιστεύουν περισσότερο στα πλεονεκτήματα χρήσης τους και προτίθενται να αντικαταστήσουν τα χημικά φαρμακευτικά σκευάσματα με φαρμακευτικά βότανα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα φαρμακευτικά φυτά χρησιμοποιούνται στα πλαίσια της υγειονομικής περίθαλψης από την απαρχή της ανθρωπότητας. Τις τελευταίες δεκαετίες, το ενδιαφέρον για τα φαρμακευτικά φυτά έχει αναζωπυρωθεί έντονα, στα πλαίσια αναζήτησης ενός πιο υγιεινού τρόπου ζωής και επιδιώκοντας να περιοριστούν οι ανεπιθύμητες παρενέργειες των συνθετικών φαρμάκων. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθούν οι απόψεις των Ελλήνων πολιτών για την χρήση και τις θεραπευτικές ιδιότητες των φαρμακευτικών φυτών, καθώς επίσης να γίνει κάποια σύγκρισή τους με τα χημικά σκευάσματα. Με την ολοκλήρωση της θεωρητικής εξέτασης του θέματος αυτού και του ερευνητικού μέρους της εργασίας, επιδιώκεται να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και να δοθεί ώθηση για περαιτέρω έρευνα στον τομέα των φαρμακευτικών φυτών και των φυτικών σκευασμάτων, προκειμένου να αξιοποιηθεί η γνώση και η εμπειρία αιώνων, προς όφελος του σύγχρονου ανθρώπου και του περιβάλλοντος.

Λέξεις κλειδιά: φαρμακευτικά φυτά, θεραπευτικές ιδιότητες, χημικά σκευάσματα

ABSTRACT

Medicinal plants have been used in healthcare since the beginning of mankind. In recent decades, interest in medicinal plants has been strongly revived in the search for a healthier lifestyle and in an effort to reduce the undesirable side effects of synthetic drugs. The aim of this research is to study the views of Greek consumers on the use and therapeutic properties of medicinal plants, as well as to compare them with chemical preparations. With the completion of the theoretical examination of this topic and the research part of the thesis, it is intended to draw useful conclusions and provide impetus for further research in the field of medicinal plants and herbal preparations, in order to utilize the knowledge and experience of centuries, for the benefit of modern human and the environment.

Key words: medicinal plants, therapeutic properties, chemical preparations

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Ahad, B., Shahri, W., Rasool, H., Reshi, Z. A., Rasool, S., & Hussain, T. (2021). Medicinal Plants and Herbal Drugs: An Overview. *Medicinal and Aromatic Plants*, 1-40.
- Ahmad, I., Aqil, F., & Owais, M. (Eds.). (2006). *Modern phytomedicine: Turning medicinal plants into drugs*. John Wiley & Sons.
- Al-Snafi, A.E. (2020). Phenolics and flavonoids contents of medicinal plants, as natural ingredients for many therapeutic purposes-A review. *IOSR J. Pharm*, 10(7), 42-81.
- Booker, A., Johnston, D., & Heinrich, M. (2012). Value chains of herbal medicines—Research needs and key challenges in the context of ethnopharmacology. *Journal of ethnopharmacology*, 140(3), 624-633.
- Castiglioni, A. (2019). *A history of medicine*. Routledge.
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2000) *Research Methods in Education*. 5th Edition, Routledge Falmer, London. <http://dx.doi.org/10.4324/9780203224342>
- Cooper, D. R., & Schindler, P. S. (2006). *Business Research Methods* (9 th edition). USA: McGraw-Hill.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16, 297-334.
- Evans, W. C. (2009). *Trease and Evans' pharmacognosy*. Elsevier Health Sciences.
- Gorunovic, M., & Lukic, P. (2001). Pharmacognosy. *Beograd: Gorunovic M*, 1-5.
- Gurib-Fakim, A. (2006). Medicinal plants: traditions of yesterday and drugs of tomorrow. *Molecular aspects of Medicine*, 27(1), 1-93.
- Haq, I. (2004). Safety of medicinal plants. *Pak J Med Res*, 43(4), 203-210.
- Hopkins, W. G. (2000). Quantitative Research Design. Retrieved on 3rd January 2012, from URL: sportsci.org/jour/0001/wghdesign.html
- Jain, D., Uniyal, N., Mitra, D., & Janmeda, P. (2020). Traditional resources and use of aromatic and ethnomedicinal plants in Uttarakhand: compliment of nature. *International Journal of Herbal Medicine*, 8(5), 88-95.
- Jancic, R., & Lakušić, B. (2002). Botanika farmaceutika. *Farmaceutski fakultet, Zavod za botaniku, Beograd*.
- Kala, C. P. (2009). Medicinal plants conservation and enterprise development. *Med plants*, 1(2), 79-95.
- Karimi, A., Majlesi, M., & Rafieian-Kopaei, M. (2015). Herbal versus synthetic drugs; beliefs and facts. *Journal of nephropharmacology*, 4(1), 27.
- Kazemipoor, M., Wan Mohamed Radzi, C. W. J., Cordell, G. A., & Yaze, I. (2012). Safety, efficacy and metabolism of traditional medicinal plants in the management of obesity: a review. *International Journal of Chemical Engineering and Applications*, 3(4), 288-292.
- Kovacevic, N. (2000). Fundamentals of pharmacognosy. *Beograd: Personal edition*, 170-1.
- Mukherjee, S. (2015). *The laws of medicine: field notes from an uncertain science*. Simon and Schuster.
- Nasri, H. (2013). Toxicity and safety of medicinal plants. *Journal of HerbMed Pharmacology*, 2.
- Nelson, D. L., Lehninger, A. L., & Cox, M. M. (2008). *Lehninger principles of biochemistry*. Macmillan.
- Ody, P. (2011). Πλήρης οδηγός φαρμακευτικών βοτάνων, Γιαλλέλης, Αθήνα.

- Pang, P. K., Benishin, C., Lewanczuk, R., & Shan, J. (2002). Problems in the use of herbal and natural substances, with a specific example concerning the cardiovascular system. *Clinical and experimental pharmacology and physiology*, 29(8), 731-734.
- Petrovska, B. B. (2012). Historical review of medicinal plants' usage. *Pharmacognosy reviews*, 6(11), 1.
- Rafieian-Kopaei, M. (2012). Medicinal plants and the human needs. *Journal of HerbMed Pharmacology*, 1.
- Rafieian-Kopaei, M., & Baradaran, A. (2013). Plants antioxidants. *From laboratory to clinic, J Nephropathol*, 2(2).
- Saunders, M., Lewis P., & Thornhill, A. (2009). *Research Methods for Business Students* (5th edition). New Jersey: Prentice Hall.
- Schulz, V., Hänsel, R., & Tyler, V. E. (2001). *Rational phytotherapy: a physician's guide to herbal medicine*. Psychology Press.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2010). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach* (5th edition). New Jersey: John Wiley and Sons.
- Shakya, A. K. (2016). Medicinal plants: Future source of new drugs. *International Journal of Herbal Medicine*, 4(4), 59-64.
- Shan, J. J., Rodgers, K., Lai, C., & Sutherland, S. K. (2007). Challenges in natural health product research: The importance of standardization. In *Proceedings-Western Pharmacology Society* (Vol. 50, p. 188).
- Singh, O., Khanam, Z., Misra, N., & Srivastava, M. K. (2011). Chamomile (*Matricaria chamomilla* L.): an overview. *Pharmacognosy reviews*, 5(9), 82.
- Sofowora, A., Ogunbodede, E., & Onayade, A. (2013). The role and place of medicinal plants in the strategies for disease prevention. *African journal of traditional, complementary and alternative medicines*, 10(5), 210-229.
- Tavakol, M. & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*. Tucakov, J. (1990). Healing with plants. *Beograd: Rad*, 24, 37.
- Taylor, L. (2000). Plant based drugs and medicines. *Rain tree Nutrition Inc*, 1-5.
- Van Wyk, B. E., & Wink, M. (2018). *Medicinal plants of the world*. CABI.
- Verpoorte, R. (2000). Pharmacognosy in the new millennium: leadfinding and biotechnology. *Journal of pharmacy and pharmacology*, 52(3), 253-262.
- Wiart, C. (2007). *Ethnopharmacology of medicinal plants: Asia and the Pacific*. Springer Science & Business Media.
- World Health Organization (WHO). (1999). *WHO monographs on selected medicinal plants* (Vol. 1). World Health Organization.
- Yazarlu, O., Iranshahi, M., Kashani, H. R. K., Reshadat, S., Habtemariam, S., Iranshahi, M., & Hasanpour, M. (2021). Perspective on the application of medicinal plants and natural products in wound healing: A mechanistic review. *Pharmacological research*, 174, 105841.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Βάμβουκας, Μ. (2007). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα, Γρηγόρης

Γκόλιου, Ρ. (2016). *250 Βότανα και οι θεραπευτικές τους ιδιότητες*, Μαλλiάρης, Αθήνα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το παρόν ερωτηματολόγιο χρησιμοποιείται ως εργαλείο έρευνας για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας μου στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «**Πολυλειτουργική Διαχείριση Δασικών Οικοσυστημάτων και Βιοοικονομία**», του Τμήματος Δασολογίας Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθούν οι απόψεις των Ελλήνων πολιτών για την χρήση και τις θεραπευτικές ιδιότητες των φαρμακευτικών φυτών, καθώς επίσης να γίνει σύγκρισή τους με τα χημικά σκευάσματα.

Τα φαρμακευτικά φυτά χρησιμοποιούνται εδώ και πολύ καιρό στην παραδοσιακή ιατρική. Η χρήση φαρμακευτικών φυτών στη θεραπεία ασθενειών έχει δημιουργήσει ανανεωμένο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια, καθώς τα φυτικά σκευάσματα χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης.

Θα σας παρακαλούσα, να διαθέσετε λίγο από τον πολύτιμο χρόνο σας για τη συμπλήρωση του παρόντος ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο απαντάται ανώνυμα. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα σας κοινοποιηθούν εφόσον το επιθυμείτε.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για την πολύτιμη και ειλικρινή συνεργασία σας.
Ζωή Κοντού, μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Στοιχεία επικοινωνίας: e-mail_zkontou@uth.gr

Α. Γνώση για τα φαρμακευτικά φυτά

1. Γνωρίζετε τα φαρμακευτικά φυτά;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

2. Πόσο καλά είστε ενημερωμένος για τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών;

- ☐ Καθόλου
- ☐ Ελάχιστα
- ☐ Μέτρια
- ☐ Αρκετά
- ☐ Πάρα πολύ

3. Από ποια πηγή προέρχεται η πληροφόρησή σας για τα φαρμακευτικά φυτά; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

- ☐ Από την παρούσα έρευνα για πρώτη φορά
- ☐ Διαδίκτυο
- ☐ Μέσα ενημέρωσης
- ☐ Από ημερίδες/σεμινάρια
- ☐ Από τον οικογενειακό ιατρό σας
- ☐ Από συγγενείς και φίλους

4. Γνωρίζετε τα παρακάτω φαρμακευτικά φυτά?

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Χαμομήλι		
Υπερικό ή Βαλσαμόχορτο		
Τσάι του βουνού		
Τύλιο		
Φασκόμηλο ή Σάλβια		
Μελισσόχορτο		
Βαλεριάνα		
Λουίζα		
Ύσσωπος ο φαρμακευτικός		
Γλυκόριζα		
Ευκάλυπτος		
Εχινάκεια		

Β. Χρήση φαρμακευτικών φυτών

5. Πιστεύετε πως τα φαρμακευτικά φυτά μπορούν να βοηθήσουν στις ακόλουθες διαταραχές-ασθένειες; (1= Καθόλου, 2= Ελάχιστα, 3= Μέτρια, 4=Αρκετά, 5= Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
Αναπνευστικό (κρυολόγημα, ρινίτιδα, βήχας, φαρυγγίτιδα, άσθμα, λοίμωξη αναπνευστικού, πνευμονοπάθεια κλπ.)					
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (διάρροια, παλινδρόμηση, γαστρεντερίτιδα, πεπτικό έλκος, δυσκοιλιότητα, φούσκωμα κλπ.)					
Παχυσαρκία					
Διαβήτης					
Καρδιαγγειακή νόσος					
Καρκίνος					
Αυτοάνοσα νοσήματα (ρευματοειδής αρθρίτιδα, θυρεοειδίτιδα Hashimoto, κοιλιοκάκη, ψωρίαση κλπ.)					

Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (αϋπνία, διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, άγχος/στρες κλπ)					
--	--	--	--	--	--

6. Πόσο βαθμολογείτε τα παρακάτω φαρμακευτικά φυτά σχετικά με την ευεργετικότητά τους ενάντια στις λοιμώξεις του αναπνευστικού καθώς και την αντιοξειδωτική-αντιφλεγμονώδης-αντιμικροβιακή δράση τους (1= καθόλου, 2= ελάχιστα, 3= μέτρια, 4=αρκετά, 5= πάρα πολύ).

	1	2	3	4	5
Χαμομήλι					
Υπερικό ή Βαλσαμόχορτο					
Τσάι του βουνού					
Φασκόμηλο ή Σάλβια					
Μελισσόχορτο					
Εχινάκεια					
Ευκάλυπτος					
Γλυκόριζα					
Ύσσωπος ο φαρμακευτικός					

7. Πόσο βαθμολογείτε τα παρακάτω φαρμακευτικά φυτά σχετικά με την ευεργετικότητά τους έναντι στην καταπολέμηση του άγχους και της αϋπνίας?

	1	2	3	4	5
Υπερικό ή Βαλσαμόχορτο					
Τίλιο ή Φλαμούρι					
Βαλεριάνα					
Λουίζα					
Ευκάλυπτος					

8. Έχετε κάνει χρήση φαρμακευτικών φυτών για τις ακόλουθες διαταραχές-ασθένειες; (1= Καθόλου, 2= Ελάχιστα, 3= Μέτρια, 4=Αρκετά 5= Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
Αναπνευστικό (κρυολόγημα, ρινίτιδα, βήχας, φαρυγγίτιδα, άσθμα, λοίμωξη αναπνευστικού, πνευμονοπάθεια κλπ.)					
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (διάρροια, παλινδρόμηση,					

γαστρεντερίτιδα, πεπτικό έλκος, δυσκοιλιότητα, φούσκωμα κλπ.)					
Παχυσαρκία					
Διαβήτης					
Καρδιαγγειακή νόσος					
Καρκίνος					
Αυτοάνοσα νοσήματα(Ρευματοειδής αρθρίτιδα, θυρεοειδίτιδα Hashimoto, κοιλιοκάκη, ψωρίαση κλπ.)					
Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (αϋπνία, διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, άγχος/στρες κλπ)					

9. Είναι στις μελλοντικές σας προθέσεις να κάνετε χρήση φαρμακευτικών φυτών για τις ακόλουθες διαταραχές-ασθένειες; (1= Καθόλου, 2= Ελάχιστα, 3= Μέτρια, 4=Αρκετά, 5= Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
Αναπνευστικό (κρυολόγημα, ρινίτιδα, βήχας, φαρυγγίτιδα, άσθμα, λοίμωξη αναπνευστικού, πνευμονοπάθεια κλπ.)					
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (διάρροια, παλινδρόμηση, γαστρεντερίτιδα, πεπτικό έλκος, δυσκοιλιότητα, φούσκωμα κλπ.)					
Παχυσαρκία					
Διαβήτης					
Καρδιαγγειακή νόσος					
Καρκίνος					
Αυτοάνοσα νοσήματα(Ρευματοειδής αρθρίτιδα, θυρεοειδίτιδα Hashimoto, κοιλιοκάκη, ψωρίαση κλπ.)					
Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (αϋπνία, διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, άγχος/στρες κλπ)					

10. Ποιους από τους παρακάτω λόγους θεωρείτε ότι σας ώθησαν να κάνετε (ή να σκεφτείτε μελλοντικά), χρήση φαρμακευτικών φυτών;
(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

Για τη θεραπεία διαταραχής-νόσου	
Για τη βελτίωση της διαταραχής-νόσου	
Για να νιώθω καλά	
Για τη μείωση των παρενεργειών των χημικών σκευασμάτων	
Ως μέτρο πρόληψης μελλοντικών ασθενειών	
Για την θωράκιση του ανοσοποιητικού έναντι ιώσεων	

11. Σε ποια μορφή από τις παρακάτω καταναλώνεται φαρμακευτικά φυτά;
(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

Έγχυμα	
Αφέψημα	
Βάμμα	
Σιρόπι	
Αλοιφή	
Κατάπλασμα	
Σκόνη	
Άλλο	

12. Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με τα παρακάτω?

	Διαφωνώ έντονα	Διαφωνώ	Δεν έχω άποψη	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Η παραγωγή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος.					
Η αλόγιστη συλλογή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών δημιουργεί πρόβλημα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας.					
Με την καλλιέργεια φαρμακευτικών φυτών αυξάνεται το αγροτικό εισόδημα και δίνονται κίνητρα συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές.					
Η παραγωγή-χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.					

Η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλει στην βελτίωση της υγείας και της ευημερίας.					
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά έχουν υψηλή τιμή αγοράς.					
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά είναι φθηνότερα σε σχέση με τα συμβατικά.					
Ο καταναλωτής μπορεί εύκολα να βρει και να αγοράσει φαρμακευτικά φυτά.					
Τα φαρμακευτικά φυτά που κυκλοφορούν στην αγορά είναι πιστοποιημένα και διασφαλίζουν την ασφάλεια και την ποιότητα.					
Η δραστηριότητα των χημικών σκευασμάτων είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με τα φαρμακευτικά φυτά.					
Η χρήση φαρμακευτικών φυτών βοηθά στην κάλυψη της ζήτησης για φάρμακα.					

13. Θα συστήνατε τη χρήση φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς;

- ☐ Καθόλου
☐ Λίγο
☐ Αρκετά
☐ Πολύ
☐ Πάρα πολύ

14. Κατά πόσο είστε διατεθειμένος/η να αντικαταστήσετε **εν μέρη** τα χημικά φαρμακευτικά σκευάσματα με φαρμακευτικά βότανα;

- ☐ Καθόλου
☐ Λίγο
☐ Αρκετά
☐ Πολύ
☐ Πάρα πολύ

15. Κατά πόσο είστε διατεθειμένος/η να αντικαταστήσετε **εξ ολοκλήρου** τα χημικά φαρμακευτικά σκευάσματα με φαρμακευτικά βότανα;

- ☐ Καθόλου
☐ Λίγο
☐ Αρκετά
☐ Πολύ
☐ Πάρα πολύ

Γ. Ιατρικό προφίλ συμμετεχόντων

16. Συχνότητα χρήσης βιταμινών

- ☐ Καθόλου

- ☐ Μόνο όταν νιώθω άσχημα
- ☐ 3-4 φορές το μήνα
- ☐ 3-4 φορές την εβδομάδα
- ☐ Κάθε μέρα

17. Σας ταλαιπωρούν κάποιες από τις ακόλουθες διαταραχές-ασθένειες; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

Αναπνευστικού (κρυολόγημα, ρινίτιδα, βήχας, φαρυγγίτιδα, άσθμα, λοίμωξη αναπνευστικού, πνευμονοπάθεια κλπ.)	
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες (διάρροια, παλινδρόμηση, γαστρεντερίτιδα, πεπτικό έλκος, δυσκοιλιότητα, φούσκωμα κλπ.)	
Παχυσαρκία	
Διαβήτης	
Καρδιαγγειακή νόσος	
Καρκίνος	
Αυτοάνοσα νοσήματα(Ρευματοειδής αρθρίτιδα, θυρεοειδίτιδα Hashimoto, κοιλιοκάκη, ψωρίαση κλπ.)	
Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες (αϋπνία, διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, άγχος/στρες κλπ)	
Καμία ασθένεια-διαταραχή	
Άλλη ασθένεια-διαταραχή	

18. Λαμβάνεται φαρμακευτική αγωγή?

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

19. Κατά την διάρκεια της ασθένειας καταναλώνετε κάποιο φαρμακευτικό φυτό?

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

20. Η κατανάλωση φαρμακευτικού φυτού πώς επηρέασε την ασθένεια?(Επιλέξτε 1 απάντηση)

Θετικά (βοήθησε στη θεραπεία της ασθένειας)	
Αρνητικά (λειτούργησε επιβαρυντικά για την ασθένεια)	
Ουδέτερα (δεν είχε κανένα αποτέλεσμα)	

Δ. Προσωπικά-δημογραφικά χαρακτηριστικά

21.Φύλο

- ☐ Άντρας
- ☐ Γυναίκα

22.Ηλικία

- ☐ 18 - 29 ετών
- ☐ 30 - 39 ετών
- ☐ 40 - 49 ετών
- ☐ 50 - 59 ετών
- ☐ 60 ετών και άνω

23. Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα

- ☐ έως 10.000€
- ☐ 10.001€ έως 20.000€
- ☐ 20.001€ έως 30.000€
- ☐ 30.001€ έως 40.000€
- ☐ 40.001€ και πάνω

24. Περιοχή διαμονής

- ☐ Αστική
- ☐ Ημιαστική
- ☐ Αγροτική

25. Μορφωτικό επίπεδο

- ☐ Υποχρεωτική εκπαίδευση
- ☐ Απόφοιτος λυκείου-ΙΕΚ
- ☐ Πτυχίο ΑΕΙ-ΤΕΙ
- ☐ Μεταπτυχιακές σπουδές
- ☐ Διδακτορικές σπουδές

26. Επάγγελμα

- ☐ Δημόσιος Υπάλληλος
- ☐ Ιδιωτικός Υπάλληλος
- ☐ Ελεύθερος Επαγγελματίας
- ☐ Αγρότης
- ☐ Φοιτητής
- ☐ Συνταξιούχος
- ☐ Άνεργος
- ☐ Άλλο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

ΠΙΝΑΚΕΣ Cronbach

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Γνωρίζετε τα φαρμακευτικά φυτά;	1,09	,291	300
Πόσο καλά είστε ενημερωμένος για τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών;	3,05	,926	300
Από την παρούσα έρευνα για πρώτη φορά	1,94	,238	300
Διαδίκτυο	1,30	,458	300
Μέσα ενημέρωσης	1,65	,477	300
Από ημερίδες/σεμινάρια	1,80	,398	300
Από τον οικογενειακό ιατρό σας	1,86	,344	300
Από συγγενείς και φίλους	1,49	,501	300
Άλλη πηγή	1,86	,351	300
Χαμομήλι	1,01	,082	300
Υπερικό ή Βαλσαμόχορτο	1,23	,419	300
Τσάι του βουνού	1,01	,082	300
Τίλιο	1,08	,267	300
Φασκόμηλο ή Σάλβια	1,04	,188	300
Μελισσόχορτο	1,17	,379	300
Βαλεριάνα	1,04	,188	300
Λουίζα	1,12	,322	300
Ύσσωπος ο φαρμακευτικός	1,83	,379	300
Γλυκόριζα	1,37	,484	300
Ευκάλυπτος	1,05	,225	300
Εχινάκεια	1,31	,465	300
Αναπνευστικό	4,01	,911	300
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές-ασθένειες	3,81	1,001	300
ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ	2,70	1,086	300
ΔΙΑΒΗΤΗΣ	2,78	1,096	300
ΚΑΡΔΙΑΓΓΕΙΑΚΗ ΝΟΣΟΣ	2,80	1,124	300
ΚΑΡΚΙΝΟΣ	2,35	1,139	300
ΑΥΤΟΑΝΟΣΑ	2,71	1,179	300

ΨΥΧΙΚΕΣ/ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΕ Σ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ	3,64	1,120	300
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(χαμομήλι)	3,73	1,086	300
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Υπερικόή βαλσαμοχορτο)	3,18	1,198	300
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Τσάι του βουνού)	3,71	1,057	300
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Φασκόμηλο ή Σάλβια)	3,55	1,051	300
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Μελισσόχορτο)	3,09	1,119	300
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Εχινάκεια)	3,42	1,244	300
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Ευκάλυπτος)	3,74	1,173	300

λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Γλυκόριζα)	2,77	1,156	300
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Ύσσωπος ο φαρμακευτικός)	2,63	1,196	300
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας(υπερικό ή βαλσαμόχορτο)	2,96	1,137	300
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας (Τίλιο ή Φλαμούρι]	3,55	1,122	300
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας (Βαλεριάνα)	4,15	1,056	300
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας (Λουίζα)	3,51	1,212	300
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας (Ευκάλυπτος)	2,80	1,121	300
χρήση φαρμακευτικών φυτών για αναπνευστικό	4,03	1,162	300
χρήση φαρμακευτικών φυτών για γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες	3,19	1,379	300
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Παχυσαρκία	1,46	,919	300
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Διαβήτη	1,24	,696	300
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Καρδιαγγειακή νόσος	1,26	,746	300
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Καρκίνο	1,19	,620	300
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Αυτοάνοσα νοσήματα	1,50	1,026	300

χρήση φαρμακευτικών φυτών για Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες	2,82	1,550	300
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για αναπνευστικό	4,18	1,127	300
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες	3,76	1,308	300
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Παχυσαρκία	2,23	1,416	300
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Διαβήτη	2,13	1,366	300
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Καρδιαγγειακή νόσος	2,22	1,396	300
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Καρκίνο	2,08	1,410	300
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Αυτοάνοσα νοσήματα	2,44	1,501	300
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες	3,42	1,503	300
χρήση φ.φ.για θεραπεία διαταραχής-νόσου	1,72	,450	300
χρήση φ.φ.για τη βελτίωση της διαταραχής-νόσου	1,43	,496	300
χρήση φ.φ.για να νιώθω καλά	1,39	,489	300
χρήση φ.φ.για τη μείωση των παρενεργειών των χημικών σκευασμάτων	1,60	,491	300
χρήση φ.φ.ως μέτρο πρόληψης μελλοντικών ασθενειών	1,57	,496	300

χρήση φ.φ.για θωράκιση του ανοσοποιητικού έναντι ιώσεων	1,27	,446	300
Έγχυμα	1,70	,460	300
Αφέψημα	1,10	,305	300
Βάμμα	1,75	,436	300
Σιρόπι	1,69	,463	300
Αλοιφή	1,62	,486	300
Κατάπλασμα	1,93	,261	300
Σκόνη	1,88	,322	300
Άλλο	1,97	,161	300
Η παραγωγή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος	3,88	,849	300
Η αλόγιστη συλλογή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών δημιουργεί πρόβλημα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας.	3,51	1,129	300
Η καλλιέργεια φαρμακευτικών φυτών αυξάνεται το αγροτικό εισόδημα και δίνονται κίνητρα συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές.	4,11	,814	300
Η παραγωγή-χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.	3,41	,915	300
Η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην βελτίωση της υγείας και της ευημερίας.	4,16	,852	300
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά έχουν υψηλή τιμή αγοράς.	3,38	,965	300
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά είναι φθηνότερα σε σχέση με τα συμβατικά.	2,78	,927	300

Ο καταναλωτής μπορεί εύκολα να βρει και να αγοράσει φαρμακευτικά φυτά.	3,77	,891	300
Τα φαρμακευτικά φυτά που κυκλοφορούν στην αγορά είναι πιστοποιημένα και διασφαλίζουν την ασφάλεια και την ποιότητα.	3,28	,931	300
Η δραστηριότητα των χημικών σκευασμάτων είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με τα φαρμακευτικά φυτά.	3,41	1,019	300
Η χρήση φαρμακευτικών φυτών βοηθά στην κάλυψη της ζήτησης για φάρμακα.	3,02	1,025	300
Θα συστήνατε τη χρήση φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς;	3,33	1,041	300
αντικατάσταση εν μέρη τα χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	3,33	1,041	300
αντικατάσταση εξ ολοκλήρου των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	2,38	1,263	300

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Γνωρίζετε τα φαρμακευτικά φυτά;	210,34	823,000	-,193	,924
Πόσο καλά είστε ενημερωμένος για τη χρήση των φαρμακευτικών φυτών;	208,38	805,788	,251	,923
Από την παρούσα έρευνα για πρώτη φορά	209,49	816,913	,212	,924
Διαδίκτυο	210,13	823,032	-,129	,924
Μέσα ενημέρωσης	209,78	821,980	-,086	,924

Από ημερίδες/σεμινάρια	209,63	822,442	-,120	,924
Από τον οικογενειακό ιατρό σας	209,57	822,119	-,121	,924
Από συγγενείς και φίλους	209,94	823,243	-,127	,925
Άλλη πηγή	209,57	821,376	-,082	,924
Χαμομήλι	210,42	820,292	-,094	,924
Υπερικό ή Βαλσαμόχορτο	210,20	822,959	-,136	,924
Τσάι του βουνού	210,42	819,984	-,028	,924
Τίλιο	210,35	822,477	-,176	,924
Φασκόμηλο ή Σάλβια	210,39	820,574	-,070	,924
Μελισσόχορτο	210,26	824,024	-,198	,925
Βαλεριάνα	210,39	821,002	-,109	,924
Λουίζα	210,31	821,360	-,087	,924
Ύσσωπος ο φαρμακευτικός	209,60	821,143	-,066	,924
Γλυκόριζα	210,06	823,084	-,124	,925
Ευκάλυπτος	210,38	821,687	-,146	,924
Εχινάκεια	210,12	822,264	-,098	,924
Αναπνευστικό	207,42	786,705	,633	,921
Κοινές γαστρεντερικές διαταραχές-ασθένειες	207,62	783,722	,627	,921
ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ	208,73	783,316	,582	,921
ΔΙΑΒΗΤΗΣ	208,65	780,470	,624	,921
ΚΑΡΔΙΑΓΓΕΙΑΚΗ ΝΟΣΟΣ	208,63	777,297	,659	,921
ΚΑΡΚΙΝΟΣ	209,08	777,588	,645	,921
ΑΥΤΟΑΝΟΣΑ	208,72	777,361	,625	,921
ΨΥΧΙΚΕΣ/ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΕ Σ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ	207,79	783,687	,557	,921
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(χαμομήλι)	207,70	785,884	,539	,922
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Υπερικό ή βαλσαμόχορτο)	208,25	780,929	,560	,921

λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Τσάι του βουνού)	207,72	783,279	,600	,921
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Φασκόμηλο ή Σάλβια)	207,88	781,863	,628	,921
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Μελισσόχορτο)	208,34	779,262	,630	,921
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Εχινάκεια)	208,01	781,107	,535	,922
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Ευκάλυπτος)	207,69	781,514	,564	,921
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Γλυκόριζα)	208,66	780,860	,583	,921
λοιμώξεις αναπνευστικού, αντιοξειδωτική- αντιφλεγμονώδης- αντιμικροβιακή δράση(Ύσσωπος ο φαρμακευτικός)	208,80	781,420	,553	,921
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας(υπερικό ή βαλσαμόχορτο)	208,47	783,829	,546	,922
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας (Τίλιο ή Φλαμούρι]	207,88	779,660	,622	,921

καταπολέμηση άγχους- αυπνίας (Βαλεριάνα)	207,28	783,769	,591	,921
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας (Λουίζα)	207,92	782,894	,523	,922
καταπολέμηση άγχους- αυπνίας (Ευκάλυπτος)	208,63	788,435	,479	,922
χρήση φαρμακευτικών φυτών για αναπνευστικό	207,40	788,120	,466	,922
χρήση φαρμακευτικών φυτών για γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες	208,24	780,108	,491	,922
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Παχυσαρκία	209,97	803,504	,298	,923
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Διαβήτη	210,19	811,847	,190	,924
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Καρδιαγγειακή νόσος	210,17	806,026	,314	,923
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Καρκίνο	210,24	809,733	,276	,923
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Αυτοάνοσα νοσήματα	209,93	802,761	,276	,923
χρήση φαρμακευτικών φυτών για Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες	208,61	786,172	,360	,923
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για αναπνευστικό	207,25	781,728	,585	,921
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για γαστρεντερικές διαταραχές και ασθένειες	207,67	770,388	,658	,920
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Παχυσαρκία	209,20	776,714	,521	,922
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Διαβήτη	209,30	777,856	,527	,922

μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Καρδιαγγειακή νόσος	209,21	774,931	,553	,921
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Καρκίνο	209,35	774,395	,554	,921
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Αυτοάνοσα νοσήματα	208,99	768,134	,594	,921
μελλοντική χρήση φαρμακευτικών φυτών για Ψυχικές/ψυχοσωματικές ασθένειες	208,01	771,067	,558	,921
χρήση φ.φ.για θεραπεία διαταραχής-νόσου	209,71	825,016	-,207	,925
χρήση φ.φ.για τη βελτίωση της διαταραχής-νόσου	210,00	821,124	-,053	,924
χρήση φ.φ.για να νιώθω καλά	210,04	823,644	-,144	,925
χρήση φ.φ.για τη μείωση των παρενεργειών των χημικών σκευασμάτων	209,83	826,046	-,228	,925
χρήση φ.φ.ως μέτρο πρόληψης μελλοντικών ασθενειών	209,86	830,522	-,382	,925
χρήση φ.φ.για θωράκιση του ανοσοποιητικού έναντι ιώσεων	210,16	826,246	-,257	,925
Έγχυμα	209,73	823,467	-,145	,925
Αφέψημα	210,33	822,482	-,155	,924
Βάμμα	209,68	826,164	-,259	,925
Σιρόπι	209,74	823,517	-,146	,925
Αλοιφή	209,81	822,830	-,115	,924
Κατάπλασμα	209,50	821,950	-,144	,924
Σκόνη	209,55	823,138	-,183	,924
Άλλο	209,46	819,446	,042	,924
Η παραγωγή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος	207,55	795,178	,500	,922

Η αλόγιστη συλλογή και η χρήση φαρμακευτικών φυτών δημιουργεί πρόβλημα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας.	207,92	807,382	,175	,924
Η καλλιέργεια φαρμακευτικών φυτών αυξάνεται το αγροτικό εισόδημα και δίνονται κίνητρα συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές.	207,32	800,605	,404	,923
Η παραγωγή-χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.	208,02	795,876	,448	,922
Η χρήση φαρμακευτικών φυτών συμβάλει στην βελτίωση της υγείας και της ευημερίας.	207,27	791,340	,580	,922
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά έχουν υψηλή τιμή αγοράς.	208,05	818,188	,013	,925
Τα φάρμακα από φαρμακευτικά φυτά είναι φθηνότερα σε σχέση με τα συμβατικά.	208,65	809,962	,171	,924
Ο καταναλωτής μπορεί εύκολα να βρει και να αγοράσει φαρμακευτικά φυτά.	207,66	807,971	,219	,924
Τα φαρμακευτικά φυτά που κυκλοφορούν στην αγορά είναι πιστοποιημένα και διασφαλίζουν την ασφάλεια και την ποιότητα.	208,15	803,430	,295	,923
Η δραστηριότητα των χημικών σκευασμάτων είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με τα φαρμακευτικά φυτά.	208,02	815,946	,049	,925

Η χρήση φαρμακευτικών φυτών βοηθά στην κάλυψη της ζήτησης για φάρμακα.	208,41	795,433	,404	,923
Θα συστήνατε τη χρήση φαρμακευτικών βοτάνων σε φίλους και γνωστούς;	208,10	785,116	,577	,921
αντικατάσταση εν μέρη τα χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	208,10	785,116	,577	,921
αντικατάσταση εξ ολοκλήρου των χημικών φαρμακευτικών σκευασμάτων με φαρμακευτικά βότανα	209,05	782,924	,500	,922